

Πανεπιστήμιο Δυτικής Αττικής

Σχολή Διοικητικών, Οικονομικών και Κοινωνικών Επιστημών

Τμήμα Λογιστικής & Χρηματοοικονομικής

Π.Μ.Σ. «Δημόσια Οικονομική & Πολιτική»

**Κατάργηση μετρητών. Ευκαιρία ή απειλή;
Η περίπτωση της Ελλάδας και η επίδραση
της πανδημίας.**

Μαριάννα Λίτου

Διπλωματική Εργασία υποβληθείσα στο Τμήμα Λογιστικής & Χρηματοοικονομικής
του Πανεπιστημίου Δυτικής Αττικής για την απόκτηση Μεταπτυχιακού Διπλώματος
Ειδίκευσης στη Δημόσια Οικονομική και Πολιτική.

Αιγάλεω, 2022

Πανεπιστήμιο Δυτικής Αττικής

Σχολή Διοικητικών, Οικονομικών και Κοινωνικών Επιστημών

Τμήμα Λογιστικής & Χρηματοοικονομικής

Π.Μ.Σ. «Δημόσια Οικονομική & Πολιτική»

**Κατάργηση μετρητών. Ευκαιρία ή απειλή;
Η περίπτωση της Ελλάδας και η επίδραση
της πανδημίας.**

Μαριάννα Λίτου, ΑΜ:08319

Επιβλέπουσα: Αλίνα Χυζ, Καθηγήτρια, Πανεπιστήμιο Δυτικής Αττικής, Τμήμα
Λογιστικής και Χρηματοοικονομικής

Διπλωματική Εργασία υποβληθείσα στο Τμήμα Λογιστικής & Χρηματοοικονομικής
του Πανεπιστημίου Δυτικής Αττικής για την απόκτηση Μεταπτυχιακού Διπλώματος
Ειδίκευσης στη Δημόσια Οικονομική και Πολιτική.

Αιγάλεω, 2022

Πανεπιστήμιο Δυτικής Αττικής

Σχολή Διοικητικών, Οικονομικών και Κοινωνικών Επιστημών

Τμήμα Λογιστικής & Χρηματοοικονομικής

Π.Μ.Σ. «Δημόσια Οικονομική & Πολιτική»

Abolishing cash. Opportunity or threat? The case of Greece and the impact of the pandemic.

Marianna Litou, RN:08319

Supervisor: Alina Hyz, Professor, University of West Attica, Department of
Accounting & Finance

Master Thesis submitted to the Dept. of Accounting & Finance of the University of
West Attica in partial fulfilment of the requirements for the degree of M.Sc. in Public
Economics and Policy

Aigaleo, Greece, 2022

Κατάργηση μετρητών. Ευκαιρία ή απειλή;

Η περίπτωση της Ελλάδας και η επίδραση της πανδημίας.

Μέλη Εξεταστικής Επιτροπής

Εγκρίθηκε από την εξεταστική επιτροπή την Πέμπτη 15 Σεπτεμβρίου 2022

Α/α	ΟΝΟΜΑ ΕΠΩΝΥΜΟ	ΒΑΘΜΙΔΑ/ΙΔΙΟΤΗΤΑ	ΨΗΦΙΑΚΗ ΥΠΟΓΡΑΦΗ
1	Αλίνα Χυζ	Καθηγήτρια Πανεπιστήμιο Δυτικής Αττικής	
2	Θεόδωρος Παπαηλίας	Ομότιμος Καθηγητής Πανεπιστήμιο Δυτικής Αττικής	
3	Βασίλειος Πανάγου	Καθηγητής Πανεπιστήμιο Δυτικής Αττικής	

ΔΗΛΩΣΗ ΣΥΓΓΡΑΦΕΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Ο/η κάτωθι υπογεγραμμένος/ηΛίτου Μαριάννα..... του Δημητρίου....., με αριθμό μητρώου 08319 φοιτητής/τρια του Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών Δημόσια Οικονομική και Πολιτική του Τμήματος Λογιστικής και Χρηματοοικονομικής.....της Σχολής Διοικητικών, Οικονομικών και Κοινωνικών Επιστημών του Πανεπιστημίου Δυτικής Αττικής, δηλώνω ότι:

«Είμαι συγγραφέας αυτής της μεταπτυχιακής εργασίας και ότι κάθε βοήθεια την οποία είχα για την προετοιμασία της, είναι πλήρως αναγνωρισμένη και αναφέρεται στην εργασία. Επίσης, οι όποιες πηγές από τις οποίες έκανα χρήση δεδομένων, ιδεών ή λέξεων, είτε ακριβώς είτε παραφρασμένες, αναφέρονται στο σύνολό τους, με πλήρη αναφορά στους συγγραφείς, τον εκδοτικό οίκο ή το περιοδικό, συμπεριλαμβανομένων και των πηγών που ενδεχομένως χρησιμοποιήθηκαν από το διαδίκτυο. Επίσης, βεβαιώνω ότι αυτή η εργασία έχει συγγραφεί από μένα αποκλειστικά και αποτελεί προϊόν πνευματικής ιδιοκτησίας τόσο δικής μου, όσο και του Ιδρύματος.

Παράβαση της ανωτέρω ακαδημαϊκής μου ευθύνης αποτελεί ουσιώδη λόγο για την ανάκληση του πτυχίου μου».

Ο/Η Δηλών/ούσα

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Η παρούσα διπλωματική εργασία εκπονήθηκε στο πλαίσιο της απόκτησης του μεταπτυχιακού μου τίτλου από το τμήμα Χρηματοοικονομικής και Λογιστικής του Πανεπιστημίου Δυτικής Αττικής. Αρχικά θα ήθελα να ευχαριστήσω την επιβλέπουσα καθηγήτριά μου, κ. Αλίνα Χυζ για την ανάθεση του θέματος της διπλωματικής, την πολύτιμη βοήθειά της, την υπομονή της και την κατανόησή της. Επίσης, οφείλω ένα τεράστιο ευχαριστώ στο οικογενειακό, εργασιακό και φιλικό μου περιβάλλον για την υποστήριξή τους σε αυτό το τόσο απαιτητικό για εμένα χρονικό διάστημα καθώς χωρίς αυτούς τίποτα δε θα ήταν εφικτό, άλλα και στα μικρά μου πλασματάκια που μου δίνουν τη χαρά και τη δύναμη να εξελίσομαι. Τέλος, θα ήθελα να ευχαριστήσω τους συμμετέχοντες στο ερωτηματολόγιο που αφιέρωσαν κομμάτι από τον πολύτιμο χρόνο τους ώστε να είναι δυνατή η παρούσα έρευνα.

Περίληψη

Κατάργηση μετρητών. Ευκαιρία ή απειλή; Η περίπτωση της Ελλάδας και η επίδραση της πανδημίας.

Η παρούσα διπλωματική εργασία είναι μια προσπάθεια διερεύνησης της παγκόσμιας τάσης για σταδιακή αντικατάσταση των μετρητών από εναλλακτικούς τρόπους πληρωμής. Με αφορμή την πανδημία οι προσπάθειες για την εξάλειψη των μετρητών, οι οποίες ιδιαίτερα στον Ελλαδικό χώρο δεν είχαν βρει την απαιτούμενη ανταπόκριση, άρχισαν να αποδίδουν. Τα ερωτήματα ωστόσο που στοχεύει να απαντήσει είναι, αν θα είναι αρκετή η τάση που επικρατεί ώστε να οδηγήσει στην εξάλειψη της χρήσης των μετρητών και αν αυτή η τάση θα συνεχίσει να υφίσταται μετά τη λήξη της πανδημίας. Εάν η ελληνική κοινωνία κατέχει την τεχνογνωσία ώστε να προσαρμοστεί στις νέες συνθήκες αγοράς και εάν οι καταναλωτές εμπιστεύονται αρκετά τις ηλεκτρονικές συναλλαγές ώστε να είναι διατεθειμένοι να θυσιάσουν την ιδιωτικότητα που τους προσφέρει η χρήση μετρητών. Καθώς επίσης, ποιες θα είναι οι συνέπειες της κατάργησης των μετρητών στην ελληνική οικονομία. Μέσω της δειγματοληπτικής έρευνας σε διάφορα άτομα του ελληνικού πληθυσμού προσπαθούμε να εντοπίσουμε το βαθμό ετοιμότητας της ελληνικής κοινωνίας για την ενσωμάτωσή των ηλεκτρονικών συναλλαγών στη καθημερινότητά της και κατά πόσο είναι διατεθειμένος ο Έλληνας καταναλωτής να θυσιάσει την ανωνυμία και την αμεσότητα που του παρέχει η χρήση μετρητών.

Λέξεις κλειδιά: Κατάργηση μετρητών, ηλεκτρονικές πληρωμές, ηλεκτρονικές συναλλαγές, χρήμα, πανδημία, covid-19

Abstract

Abolishing cash. Opportunity or threat? The case of Greece and the impact of the pandemic.

This dissertation attempts to investigate the global tendency of gradually rising rates to the use of e-payments, the governmental efforts of cash abolition and the impact of the corona virus to them. Due to the pandemic, the efforts to abolish cash, which especially in Greece had not found the required response, began to pay off. This dissertation aims to answer whether this trend will continue to exist after the end of the pandemic and whether the current tendency, due to Covid-19, will be enough to lead to an overall abolition of cash. It will also talk about whether the Greek society holds the needed “know-how” to adapt to the rapidly changing market conditions, if Greek consumers trust the electronic transactions enough and which will the consequences of the abolition of cash in the Greek economy be. Through sampling research on various individuals of the Greek population we try to identify on which degree the Greek population is ready for the integration of electronic transactions in its daily life and whether the Greek consumer is willing to sacrifice the anonymity and immediacy provided by the use of cash.

Key words: Abolishing cash, electronic payments, electronic transactions, money, pandemic, covid-19

Περιεχόμενα

Περίληψη	xiii
Κατάργηση μετρητών. Ευκαιρία ή απειλή; Η περίπτωση της Ελλάδας και η επίδραση	xiii
της πανδημίας	xiii
Abstract.....	xv
Abolishing cash. Opportunity or threat? The case of Greece and the impact of the pandemic.....	xv
Εισαγωγή	xxv
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1	1
Το Χρήμα	1
1.1. Ιστορική Αναδρομή.....	1
1.2. Λειτουργίες χρήματος	3
1.3. Μορφές χρήματος.....	5
1.4. Η μέτρηση του χρήματος.....	5
1.5. Οι νέες μορφές χρήματος	11
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2	17
ΟΙ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΕΣ ΣΥΝΑΛΛΑΓΕΣ.....	17
2.1. Η Τεχνολογική πρόοδος στον τραπεζικό κλάδο.....	17
2.2. Ηλεκτρονικά τραπεζικά προϊόντα και υπηρεσίες.....	18
2.3. Ασφάλεια ηλεκτρονικών προϊόντων και υπηρεσιών.....	19
2.4 Νέες μορφές τραπεζικών προϊόντων και υπηρεσιών	23
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3	33
ΤΟ ΨΗΦΙΑΚΟ ΕΥΡΩ.....	33
3.1 Ο ορισμός του ψηφιακού Ευρώ.....	33
3.2 Στόχος του ψηφιακού Ευρώ.....	33
3.3 Λειτουργίες ψηφιακού Ευρώ	33
3.4 Ασφάλεια προσωπικών δεδομένων ψηφιακού Ευρώ.....	34
3.5 Αποτελέσματα έρευνας της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας αναφορικά με το ψηφιακό Ευρώ	36
3.6 Αποτελέσματα έρευνας Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας αναφορικά με το ψηφιακό Ευρώ, η περίπτωση της Ελλάδας	37
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4	41

Η ΠΑΝΔΗΜΙΑ (Covid-19).....	41
4.1. Η εμφάνιση της πανδημίας.....	41
4.2. Μέτρα περιορισμού της εξάπλωσης του κορονοϊού στην Ελλάδα	41
4.3. Μέτρα για την αντιμετώπιση των επιπτώσεων του Lockdown.....	42
4.4. Οι επιπτώσεις του κορονοϊού στην οικονομία	45
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5.....	47
ΚΑΤΑΡΓΗΣΗ ΜΕΤΡΗΤΩΝ.....	47
5.1. Πολιτική κατάργησης μετρητών	47
5.2. Θεσμικό πλαίσιο/ Νόμοι.....	53
5.3. Πλεονεκτήματα Κατάργησης μετρητών.....	58
5.4. Μειονεκτήματα Κατάργησης μετρητών.....	61
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6.....	65
ΕΡΕΥΝΑ COVID - 19 ΚΑΙ ΧΡΗΣΗ ΦΥΣΙΚΟΥ Ή ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΟΥ ΧΡΗΜΑΤΟΣ.	65
6.1. Σκοπός της Έρευνας	65
6.2. Μεθοδολογία της Έρευνας	65
6.3. Ερευνητικά ερωτήματα	66
6.4. Ερευνητικές υποθέσεις	66
6.5. Παρουσίαση αποτελεσμάτων	67
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7.....	91
ΣΥΖΗΤΗΣΗ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ	91
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	101
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ	103
Ερωτηματολόγιο Covid-19 και χρήση φυσικού ή ηλεκτρονικού χρήματος.	103
Βιβλιογραφία.....	109

Κατάλογος Πινάκων

Πίνακας 1,1 Νομισματικά μεγέθη M1 M26

Πίνακας 5.1 Νοικοκυριά χωρίς τραπεζικό λογαριασμό, ΗΠΑ49

Κατάλογος διαγραμμάτων

Διάγραμμα 1.1 Μ3,Μ1 και δάνεια προς τον ιδιωτικό τομέα	9
Διάγραμμα 1.2 Παράγοντες μεταβολής του Μ3	10
Διάγραμμα 1.3 Μεταβολές αστάθειας κρυπτονομισμάτων.....	15
Διάγραμμα 4.1 χρήση καρτών πληρωμής πριν και κατά τη διάρκεια της πανδημίας	46
Διάγραμμα 5.1 Χωρες με το υψηλότερο ποσοστό συναλλαγών χωρίς μετρητά	51
Διάγραμμα 5.2 Πληρωμές με χρήση καρτών στην Ελλάδα	52
Διάγραμμα 5.3 Ετήσια μεταβολή στη χρήση καρτών πληρωμής, σε σύγκριση με την ετήσια μεταβολή στο 1ο έτος των κεφαλαιακών περιορισμών.....	54
Διάγραμμα 6.1 Φύλο	67
Διάγραμμα 6.2 Ηλικία	68
Διάγραμμα 6.3 Επάγγελμα	69
Διάγραμμα 6.4 Επίπεδο μόρφωσης.....	70
Διάγραμμα 6.5 Χρήση ηλεκτρονικού πλαστικού χρήματος στις συναλλαγές	71
Διάγραμμα 6.6 Είδος συναλλαγών που χρησιμοποιούνται περισσότερο	72
Διάγραμμα 6.7 Είδος ηλεκτρονικών συναλλαγών που χρησιμοποιούνται περισσότερο	73
Διάγραμμα 6.8 Συχνότητα ηλεκτρονικών συναλλαγών προ πανδημίας.....	74
Διάγραμμα 6.9 Συχνότητα ηλεκτρονικών συναλλαγών κατόπιν έναρξης πανδημίας ..	75
Διάγραμμα 6.10 Μηνιαίο ποσό σε ηλεκτρονικές συναλλαγές.....	76
Διάγραμμα 6.11 Λόγοι αύξησης ηλεκτρονικών συναλλαγών	77
Διάγραμμα 6.12 Ευκολία χρήσης ηλεκτρονικών συναλλαγών	78
Διάγραμμα 6.13 Σπουδαιότητα ταχύτητας ηλεκτρονικών συναλλαγών	79
Διάγραμμα 6.14 Θετικοί παράγοντες χρήσης ηλεκτρονικών συναλλαγών	80
Διάγραμμα 6.15 Αρνητικοί παράγοντες χρήσης ηλεκτρονικών συναλλαγών	81
Διάγραμμα 6.16 Βαθμός ευκολίας ηλεκτρονικών συναλλαγών	82
Διάγραμμα 6.17 Φόβος χρήσης μετρητών λόγω μετάδοσης covid-19.....	83
Διάγραμμα 6.18 Φόβος επίσκεψης φυσικού καταστήματος λόγω covid-19.....	84
Διάγραμμα 6.19 Διάδοση ηλεκτρονικών συναλλαγών λόγω πανδημίας	85
Διάγραμμα 6.20 Αύξηση online αγορών λόγω πανδημίας	86
Διάγραμμα 6.21 Πιθανότητα χρήσης ηλεκτρονικών συναλλαγών με την ίδια συχνότητα μετά το τέλος της πανδημίας.....	87
Διάγραμμα 6.22 Ικανοποίηση από τη χρήση ηλεκτρονικών συναλλαγών	88
Διάγραμμα 6.23 Βαθμός ενημέρωσης ασφαλούς χρήσης ηλεκτρονικών συναλλαγών	89

Διάγραμμα 6.24 Ασφάλεια προσωπικών δεδομένων	90
--	----

Κατάλογος εικόνων

Εικόνα 1.1: Προβλήματα αντιπραγματισμού	1
Εικόνα 1.2 Χαρτονόμισμα των 5 φονίκων του 1831	2
Εικόνα 1.3 Δραχμές Όθωνος της Ελλάδος (1832-1862) Αθήνα, 1946	2
Εικόνα 1.4 Scrooge McDuck and Money.....	4
Εικόνα 1.5 Plastic money	12
Εικόνα 1.6 Η εξάπλωση του Bitcoin	14
Εικόνα 2.1 απάτες σε αγορές μέσω διαδικτύου	21
Εικόνα 2.2 απατηλές ιστοσελίδες τραπεζών.....	22
Εικόνα 4.1 COVID 19	45
Εικόνα 5.1 Συναλλαγές με μετρητά στις σκανδιναβικές χώρες	50
Εικόνα 5.2 Κοινωνική αποξένωση	64

Εισαγωγή

Τα μετρητά αποτέλεσαν τον κύριο τρόπο πληρωμών και διακίνησης κεφαλαίων για αιώνες, από τη μετάβαση δηλαδή της ανθρώπινης κοινωνίας από τον αντιπραγματισμό στην εγχρήματη οικονομία. Τα τελευταία χρόνια διαφαίνεται ότι η χρήση των μετρητών στο μέλλον θα περιοριστεί ακόμα περισσότερο, ωστόσο δεν υπάρχουν εκτενείς μελέτες για τον πιθανό αντίκτυπο της εξάλειψης των μετρητών από την παγκόσμια οικονομία. Τα επιχειρήματα όσων τοποθετούνται υπέρ της κατάργησης μετρητών αφορούν την καταπολέμηση της φοροδιαφυγής καθώς επίσης του οργανωμένου εγκλήματος, της τρομοκρατίας, της διακίνησης όπλων και ναρκωτικών και άλλων παράνομων δραστηριοτήτων, τις οποίες τα μετρητά ευνοούν. Στον αντίποδα οι υπέρμαχοι των μετρητών τονίζουν ότι οι συναλλαγές με μετρητά έχουν μικρή ιχνηλασιμότητα, έτσι οι χρήστες των μετρητών διατηρούν την ανωνυμία τους. Με τη μετάβαση σε μια οικονομία χωρίς μετρητά παραδίδουμε τον απόλυτο έλεγχο των κινήσεων μας με ό,τι αυτό συνεπάγεται.

Οι κυβερνήσεις παγκοσμίως υιοθετούν όλο και περισσότερες τακτικές αντικατάστασης των μετρητών με ηλεκτρονικό χρήμα.. Η κατάργηση των μετρητών θα σημαίνει και το τέλος της ανωνυμίας των συναλλαγών. Η ελληνική κυβέρνηση δεν αποτελεί εξαίρεση και τα τελευταία χρόνια μέσω της θέσπισης νόμων και κανόνων προωθεί την χρήση των ηλεκτρονικών συναλλαγών και την μείωση της χρήσης μετρητών. Η πανδημία αποτέλεσε το έναυσμα για την αύξηση των ηλεκτρονικών συναλλαγών στην Ελλάδα.

Ο σκοπός της παρούσας έρευνας είναι να μελετήσει τις συνήθειες των Ελλήνων καταναλωτών σχετικά με την αντικατάσταση των μετρητών από τα ηλεκτρονικά μέσα πληρωμής και το πλαστικό χρήμα και το βαθμό που η πανδημία επηρέασε την αγοραστική τους συμπεριφορά.

Στο κεφάλαιο 1 γίνεται μια ιστορική αναδρομή στην εξέλιξη του χρήματος ανά τους αιώνες παρουσιάζοντας την πορεία που διαδραμάτισε στην εξέλιξη της ανθρώπινης κοινωνίας από την εποχή του αντιπραγματισμού ως την εποχή των ψηφιακών συναλλαγών. Επίσης, γίνεται αναφορά τόσο στις λειτουργίες όσο και στις μορφές του χρήματος.

Το κεφάλαιο 2 παρουσιάζει της πιο διαδεδομένες μεθόδους ηλεκτρονικών συναλλαγών και την τεχνολογική ανάπτυξη που σημειώθηκε στον τραπεζικό κλάδο εξαιτίας των απαιτήσεων που δημιούργησε η πανδημία.

Στο κεφάλαιο 3 γίνεται εκτενής παρουσίαση του ψηφιακού νομίσματος που ερευνά το ενδεχόμενο να κυκλοφορήσει η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, το επονομαζόμενο Ψηφιακό Ευρώ. Επίσης παρουσιάζονται τα αποτελέσματα της έρευνας που διεξήγε η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα ανάμεσα σε πολίτες της Ευρωζώνης τόσο για το σύνολο αυτής αλλά και ειδικότερα για την Ελλάδα.

Στο κεφάλαιο 4 παρουσιάζονται οι επιπτώσεις της πανδημίας σε κοινωνικό και οικονομικό επίπεδο. Αναφέρονται τα μέτρα που λήφθηκαν για την καταπολέμηση της εξάπλωσης του ιού , τα μέτρα στήριξης για ιδιώτες και επιχειρήσεις αλλά και οι επιπτώσεις του κορονοϊού στην ελληνική οικονομία.

Στο κεφάλαιο 5 παρουσιάζεται η αυξανόμενη τάση περιορισμού της χρήσης φυσικού χρήματος και η αντικατάστασή του από νέες μορφές χρήματος. Αναλύονται οι πολιτικές που ακολουθήθηκαν από την ελληνική κυβέρνηση ώστε να προωθήσει τον περιορισμό-κατάργηση των μετρητών. Τέλος, αναφέρονται τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματα της κατάργησης των μετρητών.

Το κεφάλαιο 6 καταλαμβάνει η ποσοτική έρευνα η οποία μέσω ενός ερωτηματολογίου επιχειρεί την καταγραφή και την ερμηνεία της συμπεριφοράς των καταναλωτών στην ελληνική αγορά απέναντι στη χρήση ηλεκτρονικών συναλλαγών και εάν η πανδημία επηρέασε τις αποφάσεις και τις συνήθειες τους.

Το κεφάλαιο 7 κάνει ανάλυση των δεδομένων της έρευνας και καταγράφει τα συμπεράσματα στα οποία καταλήγει η εργασία αυτή, μέσω των δεδομένων που συλλέχθηκαν από πηγές του χρηματοοικονομικού χώρου, τη θεωρητική έρευνα καθώς και τις απαντήσεις των συμμετεχόντων όπως αυτές αποτυπώθηκαν στην δειγματοληπτική έρευνα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

Το Χρήμα

1.1. Ιστορική Αναδρομή

Από την εποχή που ο άνθρωπος πέρασε από το στάδιο της παραγωγής και κατανάλωσης στο στάδιο της ανταλλαγής δημιουργήθηκε η ανάγκη για μια εγχρήματη οικονομία. Το χρήμα ήταν αυτό που βοήθησε τον άνθρωπο λύσει το πρόβλημα ανταλλαγής αγαθών. Όταν για παράδειγμα ένας καταναλωτής Α έχει ένα βόδι και χρειάζεται εκατό κιλά σιτηρά που έπρεπε να υπάρχει κάποιος άλλος καταναλωτής Β ο οποίος να χρειάζεται ένα βόδι και να έχει διαθέσιμα εκατό κιλά σιτηρά την ίδια στιγμή με τον Α.

Εικόνα 1.1 Προβλήματα αντιπραγματισμού¹ (Γενικό Λύκειο Ραφήνας,, 2012)

«Η κύρια δυσκολία στον αντιπραγματισμό είναι να βρει κανείς δύο συναλλασσόμενους, των οποίων τα διαθέσιμα υπάρχοντα να εξυπηρετούν τις ανάγκες του άλλου. Μπορεί να υπάρχουν πολλοί που επιθυμούν και που κατέχουν τα επιθυμητά αγαθά. Αλλά για να λειτουργήσει ο αντιπραγματισμός πρέπει να υπάρχει μια διπλή σύμπτωση, η οποία σπάνια συμβαίνει.» (Jevons, 1875)

Η εισαγωγή του χρήματος λοιπόν βοήθησε τον άνθρωπο να ξεπεράσει αυτήν τη δυσκολία σύμπτωσης αναγκών , να φύγει από το σύστημα αντιπραγματισμού, δημιουργώντας τη δυνατότητα έκφρασης της αξίας διαφορετικών πραγμάτων με κοινή βάση.

¹ Πηγή: <http://blogs.sch.gr/lykrafin/files/2012/05/nomisma.pdf>

Εικόνα 1.2 Χαρτονόμισμα των 5 φοινίκων του 1831²

Ανά τους αιώνες ο άνθρωπος χρησιμοποίησε διάφορα είδη ως χρηματικά μέσα, π.χ. δούλους, σιτηρά, όστρακα ακόμα και ζώα. Με την πάροδο του χρόνου νομίσματα από ευγενή μέταλλα όπως ασήμι, χρυσό πήραν τη θέση τους ενώ τελευταία κυκλοφόρησαν τα τραπεζογραμμάτια.

Το υλικό κατασκευής των νομισμάτων θα πρέπει να έχει αξία (valuable), ανθεκτικότητα (durable), να μπορεί να διασπάται (divisible) και να μεταφέρεται (portable). (Mellor, n.d.) .

Πλέον στην εποχή της τεχνολογίας τα μετρητά (κέρματα ή χαρτονομίσματα) τείνουν να αντικατασταθούν πλήρως από τις νέες μορφές χρήματος, όπως το πλαστικό χρήμα και τα bitcoins, οι οποίες καταλαμβάνουν όλο και μεγαλύτερο μέρος των συναλλαγών παγκοσμίως.

Εικόνα 1.3 5 Δραχμές Όθωνος της Ελλάδος (1832-1862) Αθήνα, 1946.³

² Πηγή Wikipedia

[https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%A6%CE%BF%CE%AF%CE%BD%CE%B9%CE%BE_\(%CF%87%CF%81%CE%B7%CE%BC%CE%B1%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%AE_%CE%BC%CE%BF%CE%BD%CE%AC%CE%B4%CE%B1\)#/media/%CE%91%CF%81%CF%87%CE%B5%CE%AF%CE%BF:5_Phoenix_banknote,_1831,_Greece.jpg](https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%A6%CE%BF%CE%AF%CE%BD%CE%B9%CE%BE_(%CF%87%CF%81%CE%B7%CE%BC%CE%B1%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%AE_%CE%BC%CE%BF%CE%BD%CE%AC%CE%B4%CE%B1)#/media/%CE%91%CF%81%CF%87%CE%B5%CE%AF%CE%BF:5_Phoenix_banknote,_1831,_Greece.jpg)

³ Πηγή Νομισματικό μουσείο

<https://www.nummus.gr/%ce%bc%cf%8c%ce%bd%ce%b9%ce%bc%ce%b5%cf%82-%cf%83%cf%85%ce%bb%ce%bb%ce%bf%ce%b3%ce%ad%cf%82/>

1.2. Λειτουργίες χρήματος

Χρήμα είναι οτιδήποτε χρησιμοποιείται μέσα σε μία κοινωνία ως γενικώς αποδεκτό μέσο συναλλακτικής πράξης, ως μονάδα μέτρησης της αξίας της ανταλλαγής, ως μέσο εξόφλησης χρέους και κάλυψης υποχρεώσεων, αποτελεί το εργαλείο για την υλοποίηση μελλοντικών συναλλαγών και το μέσο αποθεματοποίησης του πλούτου.

Αρχικά το χρήμα ήταν κατασκευασμένο από κάποιο υλικό που είχε αγοραία αξία, π.χ. μια χρυσή λίρα. Με τη πάροδο του χρόνου και την εξέλιξη της ανθρώπινης κοινωνίας, το χρήμα έγινε αντιπροσωπευτικό, αντικαταστάθηκε δηλαδή τραπεζογραμμάτια τα οποία αντιστοιχούσαν σε συγκεκριμένη ποσότητα χρυσού ή αργύρου που φυλασσόταν στις τράπεζες. Στη σημερινή εποχή το υποχρεωτικό χρήμα είναι αυτό που κινεί την οικονομία. Πρόκειται για χρήμα εκδίδεται από μια κεντρική τράπεζα, όπως για παράδειγμα η Τράπεζα της Ελλάδος, και είναι νόμιμο αλλά δεν μπορεί να μετατρέψει την αξία του στην ανάλογη ποσότητα χρυσού ή αργυρού. Παρόλα αυτά, το χρήμα δεν χάνει τη δυνατότητα να χρησιμοποιείται ως μέσο για την αγορά αγαθών και υπηρεσιών, καθώς η κεντρική τράπεζα έχει κατορθώσει να δημιουργήσει μέσα στα χρόνια τη πίστη στους καταναλωτές πως είναι ικανή να διατηρεί σταθερή την αξία του. Εάν η συνθήκη αυτή δεν ήταν κοινά αποδεκτή τότε το υποχρεωτικό χρήμα δε θα μπορούσε να λειτουργήσει ως μέσο συναλλαγής αλλά ούτε και ελκυστικό ως μέσο αποθεματοποίησης πλούτου.

Η κύρια λειτουργία του χρήματος είναι η χρήση του ως μέσο διενέργειας των οικονομικών συναλλαγών. Οι σύγχρονες οικονομίες χαρακτηρίζονται από υψηλό βαθμό εξειδίκευσης και κανείς δεν μπορεί παράγει όλα τα αγαθά και τις υπηρεσίες που χρειάζονται. Αφού λοιπόν πλέον κανένας δε μπορεί να είναι αυτόρκτης, ο κάθε άνθρωπος θα έπρεπε κάθε φορά που θα ήταν αναγκαίο να βρίσκει κάποιον άλλον με τον οποίο να υπάρχει διπλή σύμπτωση αναγκών ώστε να γίνει η απαιτούμενη ανταλλαγή αγαθών ή υπηρεσιών. Η λειτουργία του χρήματος ως μέσο διενέργειας των οικονομικών συναλλαγών είναι που επέτρεψε τη μετάβαση από τη κοινωνία του αντιπραγματισμού στην εγχρήματη κοινωνία και επέτρεψε την οικονομική ευημερία.

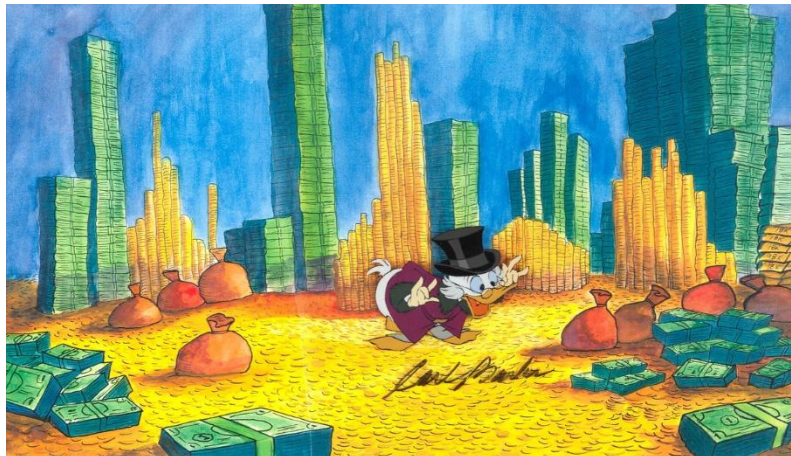
Επιπροσθέτως, το χρήμα με τη λειτουργία του ως μέσου διαφύλαξης μελλοντικής αγοραστικής δύναμης παρέχει στον κάτοχό του τη δυνατότητα να το χρησιμοποιήσει για την ικανοποίηση όχι μόνο παρόντων αλλά και μελλοντικών του αναγκών. Ωστόσο, η μελλοντική αγοραστική δύναμη του χρήματος εξαρτάται από διάφορους παράγοντες και κυρίως από τον πληθωρισμό. Εάν οι τιμές παραμένουν

σταθερές, τότε παραμένει σταθερή και η αξία του χρήματος, εάν αυξάνονται οι τιμές τότε μειώνεται και η αγοραστική αξία χρήματος. Εάν ωστόσο οι τιμές σημειώσουν πτώση τότε η αξία του χρήματος αυξάνεται. Σε εποχές όπως η παρούσα που ο πληθωρισμός αυξάνεται διαρκώς οι κάτοχοι μετρητών προσπαθούν να διαφυλάξουν την αξία του χρήματος που έχουν στην κατοχή τους με τον να προβαίνουν σε αγορές ακινήτων, γης, χρυσού, ξένων νομισμάτων κ.α. αντικειμένων δηλαδή που η αξία τους δε επηρεάζεται σε τόσο μεγάλο βαθμό από τον πληθωρισμό.

Ακόμη μία λειτουργία του χρήματος είναι ότι μπορεί να λειτουργήσει ως μονάδα μέτρησης της αξίας ενός αγαθού ή μιας υπηρεσίας και να παρέχει στον καταναλωτή τη δυνατότητα σύγκρισης, σε μια κοινή βάση, διαφορετικών μεταξύ τους αγαθών και υπηρεσιών. Έχει δηλαδή το χρήμα τη δυνατότητα να καθιστά, λειτουργώντας ως κοινά αποδεκτή μονάδα μέτρησης, εντελώς ανόμοια μεταξύ τους αγαθά, συγκρίσιμα.

Τέλος το χρήμα εξαιτίας των ιδιοτήτων που συγκεντρώνει, έχει δηλαδή αντοχή στο χρόνο, τα έξοδα που απαιτούνται για την αποθήκευση του είναι μικρά, είναι εύκολα διαιρετό, και η χρήση του είναι εύκολη και άμεση, το παράδειγμα των μετρητών αποτελεί την τέλεια μορφή ρευστότητας, το καθιστούν το ιδανικό μέσο για την αποθεματοποίηση πλούτου.

Το χρήμα ως μέσο αποθεματοποίησης πλούτου.

[Αυτή η φωτογραφία](#) από Άγνωστος συντάκτης με άδεια χρήσης [CC BY-NC-](#)

Εικόνα 1.4 Scrooge McDuck and Money

1.3. Μορφές χρήματος

Το Περιεκτικό χρήμα. Ως περιεκτικό χρήμα ορίζουμε σε όλα τα είδη των προϊόντων (δούλοι, ζώα, σιτηρά, μέταλλα, κτλ) που έχουν χρησιμοποιηθεί ως χρήμα για τις οικονομικές συναλλαγές μεταξύ των ανθρώπων ανά τους αιώνες και έχουν χρηματική αξία ακριβώς ίση με την αξία τους ως αγαθών.

Το Παραστατικό χρήμα. Ως παραστατικό χρήμα ορίζουμε το σύνολο των κερμάτων ή τραπεζογραμμάτων που έχουν εκδοθεί από τη κεντρική τράπεζα και αντιπροσωπεύουν μία συγκεκριμένη αξία μόνο με συμβολικό τρόπο. Η αγοραστική τους δύναμη δεν ορίζεται από το υλικό κατασκευής τους, χαρτί ή μέταλλο, και ως αγαθά ενσωματώνουν μικρότερη αξία χρήσης από ότι νομισματική/ ανταλλακτική.

Χρήμα με τη «στενή έννοια». Ως χρήμα με τη «στενή έννοια» ονομάζουμε κάθε περιουσιακό στοιχείο με το οποίο μπορούμε να πραγματοποιήσουμε άμεσα κάποια συναλλαγή (μετρητά, καταθέσεις όψεως, πιστωτικό όριο κάρτας κτλ).

Χρήμα με την «ευρεία έννοια». Χρήμα με την «ευρεία έννοια» ονομάζουμε κάθε περιουσιακό στοιχείο το οποίο δε δύναται να δαπανηθεί άμεσα για την αγορά αγαθού ή υπηρεσίας (προθεσμιακές καταθέσεις, μετοχές, ομόλογα, κτλ).

1.4. Η μέτρηση του χρήματος.

Το σύνολο του χρήματος που βρίσκεται σε κυκλοφορία σε μια οικονομία ονομάζεται ποσότητα χρήματος. Τον ορισμό της έννοιας και της ποσότητας του χρήματος τον κατέχει η Κεντρική Τράπεζα. Η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα έχει ορίσει τρεις διαφορετικές κατηγορίες νομισματικών μεγεθών (M1, M2, M3) ανάλογα με το βαθμό μετατρεψιμότητας, μεταβιβασιμότητας, της ρευστότητας, της διάρκειας και του χρόνου προειδοποίησης που εμφανίζουν.

Το M1 αποτελείται από τις καταθέσεις διάρκειας μιας ημέρας που τηρούνται σε Νομισματικά χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, τα τραπεζογραμμάτια και τα νομίσματα που κυκλοφορούν στην αγορά.

M2: Είναι το άθροισμα των M1 και των βραχυπρόθεσμων καταθέσεων (μέχρι δύο έτη), και τις καταθέσεις υπό προειδοποίηση μέχρι τριών μηνών, τους λογαριασμούς ταμειωτηρίου και τις συμφωνίες επαναγοράς που τηρούνται σε Νομισματικά χρηματοπιστωτικά ιδρύματα.

M3: Περιλαμβάνει το M2, τις συμφωνίες επαναγοράς (repos), τα μερίδια αμοιβαίων κεφαλαίων της αγοράς χρήματος, τίτλους χρηματογοράς (ιδιωτικά και δημόσια ομόλογα).

Το M1 είναι αυτό που πλησιάζει περισσότερο από κάθε άλλο μέγεθος στον ορισμό του παραστατικού χρήματος καθώς είναι αυτό που διατηρεί τη μεγαλύτερη ρευστότητα.

Πίνακας 1.1 Νομισματικά μεγέθη

5.1 Νομισματικά μεγέθη¹⁾

(Όσες ευρώ και ετήσια ρυθμοί μεταβολής, με εποχική διάρθωση, υπόλοιπα και ρυθμοί μεταβολής στο τέλος της περιόδου, συναλλαγές στη διάρκεια της περιόδου)

	M3											
	M1			M2			M3-M2					
	Νόμισμα σε κυκλοφορία	Καταθέσεις διάρκειας μιας ημέρας		M2-M1			Συμφωνίες επαναγοράς	Μερίδια αμοιβαίων κεφαλαίων της αγοράς χρήματος	Χρεόγραφα έως 2 ετών			
				Καταθέσεις με συμφωνημένη διάρκεια έως 2 έτη	Καταθέσεις υπό προεξόφληση έως 3 μηνών							
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	
	Υπόλοιπα											
2017	1.112,0	6.638,1	7.750,1	1.196,6	2.261,8	3.458,3	11.208,5	74,4	512,0	72,6	669,1	11.867,5
2018	1.163,3	7.114,7	8.278,1	1.124,9	2.299,0	3.423,9	11.702,0	74,3	524,0	71,5	669,8	12.371,8
2019	1.219,6	7.724,2	8.943,8	1.069,5	2.363,8	3.433,4	12.377,1	78,5	531,6	7,9	618,0	12.995,2
2019 β' τρ.	1.189,0	7.415,4	8.604,4	1.111,1	2.338,5	3.449,6	12.054,0	74,5	523,9	37,6	636,0	12.690,0
γ' τρ.	1.204,1	7.605,6	8.809,6	1.110,0	2.354,8	3.464,7	12.274,4	74,5	546,3	19,1	640,0	12.914,4
δ' τρ.	1.219,6	7.724,2	8.943,8	1.069,5	2.363,8	3.433,4	12.377,1	78,5	531,6	7,9	618,0	12.995,2
2020 α' τρ.	1.261,8	8.075,3	9.337,1	1.077,9	2.361,4	3.439,4	12.776,4	109,9	533,5	58,4	701,9	13.478,3
2019 Νοέμ.	1.216,9	7.715,8	8.932,6	1.081,4	2.359,5	3.440,9	12.373,5	73,4	530,6	26,0	630,0	13.003,5
Δεκ.	1.219,6	7.724,2	8.943,8	1.069,5	2.363,8	3.433,4	12.377,1	78,5	531,6	7,9	618,0	12.995,2
2020 Ιαν.	1.228,3	7.743,6	8.971,9	1.062,9	2.362,3	3.425,2	12.397,1	75,8	548,3	24,1	648,2	13.045,2
Φεβρ.	1.236,2	7.826,7	9.062,8	1.065,0	2.359,7	3.424,8	12.487,6	84,9	551,3	25,9	662,1	13.149,7
Μάρτ.	1.261,8	8.075,3	9.337,1	1.077,9	2.361,4	3.439,4	12.776,4	109,9	533,5	58,4	701,9	13.478,3
Απρ. ^(*)	1.276,8	8.231,0	9.507,8	1.071,4	2.376,7	3.448,1	12.956,0	94,6	542,8	45,2	682,6	13.638,6
	Συναλλαγές											
2017	36,0	592,6	628,6	-109,5	34,5	-74,9	553,7	6,5	-10,8	-18,5	-22,7	530,9
2018	50,3	465,1	515,4	-74,0	45,2	-28,9	486,6	-0,9	12,3	-3,3	8,1	494,7
2019	56,3	603,1	659,4	-60,0	62,8	2,7	662,1	4,1	-1,8	-57,6	-55,3	606,8
2019 β' τρ.	9,7	143,0	152,8	-4,4	20,3	15,9	168,6	0,4	3,2	-2,4	1,3	169,9
γ' τρ.	15,1	181,2	196,3	-4,6	14,8	10,2	206,5	-0,6	21,1	-18,1	2,5	209,0
δ' τρ.	15,6	122,8	138,4	-38,0	8,1	-29,9	108,4	4,5	-16,0	-9,5	-21,1	87,4
2020 α' τρ.	42,1	346,6	388,7	6,5	-2,5	4,0	392,7	31,1	2,0	48,6	81,6	474,4
2019 Νοέμ.	7,4	40,3	47,7	-14,0	0,2	-13,8	33,9	-6,5	1,4	-1,4	-6,5	27,4
Δεκ.	2,8	12,9	15,7	-9,9	4,8	-5,1	10,7	5,5	-0,2	-18,1	-12,8	-2,1
2020 Ιαν.	8,7	15,4	24,0	-8,3	-1,6	-9,9	14,1	-3,0	16,6	16,6	30,2	44,3
Φεβρ.	7,9	81,9	89,7	1,6	-2,6	-0,9	88,8	9,0	3,0	1,2	13,3	102,1
Μάρτ.	25,6	249,3	274,9	13,2	1,7	14,9	289,8	25,0	-17,6	30,7	38,1	327,9
Απρ. ^(*)	15,1	152,7	167,8	-7,7	15,3	7,5	175,3	-15,7	9,4	-13,0	-19,3	156,0
	Ρυθμοί μεταβολής											
2017	3,3	9,8	8,8	-8,3	1,6	-2,1	5,2	9,5	-2,1	-21,1	-3,3	4,7
2018	4,5	7,0	6,6	-6,2	2,0	-0,8	4,3	-1,3	2,4	-4,7	1,2	4,2
2019	4,8	8,5	8,0	-5,3	2,7	0,1	5,7	5,4	-0,4	-86,7	-8,2	4,9
2019 β' τρ.	4,7	7,7	7,2	-6,1	3,0	-0,1	5,0	1,1	1,1	-38,3	-2,8	4,6
γ' τρ.	4,7	8,5	7,9	-2,6	3,0	1,1	5,9	3,0	8,7	-65,4	1,1	5,7
δ' τρ.	4,8	8,5	8,0	-5,3	2,7	0,1	5,7	5,4	-0,4	-86,7	-8,2	4,9
2020 α' τρ.	7,0	10,9	10,4	-3,6	1,8	0,0	7,4	47,5	2,0	56,7	10,1	7,5
2019 Νοέμ.	5,0	8,8	8,3	-4,7	2,7	0,3	5,9	-1,1	4,1	-47,4	-1,1	5,6
Δεκ.	4,8	8,5	8,0	-5,3	2,7	0,1	5,7	5,4	-0,4	-86,7	-8,2	4,9
2020 Ιαν.	5,2	8,3	7,9	-5,7	2,4	-0,2	5,5	0,7	5,1	-53,0	-0,8	5,2
Φεβρ.	5,4	8,6	8,1	-5,6	2,0	-0,4	5,6	17,6	6,0	-47,6	2,5	5,5
Μάρτ.	7,0	10,9	10,4	-3,6	1,8	0,0	7,4	47,5	2,0	56,7	10,1	7,5
Απρ. ^(*)	8,0	12,5	11,9	-5,2	2,1	-0,3	8,4	27,8	3,1	22,0	6,7	8,3

Πηγή: ΕΚΤ.

1) Τα στοιχεία αφορούν την εκάστοτε σύνθεση της ζήτησης του ευρώ.

Η πανδημία του κορωνοϊού (COVID-19) προκάλεσε σημαντική επιτάχυνση της δυναμικής της ποσότητας χρήματος, η οποία αποδίδεται κυρίως στις πιεστικές ανάγκες ρευστότητας των επιχειρήσεων προκειμένου να καλύψουν τρέχουσες υποχρεώσεις τους και στην έντονη προτίμηση διακράτησης ρευστότητας από πλευράς οικονομικών παραγόντων για λόγους πρόνοιας, δεδομένου του υψηλού βαθμού αβεβαιότητας σχετικά με την πανδημία.

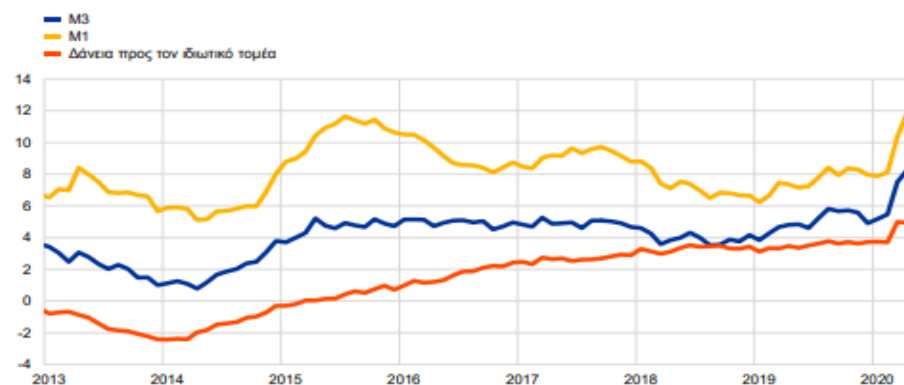
Αξίζει να αναφερθούμε στην πορεία που είχαν οι νομισματικοί δείκτες το έτος 2020 το οποίο αποτέλεσε και το έτος έξαρσης της πανδημίας στη χώρα μας. Η πανδημία COVID-19 προκάλεσε απότομη επιτάχυνση της δυναμικής της ποσότητας χρήματος, η οποία οφείλεται στις οξείες ανάγκες ρευστότητας των επιχειρήσεων προκειμένου να χρηματοδοτήσουν τις τρέχουσες πληρωμές και στην έντονη προτίμηση των οικονομικών συντελεστών για διακράτηση χρήματος για λόγους πρόνοιας. Ο ρυθμός αύξησης της ποσότητας χρήματος με την ευρεία έννοια (M3) διαμορφώθηκε σε 8,3% τον Απρίλιο του 2020, έναντι 7,5% τον Μάρτιο. Ο έντονος ρυθμός αύξησης της ποσότητας χρήματος αντανάκλα τη δημιουργία τραπεζικών πιστώσεων, η οποία οφείλεται σε μεγάλο βαθμό στις επιτακτικές ανάγκες για ρευστότητα στην οικονομία. Επιπλέον, ο υψηλός βαθμός οικονομικής αβεβαιότητας προκαλεί στροφή προς τη διακράτηση χρήματος για λόγους πρόνοιας. Σε αυτό το περιβάλλον, το στενό νομισματικό μέγεθος M1, το οποίο περιλαμβάνει τις πιο ρευστές μορφές χρήματος, εξακολουθεί να έχει την κυριότερη συμβολή στην αύξηση της ποσότητας χρήματος με την ευρεία έννοια. Οι εξελίξεις στα δάνεια προς τον ιδιωτικό τομέα εξακολούθησαν να καθορίζονται από τον αντίκτυπο της πανδημίας στην οικονομική δραστηριότητα. Ο ετήσιος ρυθμός αύξησης των δανείων προς τις μη χρηματοπιστωτικές επιχειρήσεις επιταχύνθηκε περαιτέρω σε 6,6% τον Απρίλιο του 2020, από 5,5% τον Μάρτιο, αντανάκλωντας την ανάγκη των επιχειρήσεων να χρηματοδοτήσουν πάγιες δαπάνες και κεφάλαια κίνησης σε ένα περιβάλλον ταχύτατα μειούμενων εσόδων. Ταυτόχρονα, ο ετήσιος ρυθμός αύξησης των δανείων προς τα νοικοκυριά επιβραδύνθηκε σε 3,0% τον Απρίλιο, από 3,4% τον Μάρτιο, εν μέσω μείωσης της κατανάλωσης λόγω των μέτρων περιορισμού της πανδημίας, της υποχώρησης της εμπιστοσύνης και της επιδείνωσης στις αγορές εργασίας. Τα μέτρα πολιτικής που έλαβε το Διοικητικό Συμβούλιο, ιδίως οι πολύ ευνοϊκοί όροι των στοχευμένων πράξεων πιο μακροπρόθεσμης αναχρηματοδότησης (TLTRO-III), είχαν ως στόχο να ενθαρρύνουν τις τράπεζες να χορηγούν δάνεια προς όλες τις οντότητες

του ιδιωτικού τομέα. Σε συνδυασμό με τα μέτρα που θέσπισαν οι εθνικές κυβερνήσεις και τα ευρωπαϊκά θεσμικά όργανα, τα μέτρα του Διοικητικού Συμβουλίου για να στηρίξουν τη συνεχιζόμενη πρόσβαση στη χρηματοδότηση, μεταξύ άλλων για όσους πλήττονται περισσότερο από τις συνέπειες της πανδημίας του κορονοϊού.

Κατά τη διάρκεια της πανδημίας οι καταθέσεις μίας ημέρας ήταν και ο κύριος παράγοντας που συνέβαλε στην αύξηση της ποσότητας χρήματος. Ο ετήσιος ρυθμός αύξησης των καταθέσεων μίας ημέρας επιταχύνθηκε σε 12,5% τον Απρίλιο, από 10,9% τον Μάρτιο. Στην αύξηση των καταθέσεων συνέβαλαν κυρίως οι καταθέσεις των επιχειρήσεων. Αυτή η συσσώρευση καταθέσεων, η οποία αντικατοπτρίζει την ανάγκη να δημιουργηθούν αποθέματα ρευστότητας για λόγους πρόνοιας, εξαιτίας του υψηλού βαθμού αβεβαιότητας σχετικά με την πανδημία, ήταν αποτέλεσμα του πολύ υψηλού δανεισμού από τις τράπεζες, της έκδοσης εταιρικών ομολόγων και, έως έναν βαθμό, της άμεσης κρατικής στήριξης ρευστότητας. Παράλληλα, οι καταθέσεις των επιχειρήσεων παρουσίασαν διαφορές μεταξύ επιμέρους χωρών, οι οποίες ενδέχεται να υποδηλώνουν διαφορές ως προς την έκταση κατά την οποία οι ανάγκες των επιχειρήσεων για ρευστότητα είχαν ήδη εκδηλωθεί σε κάθε χώρα, εν μέρει σε συνάρτηση και με τον διαφορετικό χρόνο εξάπλωσης της πανδημίας σε κάθε χώρα. Τόσο οι φορείς χρηματοπιστωτικής διαμεσολάβησης πλην των NXI (στους οποίους περιλαμβάνονται τα αμοιβαία κεφάλαια επενδυτικού χαρακτήρα) όσο και τα νοικοκυριά αύξησαν επίσης τις καταθέσεις τους, οι πρώτοι με στόχο τη συσσώρευση αποθεμάτων ρευστότητας ώστε να ανταποκριθούν σε πιθανές εξαγορές μεριδίων, ενώ τα νοικοκυριά κυρίως για λόγους πρόνοιας, αλλά και διότι οι ευκαιρίες για κατανάλωση ήταν πιο περιορισμένες στη διάρκεια της καραντίνας. Ο ετήσιος ρυθμός αύξησης του νομίσματος σε κυκλοφορία επιταχύνθηκε περαιτέρω σε 8,0% τον Απρίλιο, από 7,0% τον Μάρτιο, αντανakλώντας την τάση αποθησαυρισμού μετρητών σε περίοδο υψηλής αβεβαιότητας. Τα εμπορεύσιμα χρηματοδοτικά μέσα (δηλ. M3 μείον M2) συνέβαλαν συνολικώς αρνητικά στη μηνιαία δυναμική του M3 τον Απρίλιο. Μετά τις εκροές από τα αμοιβαία κεφάλαια της αγοράς χρήματος και την αύξηση των βραχυπρόθεσμων χρεογράφων που έχουν εκδοθεί από τράπεζες και βρίσκονται στην κατοχή μη νομισματικών χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων (μη NXI) τον Μάρτιο, αυτές οι μετατοπίσεις χαρτοφυλακίων αντιστράφηκαν εν μέρει τον Απρίλιο του 2020.

M3, M1 και δάνεια προς τον ιδιωτικό τομέα

(ετήσιες ποσοστιαίες μεταβολές, με εποχική και ημερολογιακή διόρθωση)

Πηγή: ΕΚΤ.

Σημειώσεις: Τα δάνεια είναι διορθωμένα ως προς τις πωλήσεις και πτωχευόμενες δανείων και ως προς τη διευκόλυνση συγκέντρωσης ρευστών διαθεσίμων σε επίπεδο ομίλου (notional cash pooling). Για πρόσφατες παρατηρήσεις: Απρίλιος 2020.

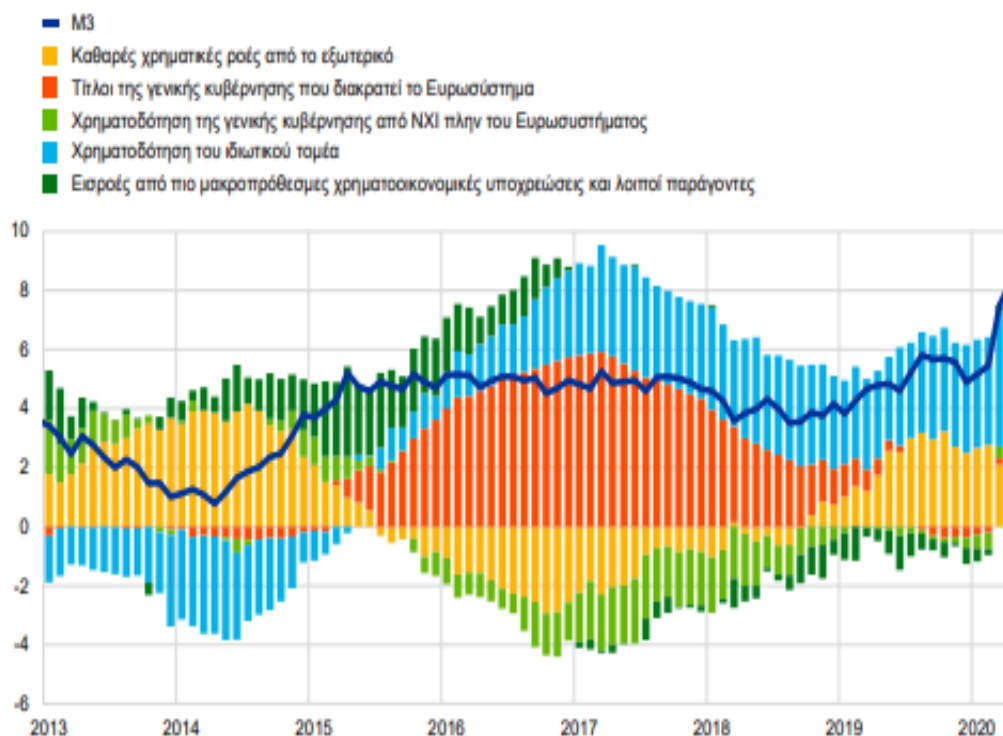
Διάγραμμα 1.1 M3, M1 και δάνεια προς τον ιδιωτικό τομέα.

Στο παρακάτω σχεδιάγραμμα παρουσιάζεται η πορεία της χρηματοδότησης προς τον ιδιωτικό και το δημόσιο τομέα καθώς αποτέλεσε τον κύριο παράγοντα για τη δημιουργία χρήματος κατά την έξαρση της πανδημίας το 2020. Μετά από την αισθητή επιτάχυνση που κατέγραψε τον Μάρτιο, ο ετήσιος ρυθμός αύξησης της χρηματοδότησης προς τον ιδιωτικό τομέα επιταχύνθηκε κάπως περαιτέρω τον Απρίλιο εξαιτίας της σημαντικής αύξησης των επιχειρηματικών δανείων, καθώς και της αύξησης των αγορών εταιρικών ομολόγων, ενώ οι αρνητικές ροές δανείων προς μη Νομισματικά χρηματοπιστωτικά ιδρύματα στάθμισαν εν μέρει τις υψηλές δανειακές ροές προς τις επιχειρήσεις. Παράλληλα με τη χρηματοδότηση προς τον ιδιωτικό τομέα, επιταχύνθηκε σημαντικά και ο ετήσιος ρυθμός αύξησης της χρηματοδότησης από τον τραπεζικό τομέα (πλην του Ευρωσυστήματος) προς τον δημόσιο τομέα τον Απρίλιο. Παρά την ενίσχυση των προγραμμάτων αγορών τίτλων του Ευρωσυστήματος, σε καθαρούς όρους, οι τράπεζες της ζώνης του ευρώ (πλην του Ευρωσυστήματος) προέβησαν σε αγορές μεγάλων ποσοτήτων κρατικών ομολόγων κυρίως εγχώριας προέλευσης, γεγονός το οποίο εν μέρει αντανάκλωσε τη σημαντικά αυξημένη καθαρή έκδοση κρατικών χρεογράφων για την αντιμετώπιση της πανδημίας. Επιπλέον, οι χρηματικές εκροές από τη ζώνη του ευρώ αυξήθηκαν τον Απρίλιο λόγω πωλήσεων κρατικών ομολόγων της ζώνης του ευρώ από μη κατοίκους. Οι σχετικά συγκρατημένες καθαρές χρηματικές ροές από το εξωτερικό επιβεβαιώνουν ότι πραγματοποιήθηκαν τόσο εκροές όσο και εισροές επαναπατρισμού κεφαλαίων από και προς τη ζώνη του ευρώ, σύμφωνα με τη συνήθη προτίμηση των επενδυτών σε εγχώριες τοποθετήσεις (home bias) σε περιόδους υψηλής αβεβαιότητας. Όσον αφορά

την αύξηση της χρηματοδότησης προς τον δημόσιο τομέα των χωρών της ζώνης του ευρώ από NXI (πλην του Ευρωσυστήματος), οι καθαρές αγορές κρατικών ομολόγων στο πλαίσιο του προγράμματος αγοράς στοιχείων ενεργητικού (asset purchase programme – APP) και ιδίως του έκτακτου προγράμματος αγοράς στοιχείων ενεργητικού λόγω πανδημίας (pandemic emergency purchase programme – PEPP”) συνέβαλαν σθεναρά στην αύξηση του M3 αντικατοπτρίζοντας τη σημαντική στήριξη που παρείχε η νομισματική πολιτική στη διάρκεια της πανδημίας για τη σταθεροποίηση των χρηματοπιστωτικών αγορών και την άμβλυνση των κινδύνων σε ό,τι αφορά τη μετάδοση της νομισματικής πολιτικής και τις μακροοικονομικές προοπτικές στη ζώνη του ευρώ. Οι πιο μακροπρόθεσμες χρηματοοικονομικές υποχρεώσεις είχαν ουσιαστικά ουδέτερη επίδραση στη νομισματική επέκταση. (Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, 2021)

M3 και παράγοντες μεταβολής του

(ετήσιες ποσοστιαίες μεταβολές, συμβολές σε ποσοστιαίες μονάδες, με εποχική και ημερολογιακή διόρθωση)

Πηγή: ΕΚΤ.

Σημειώσεις: Η χρηματοδότηση του ιδιωτικού τομέα περιλαμβάνει τα δάνεια των NXI προς τον ιδιωτικό τομέα και τις τοποθετήσεις των NXI σε χρεόγραφα που εξέδωσε ο ιδιωτικός μη χρηματοπιστωτικός τομέας της ζώνης του ευρώ. Ως εκ τούτου, περιλαμβάνει επίσης και χρεόγραφα που εκδίδονται από φορείς εκτός NXI και αγοράζονται από το Ευρωσύστημα μέσω του προγράμματος αγοράς ομολόγων του επιχειρηματικού τομέα. Πιο πρόσφατες παρατηρήσεις: Απρίλιος 2020.

Διάγραμμα 1.2 Παράγοντες μεταβολής του M3 (ΕΥΡΩΠΑΙΚΗ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ, 2020)

1.5. Οι νέες μορφές χρήματος

Το λογιστικό χρήμα Ως λογιστικό χρήμα νοούνται τα κεφάλαια που εμφανίζονται στους λογαριασμούς όψεως και τρεχούμενους (στους λογαριασμούς πληρωμών, όπως αυτοί ορίζονται πλέον στο νόμο 4537/2018) των οποίων η κίνηση είναι δυνατή με χρήση διαφόρων «μέσων πληρωμής». Τα κεφάλαια αυτά δύνανται να χρησιμοποιηθούν άμεσα, όπως τα μετρητά, έχουν συνεπώς υψηλό βαθμό ρευστότητας. Χαρακτηριστικό του λογιστικού χρήματος είναι ότι δεν έχει κάθε αυτό φυσική υπόσταση, αλλά αντίθετα, έχει λογιστική υπόσταση που απεικονίζεται μέσω των χρεοπιστώσεων στα λογιστικά βιβλία του παρόχου υπηρεσιών πληρωμών, χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, στα οποία αποτυπώνονται οι απαιτήσεις των πελατών του (π.χ. μεταφορά πίστωσης από ένα λογαριασμό πελάτη σε έναν άλλον). (Κωνσταντίνου, 2018)

Το πλαστικό χρήμα Ως το πλαστικό χρήμα θεωρείται η πληρωμή μέσω πιστωτικού δελτίου (κάρτα), το οποίο χρησιμοποιείται από τον πληρωτή ως υποκατάστατο της πληρωμής τοις μετρητοίς προς τον δανειστή. (Γεωργακόπουλος, 1999) Η πιο διαδεδομένη μορφή πλαστικού χρήματος είναι η χρεωστική κάρτα. Το μεγαλύτερο πλεονέκτημα της είναι πως αποτελεί ένα ασφαλές μέσο πληρωμής καθώς ο συναλλασσόμενος πλέον απαλλάσσεται από την υποχρέωση να φέρει μετρητά με κίνδυνο απώλειας ή κλοπής τους. Επίσης, με τη χρήση χρεωστικής κάρτας οι συναλλασσόμενοι δεν ενέχουν τον κίνδυνο να λάβουν αμφότεροι πλαστά χρήματα. Τέλος, στον κάτοχο χρεωστικής κάρτας δίνεται πλέον η δυνατότητα να συμμετέχει σε προγράμματα επιβράβευσης (bonus) και με την συγκέντρωση πόντων ο χρήστης της χρεωστικής/πιστωτικής μπορεί να λαμβάνει εκπτώσεις και προσφορές από συμβεβλημένα καταστήματα.

Η χρεωστική κάρτα είναι μία πλαστική κάρτα που επιτρέπει στον κάτοχό της να πραγματοποιεί συναλλαγές χωρίς την ύπαρξη ονομαστικού χρήματος, με την προϋπόθεση ότι υπάρχουν τα απαραίτητα χρήματα στο λογαριασμό του. Λειτουργεί ως άμεση αντιπροσώπευση του ονομαστικού χρήματος και είναι συνδεδεμένη με τον τραπεζικό λογαριασμό του χρήστη. Μία ακόμη χρήση της χρεωστικής κάρτα ή όπως αλλιώς είναι γνωστή «cash card», η οποία στο πρόσφατο παρελθόν αποτελούσε και την πιο διαδεδομένη χρήση της, είναι η ανάληψη μετρητών από το Αυτόματο Μηχάνημα Αναλήψεων της τράπεζας που ο λογαριασμός του κατόχου είναι

συνδεδεμένος αλλά και η δυνατότητα εκτύπωσης του ιστορικού συναλλαγών και η προβολή υπολοίπου του λογαριασμού.

Η πιστωτική κάρτα είναι ίδια σε μορφή με την χρεωστική κάρτα μεταξύ τους όμως υπάρχει μια ειδοποιός διαφορά. Η πιστωτική κάρτα προσφέρει στον κάτοχο της τη δυνατότητα να πραγματοποιήσει συναλλαγές χωρίς να επηρεάσει το υπόλοιπο του λογαριασμού του. Η πιστωτική κάρτα είναι επί της ουσίας μια σύμβαση δανείου, συνήθως μικρής αξίας ποσών, μεταξύ της τράπεζας και του κατόχου της και οι οποία διέπεται από όρους που αφορούν το ύψος του πιστωτικού ορίου, το επιτόκιο και τη διάρκεια αποπληρωμής του χρέους, κ.α.

Η προπληρωμένη κάρτα επιτρέπει στον κάτοχό της την πραγματοποίηση συναλλαγών μέχρι του ποσού εκείνου το οποίο ο ίδιος έχει επιλέξει να μεταφέρει εκ των προτέρων στην κάρτα από τον προσωπικό του λογαριασμό. Οι χρήστες ηλεκτρονικών συναλλαγών μέσω διαδικτύου δείχνουν την έντονη προτίμηση τους στις προπληρωμένες κάρτες. Αυτό συμβαίνει γιατί οι προπληρωμένες αποτελούν ίσως την πιο ασφαλή μορφή πλαστικού χρήματος. Μετά την κατανάλωση προπληρωμένου ποσού που ο χρήστης έχει μεταφέρει δεν μπορεί να υπάρξει καμία επιπλέον χρέωση. Εάν ο κάτοχός της επιθυμεί να συνεχίσει τις ηλεκτρονικές του συναλλαγές δε μένει παρά να φορτώσει την κάρτα με ένα νέο χρηματικό ποσό της επιλογής του.

Η έξυπνη κάρτα , smart card, είναι μια κάρτα εμφανισιακά όμοια με τις άλλες μορφές πλαστικών καρτών που αναφέραμε αλλά η οποία διαφέρει ως προς το εσωτερικό της και τις λειτουργίες της. Στο εσωτερικό τους οι έξυπνες κάρτες συχνά διαθέτουν ένα αποθηκευτικό μέσο και έναν μικροεπεξεργαστή, προσαρμοσμένο στη μια πλευρά τους που χρησιμεύουν για την αποθήκευση και την επεξεργασία πληροφοριών. Μια έξυπνη κάρτα αποτελεί ένα είδος ηλεκτρονικού υπολογιστή τσέπης.

[Αυτή η φωτογραφία](#) από Άγνωστος συντάκτης με άδεια χρήσης [CC BY-NC](#)

Εικόνα 1.5 Plastic money

Το ηλεκτρονικό χρήμα Ο ορισμός του ηλεκτρονικού χρήματος όπως αναφέρεται στο Ν.4021/2011: «Ηλεκτρονικό χρήμα» νοείται οποιαδήποτε νομισματική αξία αποθηκευμένη σε ηλεκτρονικό, συμπεριλαμβανομένου μαγνητικού, υπόθεμα, που εμφανίζεται ως απαίτηση έναντι του εκδότη ηλεκτρονικού χρήματος, η οποία έχει εκδοθεί κατόπιν παραλαβής χρηματικού ποσού για το σκοπό της πραγματοποίησης πράξεων πληρωμών όπως ορίζονται στο άρθρο 4 παρ. 5 του ν. 3862/2010 και γίνεται δεκτή από άλλα φυσικά ή νομικά πρόσωπα πέραν του εκδότη. (Εφημερίδα Της Κυβερνήσεως, 2011)

Ως ηλεκτρονικό χρήμα ορίζεται το χρήμα που διατίθεται μόνο ψηφιακά και δεν έχει φυσική υπόσταση. Αφορά, το σύνολο των ηλεκτρονικά αποθηκευμένων μονάδων αξίας οι οποίες συνδυάζουν τα πλεονεκτήματα του φυσικού και του λογιστικού χρήματος. Με τον όρο ηλεκτρονικό χρήμα περιγράφουμε τα νομίσματα που έχουν σχεδιαστεί ψηφιακά με τη βοήθεια ισχυρής κρυπτογράφησης και διατίθενται αποκλειστικά ηλεκτρονικά σε ιδιώτες και επιχειρήσεις χωρίς τη μεσολάβηση υλικού.

Το ηλεκτρονικό χρήμα είναι ένας μηχανισμός πληρωμών αποθηκευμένης ή προπληρωμένης αξίας που βρίσκεται στη διάθεση του καταναλωτή και ηλεκτρονική του αξία είναι δυνατόν να μεταφερθεί κατευθείαν για αγορές μέσω των σημείων πώλησης ή μέσω διαδικτύου. (Θεοδωρίδης, 2008) Το ηλεκτρονικό χρήμα όπως και το φυσικό χρήμα θα πρέπει να είναι ευρέως αποδεκτό και να αποτελεί κοινά αποδεκτό μέσο ανταλλαγής. Επίσης θα πρέπει να έχει διαιρετότητα, να είναι ασφαλές μέσο για συναλλαγές και να καταφέρνει να διατηρεί την ανωνυμία του καταναλωτή. Για την εξασφάλιση της ορθής και ασφαλούς διενέργειας συναλλαγών με τη χρήση του ηλεκτρονικού χρήματος είναι υποχρεωτική η ύπαρξη της δυνατότητας μετατροπής των ηλεκτρονικών μονάδων χρήματος σε φυσικό χρήμα.

Για online αγορές, το PayPal και άλλες εφαρμογές αποτελούν τις πιο διαδεδομένες μορφές ηλεκτρονικού χρήματος σήμερα για το ευρύ κοινό. Το PayPal σε πολλές χώρες είναι η προτιμώμενη μέθοδος πληρωμής στο διαδίκτυο, καθώς παρέχει επιπλέον ασφάλεια και προστασία στους αγοραστές. Οι καταναλωτές στην Ελλάδα, ωστόσο, σπάνια χρησιμοποιούν το PayPal, καθώς αυτό ήταν λιγότερο διαδεδομένο και δεν είναι ευρέως αποδεκτό από τους από τους συναλλασσόμενους. Για τη χρήση του Paypal απαιτείται η εγγραφή στην υπηρεσία μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου. Το Paypal λειτουργεί σαν ένας ενδιάμεσος λογαριασμός μεταξύ του αγοραστή και των καταστημάτων και χρησιμοποιεί αποκλειστικά το απαιτούμενο ποσό, το οποίο

μεταφέρει ο καταναλωτής μέσω κάρτας ή τραπεζικού λογαριασμού, για την εκάστοτε συναλλαγή.

Τα κρυπτονομίσματα Ως κρυπτονόμισμα ορίζεται μια εναλλακτική μορφή του ψηφιακού χρήματος που στηρίζεται στην κρυπτογραφία. Αποτελείται από ένα δίκτυο ομότιμων χρηστών (p2p), όπου οι χρήστες ανταλλάσσουν δεδομένα χωρίς την ανάγκη κάποιου κεντρικού διακομιστή. Το πιο διαδεδομένο κρυπτονόμισμα είναι το Bitcoin. Την 1η Νοεμβρίου 2008 με μήνυμα στον ιστοχώρο το ψευδώνυμο Satoshi Nakamoto κοινοποίησε την εξής δήλωση (τη Λευκή Βίβλο του Bitcoin, όπως ονομάζεται), με ελληνική μετάφραση «Ασχολούμαι με ένα νέο σύστημα ηλεκτρονικού χρήματος, το οποίο λειτουργεί με το διομότιμο σύστημα (peer-to-peer system – P2P), χωρίς την παρουσία τρίτου έμπιστου μέρους. Το έγγραφο είναι διαθέσιμο στην ηλεκτρονική διεύθυνση <http://www.bitcoin.org/bitcoin.pdf>. Τα κύρια χαρακτηριστικά του: Το διομότιμο δίκτυο αποτρέπει τις διπλές δαπάνες. Χωρίς εκδότες ή άλλους τρίτους. Οι συμμετέχοντες μπορεί να είναι ανώνυμοι. Τα καινούργια νομίσματα δημιουργούνται μέσω μίας Απόδειξης Εργασίας (Proof of Work-POW), τύπου Hashcash. Η Απόδειξη Εργασίας της παραγωγής καινούργιων νομισμάτων ενεργοποιεί επίσης το δίκτυο, ώστε να αποτρέπονται οι διπλές δαπάνες». (Μάρκου, 2018)

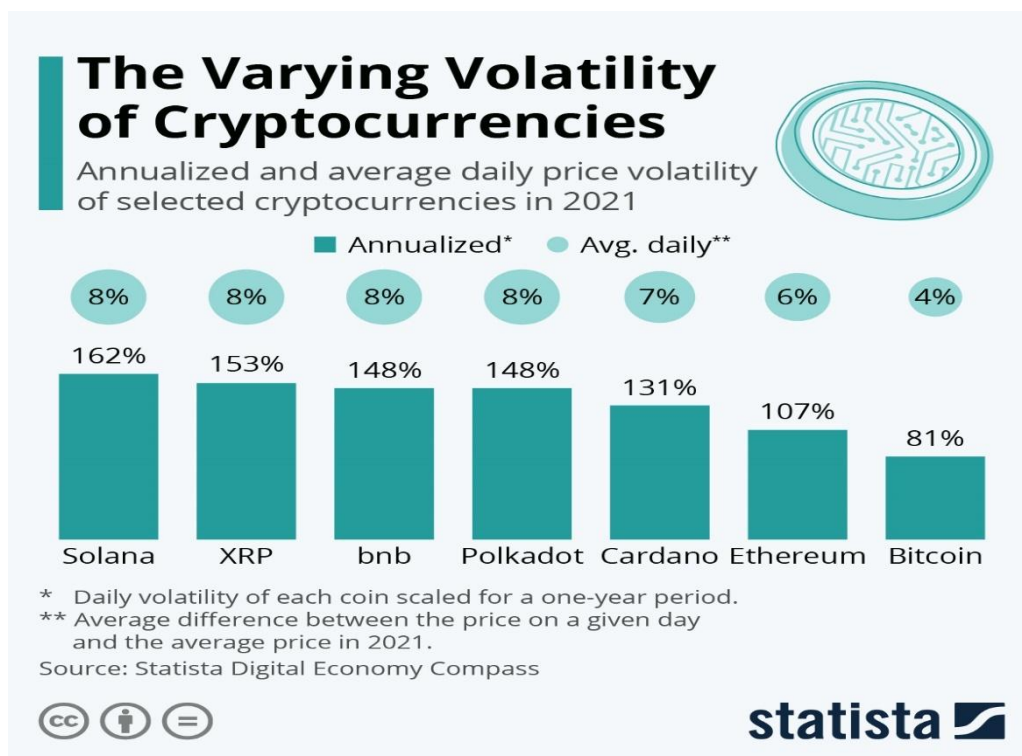
Μέσω τη δημιουργίας λοιπόν ενός ηλεκτρονικού συστήματος πληρωμών όπου οι συναλλαγές πραγματοποιούνται απευθείας μεταξύ των συμβαλλόμενων μερών χωρίς την ανάγκη μεσολαβητή και με μέτρα πρόληψης κατά ενδεχόμενης απάτης τόσο από πλευράς πωλητών όσο και από πλευράς αγοραστών το Bitcoin κατορθώνει ώστε το κόστος να μειώνεται σημαντικά.

[Αυτή η φωτογραφία](#) από Άγνωστος συντάκτης με άδεια χρήσης [CC BY-NC](#)

Εικόνα 1.6 Η εξάπλωση του Bitcoin

Η αγορά συναλλάγματος κρυπτονομισμάτων είναι μια ιδιαίτερα ασταθής και μεταβαλλόμενη αγορά δύσκολη να προβλεφθεί ακόμη και από έμπειρους αναλυτές. Ανατρέχοντας σε ιστορικά δεδομένα, ωστόσο, οι αναλυτές της Statista έχουν υπολογίσει τα διαφορετικά επίπεδα σταθερότητας στα νομίσματα με τις μεγαλύτερες κεφαλαιοποιήσεις αγοράς.

Διάγραμμα 1.3 Μεταβολές αστάθειας κρυπτονομισμάτων⁴

Όπως αποκαλύφθηκε στο Digital Economy Compass 2022, παρά και τη δική του πτώση το μεγαλύτερο νόμισμα (bitcoin) ήταν επίσης το πιο σταθερό από αυτά που αναλύθηκαν το 2021. Το ετήσιο ποσοστό αστάθειας του Bitcoin ήταν 81 τοις εκατό όπως εμφανίζεται και στο παραπάνω γράφημα. Βάσει των αποτελεσμάτων είναι εμφανές ότι το Solana ήταν το πιο ασταθές από τα νομίσματα που εξετάστηκαν στην έκθεση. Το Ethereum πλησίασε περισσότερο την απόδοση του Bitcoin, με 107 τοις εκατό σε ετήσια βάση και 6 τοις εκατό μέσο ημερήσιο ρυθμό αστάθειας

⁴ Πηγή : <https://www.statista.com/chart/27577/cryptocurrency-volatility-dmo/>

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

ΟΙ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΕΣ ΣΥΝΑΛΛΑΓΕΣ

2.1. Η Τεχνολογική πρόοδος στον τραπεζικό κλάδο

Τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα είναι από τους πρώτους κλάδους σε μια οικονομία που καλούνται να ανταπεξέλθουν στις ανάγκες για τεχνολογική πρόοδο. Τις τελευταίες δεκαετίες και ιδιαίτερα τα τελευταία χρόνια με την ολοένα αυξανόμενη τάση προς μια οικονομία χωρίς μετρητά και με τις ηλεκτρονικές συναλλαγές να αυξάνονται διαρκώς οι τράπεζες έχουν κληθεί να αναδιαμορφώσουν τη μέθοδο της λειτουργίας τους. Η συνεχής διεύρυνση των αναγκών των καταναλωτών, η ζήτηση να ελαχιστοποιήσης του κόστους εξυπηρέτησης καθώς επίσης και της μείωσης του χρόνου εργασιών είχαν ως αποτέλεσμα την ανάπτυξη της τεχνολογίας στα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα καθώς αποτελούσε και αποτελεί το μέσο για τη μεγιστοποίηση του ανταγωνισμού τους. Τέλος, ένας ακόμη λόγος που έκανε υποχρεωτική την ένταξη νέας τεχνολογίας στις τράπεζες, για την εύρυθμη λειτουργία τους, ήταν οι συγχωνεύσεις που έγιναν μεταξύ τους οι οποίες είχαν ως φυσικό αποτέλεσμα να αυξηθεί ο όγκος των πληροφοριών που έπρεπε να διαχειριστεί η κάθε τράπεζα.

Η τεχνολογική πρόοδος έχει επίσης αυξήσει την ικανότητα μεταφοράς όγκου πληροφοριών, σε ελάχιστο απαιτούμενο χρόνο πράγμα που καθιστά τις πληροφορίες διαθέσιμες από οποιοδήποτε μέρος οποιαδήποτε στιγμή. Μέσω της ηλεκτρονικής τραπεζικής παρέχεται στους χρηματοπιστωτικούς οργανισμούς η δυνατότητα να διεισδύσουν σε γεωγραφικά απομακρυσμένες αγορές και να έχουν πρόσβαση σε περισσότερους πελάτες. Επομένως, η τεχνολογική πρόοδος έχει εντείνει τον ανταγωνισμό στις χρηματοοικονομικές υπηρεσίες καθώς χωρίς την ύπαρξη γεωγραφικών περιορισμών παρέχεται η δυνατότητα σε ξένους χρηματοοικονομικούς οργανισμούς να διεισδύσουν στις τοπικές αγορές

Η ταχύτητα αναπτυσσόμενη τεχνολογία δημιουργεί την αναγκαιότητα στις τράπεζες ανταγωνίζονται ώστε να αναπτύξουν πιο καινοτόμα και ελκυστικά ψηφιακά προϊόντα και εφαρμογές, στα οποία οι πελάτες τους θα έχουν εύκολη πρόσβαση από τις ηλεκτρονικές συσκευές τους. Η ολοένα αυξανόμενη χρήση ηλεκτρονικών συναλλαγών δείχνει πόσο έντονη είναι η επίδραση της τεχνολογικής προόδου στη λειτουργία των τραπεζών οι οποίες αποκτούν ολοένα και πιο έντονο ψηφιακό χαρακτήρα. Οι πελάτες εξυπηρετούν τις ανάγκες τους μέσω της ψηφιακής τραπεζικής

με συνέπεια, ο αριθμός των φυσικών υποκαταστημάτων των τραπεζών να μειώνεται σταδιακά πράγμα που αντίστοιχα σημαίνει ότι το πλαστικό/ ηλεκτρονικό χρήμα κερδίζει έδαφος ενάντια στα μετρητά..

2.2. Ηλεκτρονικά τραπεζικά προϊόντα και υπηρεσίες

Το Internet banking είναι μια ηλεκτρονική τραπεζική υπηρεσία που παρέχει τη δυνατότητα στον πελάτη να διεκπεραιώσει τραπεζικές συναλλαγές , όπως μεταφορά χρημάτων, πληρωμές, εκτύπωση μηνιαίας κίνησης του λογαριασμού, κα. χωρίς να χρειάζεται η φυσική του παρουσία σε φυσικό κατάστημα της τράπεζας . Τα μόνο που χρειάζεται ο πελάτης ώστε να κάνει χρήση του Internet banking είναι ένας ηλεκτρονικός υπολογιστής συνδεδεμένος στο διαδίκτυο και οι προσωπικοί κωδικοί πρόσβασης που εκδίδονται κατά το άνοιγμα του λογαριασμού.

Το mobile banking αποτελεί μια εφαρμογή ηλεκτρονικών συναλλαγών, η οποία χρησιμοποιείται όλο και πιο συχνά από τους πελάτες των τραπεζών καθώς τους παρέχει τη δυνατότητα για να μπορούν να κάνουν τραπεζικές συναλλαγές οπουδήποτε, οποτεδήποτε, χρησιμοποιώντας το «έξυπνο» κινητό τους. Η χρήση του mobile banking καταργεί τους περιορισμούς χώρου και χρόνου στις τραπεζικές συναλλαγές. Ο πελάτης της τράπεζας μπορεί μέσω του mobile banking να προβεί σε διάφορες τραπεζικές πράξεις, όπως για παράδειγμα να ελέγξει το υπόλοιπο του λογαριασμού του, να πραγματοποιήσει πληρωμές, να κάνει μεταφορά χρημάτων σε άλλους λογαριασμούς και να τακτοποιεί τις φορολογικές υποχρεώσεις του χωρίς να είναι απαραίτητο να παραστεί σε κάποιο υποκατάστημα της τράπεζας και να χάσει πολύτιμο χρόνο. Αναφορικά με την ασφάλεια της χρήσης της εφαρμογής πρέπει να τονίσουμε ότι μέσω της αποστολής κωδικών μιας χρήσης για την ολοκλήρωση των συναλλαγών υπάρχει, ασφαλιστική δικλείδα για την διασφάλιση όλων των συναλλαγών, εκμηδενίζοντας έτσι τις πιθανότητες εξαπάτησης.

Το Phone banking είναι μια υπηρεσία που παρέχεται 24 ώρες το 24ωρο για άμεση την εξυπηρέτηση των πελατών και αυξάνει την αποτελεσματικότητα των τραπεζικών διαδικασιών. Πιο συγκεκριμένα έχει δημιουργηθεί μια τηλεφωνική πλατφόρμα με την οποία υπάρχει η δυνατότητα φωνητικής αναγνώρισης των χρηστών και ταυτόχρονα ταυτοποίηση στοιχείων με ένα τετραψήφιο προσωπικό κωδικό, συγχρόνως γίνεται καταγραφή των κλήσεων για μεγαλύτερη ασφάλεια. Σκοπός αυτού είναι η εξασφάλιση προστασίας των συναλλαγών. Η υπηρεσία του phone banking παρέχει στους χρήστες γρήγορη και εύκολη πρόσβαση στους λογαριασμούς τους,

επιχειρήσεις μπορούν να εξυπηρετηθούν άμεσα. Τέλος να πούμε ότι παρατηρείται πως η χρήση του phone banking γίνεται από πελάτες τραπεζών οι οποίοι έχουν περιορισμένο χρόνο ή δεν έχουν πρόσβαση στο διαδίκτυο

Το POS είναι ένα μηχάνημα με το οποίο οι επιχειρήσεις μπορούν να πραγματοποιήσουν συναλλαγές με τη χρήση χρεωστικών ή πιστωτικών καρτών κάνοντας δεκτή την πληρωμή από κατόχους πλαστικών καρτών αντί μετρητών για τα αγαθά ή της υπηρεσίες που τους παρέχουν. Πλέον στην αγορά υπάρχει η δυνατότητα επιλογής ενσύρματου ή ασύρματου POS καθώς επίσης και η διευκόλυνση των πελατών για αποπληρωμή των προϊόντων με δόσεις. Η παροχή του POS από τις τράπεζες ή τους άλλους παρόχους γίνεται με δύο τρόπους η με αγορά του μηχανήματος και εφάπαξ καταβολή του ποσού αγοράς ή με την ενοικίαση του πληρώνοντας ένα ποσό μηνιαίως ή ετησίως. Επιπροσθέτως για την παροχή της υπηρεσίας από τις τράπεζες προς τις επιχειρήσεις υπάρχει και η χρέωση προμήθειας ανα συναλλαγή, το οποίο τα τελευταία χρόνια έχει γίνει μειωθεί αρκετά. Τέλος, αξίζει να σημειωθεί ότι βασικό ρόλο στη διάδοση χρήσης POS διαδραμάτισε η θέσπιση του νόμου 4446/2016 (Ίδρυμα Οικονομικών & Βιομηχανικών Ερευνών, 2021) καθώς δημιούργησε στους επαγγελματίες, την υποχρέωση αποδοχής ηλεκτρονικών μέσων πληρωμής στο πλαίσιο συναλλαγών με τους καταναλωτές.

2.3. Ασφάλεια ηλεκτρονικών προϊόντων και υπηρεσιών

Από τον Ιανουάριο του 2021, ξεκίνησε σε πανευρωπαϊκό και εθνικό επίπεδο, σύμφωνα με την Οδηγία (ΕΕ) 2015/2366 (Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο & Συμβούλιο, 2015)⁵ «για τις υπηρεσίες πληρωμών στην εσωτερική αγορά» (PSD 2) και τον Νόμο 4537/2018 (ΦΕΚ Α' 84) (Εφημερίδα της Ελληνικής Κυβερνήσεως, 2018)⁶, η «ισχυρή ταυτοποίηση πελάτη» (strong customer authentication). Η σχετική διαδικασία είναι απαραίτητη για την διασφάλιση των συναλλαγών πληρωμής που διενεργεί ο καταναλωτής με κάρτα σε περιβάλλον ηλεκτρονικού εμπορίου της Ελλάδας ή του Ενιαίου Οικονομικού Χώρου. Ως μέλος Ενιαίου Οικονομικού Χώρου νοούνται οι χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, της Νορβηγίας, της Ισλανδίας και του Λιχτενστάιν ενώ από την 1η Ιανουαρίου 2021 στον Ενιαίο Οικονομικό Χώρο δεν περιλαμβάνεται το Ηνωμένο Βασίλειο, οι ηλεκτρονικές επιχειρήσεις του οποίου αντιμετωπίζονται ως επιχειρήσεις τρίτης χώρας.

⁵ <https://www.taxheaven.gr/circulars/27358/odhgia-ee-2015-2366>

⁶ <https://www.taxheaven.gr/law/4537/2018>

Η ισχυρή ταυτοποίηση συνιστά υποχρέωση για όλους τους παρόχους υπηρεσιών πληρωμών προκειμένου να επιτευχθεί η μέγιστη δυνατή ασφάλεια στις συναλλαγές των πελατών-κατόχων καρτών πληρωμών. Πιο ειδικά η «ισχυρή ταυτοποίηση πελάτη» αποτελεί τη διαδικασία ελέγχου της ταυτότητας του κατόχου μιας κάρτας κάνοντας χρήση δυο ή περισσότερων στοιχείων σχετικά με γνώση και πληροφορία, δεδομένα δηλαδή που μόνο ο ίδιος ο κάτοχος μπορεί να γνωρίζει, όπως ένα μυστικό κωδικό ή την απάντηση σε μία ερώτηση. Την κατοχή, παραδείγματος χάριν ενός μηνύματος με μοναδικό κωδικό ασφαλείας που λαμβάνει στο κινητό του και τέλος κάποιο μοναδικό βιομετρικό αποτύπωμά του, όπως το δακτυλικό του αποτύπωμα ή η αναγνώριση προσώπου. Τα στοιχεία οφείλουν να είναι ανεξάρτητα και να έχουν ως κύριο μέλημά τους την προστασία της εμπιστευτικότητας των δεδομένων ταυτοποίησης.

Η «ισχυρή ταυτοποίηση πελάτη» εφαρμόζεται σε συναλλαγές που γίνονται με κάρτα σε περιβάλλον ηλεκτρονικού εμπορίου εφόσον είναι μεγαλύτερης αξίας από 30 ευρώ. Οι συναλλαγές αξίας κάτω των 30 ευρώ μπορούν να πραγματοποιηθούν χωρίς τη διαδικασία της ισχυρής ταυτοποίησης του πελάτη. Με ασφαλιστική δικλείδα ότι δε ξεπερνούν αθροιστικά το όριο των 100 ευρώ. Επιπροσθέτως η «ισχυρή ταυτοποίηση πελάτη» πρέπει να εφαρμοστεί και θα ζητηθεί εάν ο κάτοχος της κάρτας πραγματοποιήσει πέντε (5) συνεχόμενες συναλλαγές στη διάρκεια μιας ή περισσότερων ημερών ακόμα κι αν αυτές είναι μικρότερης αξίας των 30 ευρώ, είτε αθροιστικά ή συνεχόμενα.

Η εφαρμογή της διάταξης που αφορά την ισχυρή ταυτοποίηση του πελάτη είναι υποχρεωτική βάση νόμου για όλους τους εκδότες των χρεωστικών, πιστωτικών και προπληρωμένων καρτών που δραστηριοποιούνται στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Οι διατάξεις αυτές έχουν εγκριθεί από τις κυβερνήσεις των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, ενώ έχουν εξειδικευτεί από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Βασικός στόχος της θεσμοθέτησης τους από τους ανωτέρω φορείς είναι η ενίσχυση της εμπιστοσύνης των καταναλωτών απέναντι στις ηλεκτρονικές συναλλαγές και η μείωση των περιπτώσεων απάτης σε περιβάλλον ηλεκτρονικού εμπορίου. Το τελευταίο άλλωστε αποτελούσε και το μείζον πρόβλημα των ηλεκτρονικών συναλλαγών και είχε απασχολήσει τους ευρωπαϊκούς φορείς οι οποίοι είχαν ασχοληθεί εκτενώς με τους τρόπους αντιμετώπισής του τα τελευταία έτη. (ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΈΝΩΣΗ ΤΡΑΠΕΖΩΝ, 2021)

Από τη πλευρά τους το Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη, η Τράπεζα της Ελλάδος, η Ελληνική Αστυνομία και η Ελληνική Ένωση Τραπεζών διοργανώνουν, για τον ίδιο λόγο, εκστρατεία ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης του κοινού για τις ηλεκτρονικές απάτες η οποία ξεκίνησε στο τέλος του 2021 και συνεχίζεται το 2022.

ΑΠΑΤΕΣ ΣΕ ΑΓΟΡΕΣ ΜΕΣΩ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟΥ

Οι προσφορές μέσω διαδικτύου συνιστούν συχνά επικερδείς αγορές, αλλά χρειάζεται ιδιαίτερη προσοχή στα περιστατικά απάτης.

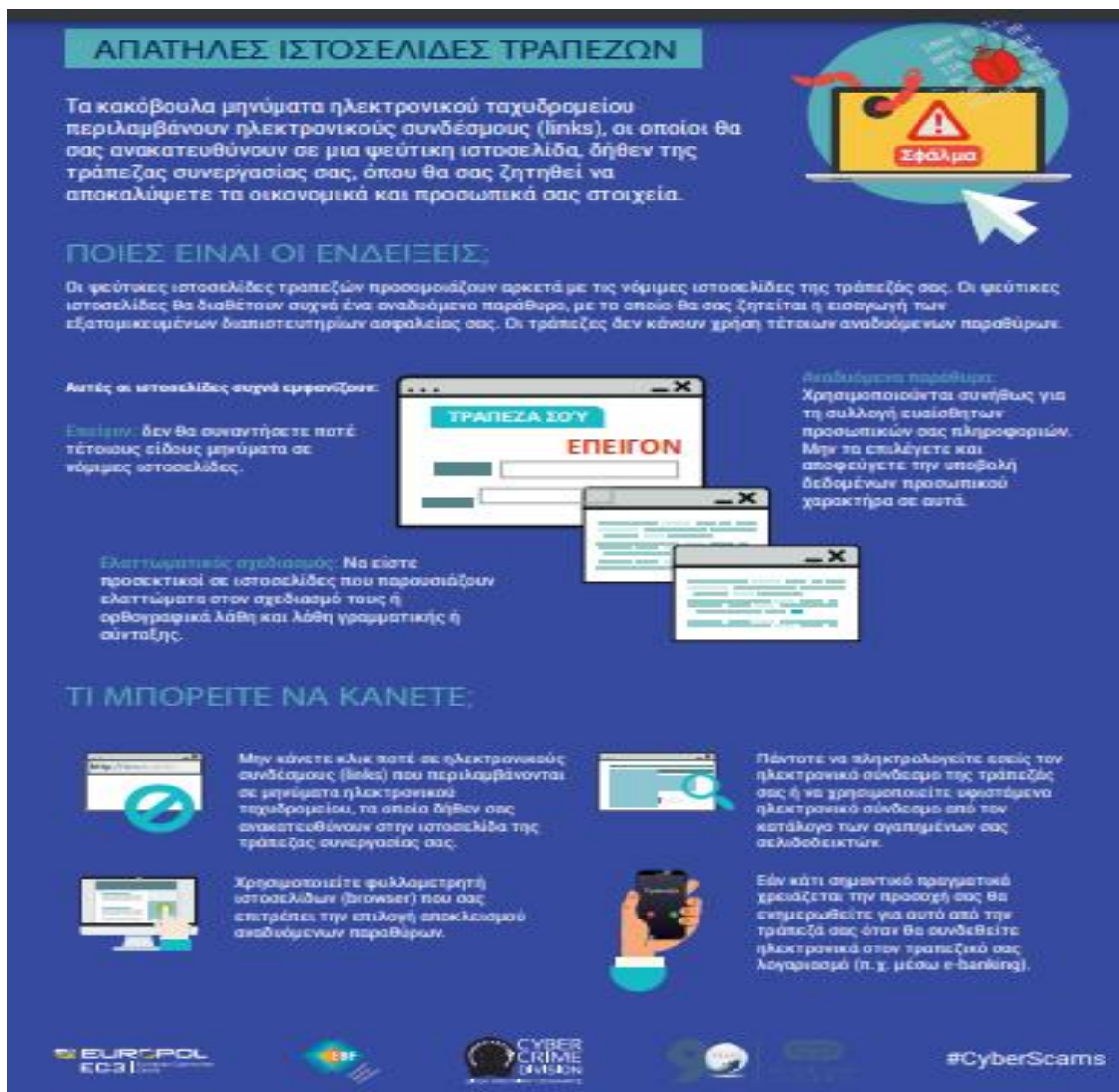
ΤΙ ΜΠΟΡΕΙΤΕ ΝΑ ΚΑΝΕΤΕ;

- Να κάνετε χρήση εγγυητων ιστοσελίδων λιανικών πωλήσεων, όταν είναι δυνατόν - είναι πιθανότερο να λύσετε τυχόν προβλήματα που θα ανακύψουν.
- Πραγματοποιήστε την έρευνα σας - ελέγξτε τις κριτικές προτού προβείτε σε κάποια αγορά.
- Χρησιμοποιήστε πιστωτικές κάρτες - έχετε περισσότερες πιθανότητες να σας επιστραφούν τα χρηματικά ποσά σε περίπτωση απάτης.
- Πληρώστε μόνο μέσω μιας ασφαλούς υπηρεσίας πληρωμών - Σας ζητούν μεταφορά χρημάτων; Σκεφτείτε το διπλά!
- Πληρώστε μόνο εφόσον είστε συνδεδεμένοι στο διαδίκτυο μέσω ασφαλών συνδέσεων - αποφεύγετε τη χρήση δωρεάν ή ανοικτών δημόσιων δικτύων WiFi.
- Πληρώστε μόνο μέσω ασφαλούς συσκευής - Διατηρείτε το λειτουργικό σας σύστημα και λογισμικό ασφαλείας ενημερωμένο.
- Προσοχή στις διαφημίσεις που προσφέρουν εξωφρενικές προσφορές ή θυματουργά προϊόντα - Εάν ακούγεται πολύ καλό για να είναι αληθινό, τότε κατά πάσα πιθανότητα είναι ψεύτικο!
- Αναδυόμενο παράθυρο που ισχυρίζεται ότι έχετε κερδίσει βραβείο; Σκεφτείτε το ξανά. Ενδεχομένως να κερδίσατε κακόβουλο λογισμικό.
- Εάν δεν παραλάβετε το προϊόν σας, επικοινωνήστε με τον έμπορο/πωλητή. Εάν δεν λάβετε απάντηση, επικοινωνήστε με την τράπεζα συνεργασίας σας.

⚠️ Να αναφέρετε πάντοτε τυχόν ύποπτη απόπειρα απάτης στην αστυνομία, ακόμα και αν δεν είστε θύμα αυτής.

Logos: EUROPOL, ECF, CYBER CRIME DIVISION, #CyberScams

Εικόνα 2.1 απάτες σε αγορές μέσω διαδικτύου

Εικόνα 2.2 απατηλές σελίδες τραπεζών

Η Ελληνική Ένωση Τραπεζών στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Μήνα Ασφάλειας στον Κυβερνοχώρο συμμετέχοντας στην εκστρατεία ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης του κοινού για τις απάτες στον «κυβερνοχώρο» εξέδωσε τα παραπάνω Infographic με χρήσιμες πληροφορίες⁷

7

<https://dramabank.gr/%CE%B5%CE%BA%CF%83%CF%84%CF%81%CE%B1%CF%84%CE%B5%CE%AF%CE%B1-%CE%B5%CE%BD%CE%B7%CE%BC%CE%AD%CF%81%CF%89%CF%83%CE%B7%CF%82-%CE%BA%CE%B1%CE%B9-%CE%B5%CF%85%CE%B1%CE%B9%CF%83%CE%B8%CE%B7%CF%84%CE%BF/>

2.4 Νέες μορφές τραπεζικών προϊόντων και υπηρεσιών

Το ηλεκτρονικό πορτοφόλι. Ιδιαίτερη μνεία πρέπει να γίνει στο νέο είδος ηλεκτρονικών συναλλαγών που αρχίζει να γίνεται όλο και πιο δημοφιλές το τελευταίο χρονικό διάστημα. Το ηλεκτρονικό πορτοφόλι αποτελεί ένα γρήγορο και αξιόπιστο τρόπο συναλλαγής που φαίνεται να αποκτά μεγάλη απήχηση, ειδικότερα στις μικρότερες ηλικιακά ομάδες ανθρώπων, οι οποίες είναι και πλήρως εξοικειωμένες με τη χρήση της νέας τεχνολογίας. Το ηλεκτρονικό πορτοφόλι διατηρεί όλες τις λειτουργίες τις οποίες θα μπορούσε να έχει και μια χρεωστική κάρτα όπως για παράδειγμα δυνατότητα για αγορές μέσω του διαδικτύου ή τη διεκπεραίωση διαδικτυακών συναλλαγών αλλά ενσωματώνει και άλλες πιο πρωτοποριακές λειτουργίες. Πλέον τα περισσότερα ηλεκτρονικά πορτοφόλια γίνονται αποδεκτά από όλες τις επιχειρήσεις όπως ακριβώς θα γινόταν και μια χρεωστική κάρτα.

Η χρήση ενός ηλεκτρονικού πορτοφολιού είναι σχετικά απλή. Ένα ηλεκτρονικό πορτοφόλι δίνει στον κάτοχό του τη δυνατότητα να αποθηκεύει τα χρήματα του σε έναν ηλεκτρονικό προπληρωμένο λογαριασμό από τον οποίο μπορεί να πραγματοποιήσει οποιαδήποτε ηλεκτρονική συναλλαγή όποτε αυτός το επιθυμεί. Η διαδικασία που πρέπει να ακολουθηθεί για την δημιουργία του ηλεκτρονικού πορτοφολιού και για τη δημιουργία λογαριασμού είναι η ακόλουθη: Αρχικά απαιτείται η εγκατάσταση της εφαρμογής του ηλεκτρονικού πορτοφολιού που έχει εκείνος επιλέξει στη συσκευή του έξυπνου κινητού του. Έπειτα θα πρέπει να ακολουθήσει την διαδικασία συμπλήρωσης της φόρμας των στοιχείων που του ζητούνται από την εφαρμογή, για παράδειγμα αριθμός τηλεφώνου, αριθμός κάρτας που επιθυμεί να συνδέσει, κ.α.. Ακολούθως, ο υποψήφιος χρήστης ενός ηλεκτρονικού πορτοφολιού θα πρέπει να προβεί στην ταυτοποίηση των στοιχείων του. Σε αυτή τη φάση της διαδικασίας ίσως ζητηθούν από το χρήστη κάποια έγγραφα ταυτοποίησης (δελτίο ταυτότητας ή διαβατήριο) ή να ζητηθούν οι κωδικοί e-banking της τράπεζας που χρησιμοποιεί και να γίνει αυτόματη άντληση των δεδομένων από εκεί. Μια ακόμη διευκόλυνση του χρήστη του ηλεκτρονικού πορτοφολιού αποτελεί η δυνατότητα από την εφαρμογή της αυτόματης συμπλήρωσης των δεδομένων μετά την ολοκλήρωση της πρώτης καθώς τα στοιχεία του παραμένουν αποθηκευμένα στη βάση δεδομένων. Με αυτό τον τρόπο η εφαρμογή ενός ηλεκτρονικού πορτοφολιού γίνεται ακόμα πιο ελκυστική για το χρήστη καθώς την καθιστά εύχρηστη και γρήγορη, χαρακτηριστικά

που όπως θα δούμε αποτελούν τα βασικά ζητούμενα των καταναλωτών από τις ηλεκτρονικές συναλλαγές

Η ασφάλεια των εφαρμογών ηλεκτρονικού πορτοφολιού είναι από τα καίρια χαρακτηριστικά που ωθούν τους καταναλωτές στην υιοθέτηση τους. Τα ηλεκτρονικά πορτοφόλια θεωρούνται αξιόπιστα και ασφαλή από τους καταναλωτές κατά ένα μεγάλο ποσοστό. Αυτό τους το χαρακτηριστικό άλλωστε είναι που έχει καταφέρει να τα φέρει στις πρώτες θέσεις των προτιμήσεων των καταναλωτών παγκοσμίως το τελευταίο χρονικό διάστημα. Εκατομμύρια χρήματα διακινούνται καθημερινά μέσω ηλεκτρονικών πορτοφολιών. Τέλος θα πρέπει να αναφερθεί ότι οι πλειοψηφία των ηλεκτρονικών πορτοφολιών υπόκεινται σε έλεγχο από μεγάλες ευρωπαϊκές και εγχώριες τράπεζες οι οποίες καταφέρνουν να εγγυηθούν και πιστοποιούν την αξιοπιστία και νομιμότητα αυτών των πορτοφολιών.

Όπως κάθε άλλη διαδικτυακή τραπεζική εφαρμογή έτσι και τα ηλεκτρονικά πορτοφόλια για να διατηρήσουν την υψηλή ασφάλεια στις υπηρεσίες ηλεκτρονικών συναλλαγών που προσφέρουν διατηρούν κάποιους κανόνες ασφαλούς λειτουργίας. Ο πιο σημαντικός από αυτούς είναι πως για τη διενέργεια ηλεκτρονικών συναλλαγών μέσω ηλεκτρονικού πορτοφολιού απαιτείται πάντοτε ο κωδικός ασφαλείας του κατόχου. Ο κωδικός ασφαλείας του ηλεκτρονικού πορτοφολιού, όπως και οποιοσδήποτε άλλωστε κωδικός ασφαλείας, συνίσταται στον κάτοχο να ανανεώνεται ανά τακτά χρονικά διαστήματα συνήθως μηνιαία ή τριμηνιαία. Με τη διατήρηση των κωδικών κρυφούς από τρίτους και τη συχνή ανανέωσή τους ο χρήστης μειώνει ακόμη περισσότερο τον κίνδυνο κακόβουλης χρήσης της υπηρεσίας. Τα ηλεκτρονικά πορτοφόλια χρησιμοποιούν συνήθως για κάθε συναλλαγή πραγματοποιούν έλεγχο ταυτότητας δύο παραγόντων , ανεξαρτήτως ποσού, και είναι απαιτητή η ταυτοποίησή του χρήστη με την καταχώρηση του κωδικού που αποστέλλεται στην κινητή του συσκευή μέσω γραπτού μηνύματος ή ηλεκτρονικού ταχυδρομείου είτε με τη χρήση βιομετρικών στοιχείων όπως για παράδειγμα το δακτυλικό αποτύπωμα και η αναγνώριση προσώπου.

Στη συνέχεια θα γίνει αναφορά στα πιο σημαντικά ηλεκτρονικά πορτοφόλια της αγοράς. Το Viva wallet είναι το πρώτο ηλεκτρονικό πορτοφόλι που έκανε την εμφάνισή του στην Ελληνική αγορά. Το Viva wallet διαθέτει κάρτα ψηφιακή για να διευκολύνει τους χρήστες στις ηλεκτρονικές συναλλαγές του αλλά στα αρνητικά του συγκαταλέγεται το γεγονός ότι δεν εκδίδει χρεωστική κάρτα σε φυσική μορφή. Με τη

χρήση του Viva wallet δεν υπάρχουν έξτρα και οι αναλήψεις ολοκληρώνονται εντός λίγης ώρας. Τέλος το Viva wallet διαθέτει άρτια καταρτισμένο τμήμα εξυπηρέτησης πελατών που λειτουργεί όλο το 24ωρο.

Το Skrill αποτελεί το πιο διαδεδομένο ηλεκτρονικό πορτοφόλι στον κόσμο. Παρέχει υπηρεσίες σε εκατομμύρια χρήστες παγκοσμίως και είναι διαθέσιμο σε περισσότερες από 200 χώρες. Η ευκολία και ταχύτητα που διακρίνει τις συναλλαγές είναι το χαρακτηριστικό που το καθιστά και ιδιαίτερα δημοφιλές. Παρέχει επίσης χρεωστική κάρτα με την οποία ο χρήστης μπορείτε να πραγματοποιήσει εύκολα συναλλαγές. Τέλος πολύ σημαντικό είναι ότι διαθέτει 24ώρη εξυπηρέτηση και των Ελλήνων πελατών. Στα αρνητικά του συγκαταλέγεται η ύπαρξη χρέωσης για μεταφορές μεταξύ λογαριασμών Skrill και η χρέωση της έκδοσης της χρεωστικής κάρτας αξίας 10 ευρώ.

Παρόμοια χαρακτηριστικά με το Skrill και με αρκετά μεγάλη απήχηση μεταξύ των χρηστών των ηλεκτρονικών πορτοφολιών κατέχει το Neteler. Αποτελεί ένα αξιόπιστο εργαλείο με πολύ εύκολη διαδικασία εγγραφής. Επιπροσθέτως, οι αναλήψεις ολοκληρώνονται άμεσα και διαθέτει 24ώρο τμήμα εξυπηρέτησης πελατών. Τέλος προσφέρει αντίστοιχα χρεωστική κάρτα, αλλά και σε αυτό υπάρχει μια μικρή χρέωση μεταφοράς από λογαριασμό σε λογαριασμό και για την παροχή κάρτας χρεώνεται το αντίτιμο των 10 ευρώ.

Η Paysafe αποτελεί ένα από τα δημοφιλέστερα ηλεκτρονικά πορτοφόλια στην Ελλάδα. Ο χρήστης μπορεί είτε να προμηθευτεί μια κάρτα Paysafe έναντι αντιτίμου που θα επιλέξει από διάφορα σημεία πώλησης στην Ελλάδα. Επιπλέον υπάρχει και η επιλογή της έκδοσης κάρτας τύπου mastercard για τη διενέργεια συναλλαγών. Η Paysafe είναι μια ασφαλής υπηρεσία και διαθέτει και ελληνικό τμήμα εξυπηρέτησης πελατών. Στα μειονεκτήματά της είναι ότι σε περίπτωση απώλειας της Paysafe card δεν υπάρχει δυνατότητα ανάκτησης του 16ψήφιου κωδικού και ότι ο μόνος τρόπος ανάληψης είναι μέσω τραπεζικού εμβάσματος.

Δικά τους ηλεκτρονικά πορτοφόλια έχουν πλέον κυκλοφορήσει και οι ελληνικές τράπεζες. Πιο συγκεκριμένα η Εθνική Τράπεζα ανέπτυξε μία εφαρμογή ηλεκτρονικού πορτοφολιού με το όνομα το i-bank Pay. Για την ενεργοποίηση της υπηρεσία θα πρέπει ο χρήστης να έχει στη κατοχή του κωδικούς i-bank Internet Banking της Τράπεζας ή να είσαι κάτοχος prepaid κάρτας έκδοσης της Εθνικής. Με την ενεργοποίηση της υπηρεσίας στο χρήστη παρέχεται η δυνατότητα να στείλει ή να

λάβει χρήματα από τους φίλους που είναι καταχωρημένοι είτε στη λίστα επαφών του κινητού του είτε στη λίστα των διαδικτυακών του φίλων από την πλατφόρμα του facebook με την προϋπόθεση να είναι και εκείνοι χρήστες της υπηρεσίας. Μπορεί επίσης να κάνει πληρωμές στα σημεία που φέρουν το σήμα i-bank POS ή i-bank Pay, αλλά και να κάνει ηλεκτρονικές αγορές από το κινητό του. Τέλος με τη λειτουργία «split-the-bill» δίνει τη δυνατότητα στους χρήστες να μοιραστούν το λογαριασμό από μια έξοδο με φίλους, πληρώνοντας ο καθένας το ποσό που του αναλογεί. (Εθνική Τράπεζα, 2017)

Η Eurobank προτείνει τη χρήση του ηλεκτρονικού πορτοφολιού “Eurobank Wallet” στους πελάτες της. Μέσω του “Eurobank Wallet” ο χρήστης μπορεί να προσθέσει και να χρησιμοποιήσει όλες τις κάρτες σας Mastercard και Visa της Eurobank και να κάνει τις ανέπαφα πληρωμές σε POS αλλά και online αγορές. Τα στοιχεία της κάρτας είναι προστατευμένα με πολλαπλά επίπεδα ασφάλειας. Με την καταχώρηση της κάθε κάρτα αποκτά έναν ψηφιακό αριθμό διαφορετικό από αυτόν της κάρτας στη φυσική μορφή της. Έτσι, με την διενέργεια της πληρωμής τα στοιχεία της κάρτας δεν κοινοποιούνται στον έμπορο, ο οποίος λαμβάνει μόνο τον ψηφιακό αριθμό της και τα στοιχεία της κάρτας στη φυσική της μορφή παραμένουν προστατευμένα. (Τράπεζα Eurobank, 2020)

Το νέο ψηφιακό πορτοφόλι από την Alpha Bank ονομάζεται «myAlpha Wallet». Το ψηφιακό πορτοφόλι της Alpha Bank παρέχει τη δυνατότητα για τη πραγματοποίηση συναλλαγών τόσο διαδικτυακά όσο και σε φυσικά POS γρήγορα και εύκολα. Είναι εύκολο στην εγγραφή και την ταυτοποίηση. Το ψηφιακό πορτοφόλι myAlpha Wallet προσφέρει ασφάλεια μέσω της χρήσης των κωδικών e-Banking. Επίσης το κινητό τηλέφωνο του χρήστη ταυτοποιείται και συνδέεται με το Wallet, μέσω του myAlpha Code που αποστέλλεται σε αυτό. Τέλος παρέχεται η δυνατότητα ως μέσο ταυτοποίησης της πληρωμής να χρησιμοποιηθεί το ξεκλείδωμα της οθόνης της συσκευής κινητής τηλεφωνίας. (Τράπεζα ALPHA, 2020)

Η Τράπεζα Πειραιώς έχει δημιουργήσει το winbank pay. Το winbank pay. Αποτελεί τη νέα υπηρεσία της Τράπεζας Πειραιώς που παρέχει τη δυνατότητα στους χρήστες της να πραγματοποιούν τις καθημερινές τους πληρωμές χρησιμοποιώντας μόνο το κινητό τους. Η νέα υπηρεσία winbank pay με λειτουργικότητα NFC

(επικοινωνία κοντινού πεδίου)⁸ και παρέχει μέγιστη ασφάλεια, αφού για κάθε συναλλαγή, ανεξαρτήτως ποσού, χρειάζεται η ταυτοποίησή με χρήση προσωπικού κωδικού ή το δακτυλικό αποτυπώματος. Επιπλέον, για την μεγαλύτερη ασφάλειά των χρηστών το winbank pay, αξιοποιώντας την τεχνολογία Tokenization,⁹ δεν διακινεί ούτε αποθηκεύει στη συσκευή τα πραγματικά δεδομένα της κάρτας κατά την διάρκεια της συναλλαγής. Με αυτόν τον τρόπο προφυλάσσει τα στοιχεία της κάρτας από οποιαδήποτε υποκλοπή. (ΤΡΑΠΕΖΑ ΠΕΙΡΑΙΩΣ, , 2020)

Το Apple pay είναι το ηλεκτρονικό πορτοφόλι που παρέχει η Apple για τους κατόχους iPhone. Οι τράπεζες και υπηρεσίες που υποστηρίζουν μέχρι στιγμής το ψηφιακό πορτοφόλι του iOS είναι μεταξύ άλλων η Alpha Bank, η Eurobank, η Τράπεζα Πειραιώς, η Viva Wallet, η Edenred, και η Up Hellas, καθώς επίσης η Revolut, η N26, η Monese, και η Wise.

Οι παγκόσμιοι χρήστες iPhone που ενεργοποίησαν το Apple Pay αυξήθηκαν κατά περισσότερους από 65 εκατομμύρια ανθρώπους το 2020. Αυτό σύμφωνα με μια εκτίμηση που υποθέτει επίσης ότι τα ενεργά iPhone αυξήθηκαν κατά εννέα τοις εκατό κατά τη διάρκεια του 2020, παράλληλα με την παγκόσμια αύξηση των ανέπαφων πληρωμών στον απόηχο της πανδημίας COVID-19 . Η ίδια η Apple δεν κοινοποιεί στοιχεία χρηστών και οι τράπεζες που παρέχουν την υπηρεσία Apple Pay απαγορεύεται συμβατικά να κοινοποιούν τις πληροφορίες των χρηστών της εφαρμογής. Ως εκ τούτου, τα μερίδια αγοράς της Apple Pay, για παράδειγμα, στην Ευρώπη τείνουν να βασίζονται σε αποτελέσματα έρευνας καταναλωτών. Καθώς υπάρχουν ελάχιστες έως καθόλου πληροφορίες σε επίπεδο χώρας σχετικά με τη χρήση του Apple Pay, θα μπορούσε κανείς να απαντήσει σχετικά με το ποσοστό χρήσης του Apple Pay εξετάζοντας τις πληρωμές μέσω κινητής τηλεφωνίας και τις ανέπαφές πληρωμές εντός καταστήματος, είτε με κάρτα είτε με smartphone. Εκτιμάται ότι η Κίνα ήταν ο παγκόσμιος ηγέτης στις πληρωμές μέσω κινητής τηλεφωνίας το 2019, με ποσοστό διείσδυσης διπλάσιο από αυτό της δεύτερης Δανίας. Είναι απίθανο, ωστόσο, το Apple Pay να παίζει τόσο μεγάλο ρόλο στην Κίνα, δεδομένης της δημοτικότητας εφαρμογών όπως το Alipay και το Tenpay. Το 2019, το Apple Pay δεν ήταν επίσης μια από τις πιο δημοφιλείς εφαρμογές πληρωμών στη Δανία: Το εννέα τοις εκατό των Δανών ερωτηθέντων δήλωσε ότι έχει χρησιμοποιήσει τη λύση πληρωμής του

⁸ <https://el.wikipedia.org/wiki/NFC>

⁹ [https://en.wikipedia.org/wiki/Tokenization_\(data_security\)](https://en.wikipedia.org/wiki/Tokenization_(data_security))

Cupertino κάποια στιγμή σε αντίθεση με το 85 τοις εκατό της εγχώριας επιλογής του MobilePay. Αυτό ισχύει επίσης και για μια από τις μεγαλύτερες αγορές πληρωμών στον κόσμο την Αμερική. Σύμφωνα με έρευνα του Ιανουαρίου 2021, η χρήση του PayPal μεταξύ των καταναλωτών των ΗΠΑ ξεπέρασε άλλες επιλογές πληρωμής: Πέντε φορές περισσότεροι ερωτηθέντες δήλωσαν ότι κάποια στιγμή χρησιμοποίησαν PayPal αντί για το Apple Pay (De Best, 2022)

Για τη χρήση του ηλεκτρονικού πορτοφολιού Android και τη διενέργεια συναλλαγών Google Pay βασική προϋπόθεση είναι η έξυπνη συσκευή κινητής τηλεφωνίας να έχει ενσωματωμένη την τεχνολογία NFC, που αναφέραμε ανωτέρω. Παρέχεται στο χρήστη του Google Pay η δυνατότητα καταχώρησης διαφόρων καρτών από διάφορα πιστωτικά ιδρύματα και ηλεκτρονικούς παρόχους στο ψηφιακό πορτοφόλι της Google και να κάνει όλες τις πληρωμές του μέσα από αυτό απαλλάσσοντας τον έτσι από την ανάγκη να φέρει πάνω του όλες αυτές τις κάρτες αλλά και αυξάνοντας κατά πολύ την ταχύτητα των συναλλαγών.

Συνοψίζοντας τα οφέλη των ηλεκτρονικών πορτοφολιών εξαιτίας των οποίων η δημοτικότητά τους έχει αυξηθεί κατακόρυφα είναι τα παρακάτω. Η πλειοψηφία τους παρέχει στους χρήστες τους και τη δυνατότητα παροχής χρεωστικής κάρτας τύπου Mastercard. Χρησιμοποιώντας τη χρεωστική του κάρτα ο κάτοχος ηλεκτρονικού πορτοφολιού μπορεί το ποσό που διαθέτει στο ηλεκτρονικό του πορτοφόλι να το χρησιμοποιήσει και να το καταναλώσει είτε μέσω ηλεκτρονικών αγορών είτε με τη φυσική παρουσία του σε κάποιο κατάστημα. Η πιο ελκυστική δυνατότητα αυτής της χρεωστικής κάρτας είναι ότι ο κάτοχός της μπορεί εύκολα και γρήγορα να πραγματοποιήσει ανάληψη μετρητών από ο οποιοδήποτε ATM με μικρή χρέωση.

Η χρήση του ηλεκτρονικού πορτοφολιού προσφέρει τη δυνατότητα εύκολα και με ασφάλεια μεταφοράς χρηματικού ποσού από ένα ηλεκτρονικό πορτοφόλι σε ένα άλλο με πίστωση των χρημάτων εντός λίγων λεπτών. Επιπροσθέτως, εκτός από γρήγορες οι μεταφορές μεταξύ ηλεκτρονικών πορτοφολιών είναι και αρκετά οικονομικές. Τέλος, τα ηλεκτρονικά πορτοφόλια παρέχουν υψηλά ποσοστά ασφάλειας καθώς καθιστούν εύκολη και άμεση την επικοινωνία με την εκάστοτε τράπεζα και την ακύρωση της κάρτας σε περίπτωση απώλειας. Η ακύρωση της κάρτας γίνεται πλέον μέσα από την εφαρμογή του ηλεκτρονικού πορτοφολιού στο κινητό του χρήστη.

Οι ψηφιακές τράπεζες κατακτούν όλο και μεγαλύτερο έδαφος στην χρηματοπιστωτική αγορά προς αυτή την κατεύθυνση βοήθησε αρκετά η έλευση της πανδημίας και η μεταστροφή του καταναλωτικού κοινού στην χρήση ηλεκτρονικών συναλλαγών. Η Revolut είναι μια αμιγώς Ψηφιακή Τράπεζα που ιδρύθηκε το 2015 στο Ηνωμένο Βασίλειο και από τότε διαδόθηκε παγκοσμίως. Η Revolut είναι μια τράπεζα χωρίς φυσικά υποκαταστήματα και η οποία λειτουργεί εξ ολοκλήρου ψηφιακά. Κυρίως μέσω της χρήσης του κινητού και κατορθώνει να παρέχει τις υπηρεσίες της σε ένα ευρύ κοινό σε πολλές ευρωπαϊκές χώρες. Ως νέα και πλήρως ψηφιακή επιχείρηση, η εταιρεία Revolut δεν επιβαρύνεται με τα κόστη που επιβαρύνουν τα παραδοσιακά τραπεζικά ιδρύματα. Εξοικονομώντας λοιπόν έτσι σημαντικά κεφάλαια, με τα οποία οι παραδοσιακές τράπεζες επιβαρύνονται και εν συνεχεία μετακυλούν στις παρεχόμενες υπηρεσίες τους, καταφέρνει να διατηρεί χαμηλό κόστος στις υπηρεσίες και τα προϊόντα που προσφέρει αποκτώντας με αυτό τον τρόπο ένα τεράστιο ανταγωνιστικό πλεονέκτημα συγκριτικά με τα παραδοσιακά χρηματοπιστωτικά ιδρύματα.

Η στρατηγική της Revolut χαρακτηρίζεται από σημαντικό μερίδιο διασυνοριακών υπηρεσιών σε σχέση με το μέγεθος και τα έσοδά της. η Revolut σήμερα έχει ιδιαίτερη απήχηση ειδικά στους ταξιδιώτες λόγω της καλύτερης ισοτιμίας που προσφέρει στη μετατροπή 150 νομισμάτων (ουσιαστικά όλων σχεδόν των νομισμάτων του πλανήτη). Αυτό το πετυχαίνει, εφαρμόζοντας για συνολικά ποσά μετατροπής μέχρι και 1.000€ / μήνα την ίδια τη διατραπεζική συναλλαγματική ισοτιμία (interbank exchange rate), δηλαδή την ισοτιμία με την οποία ανταλλάσσουν συνάλλαγμα μεταξύ τους οι ίδιες οι τράπεζες, χωρίς δηλαδή, να χρεώνεται ο πελάτης με πρόσθετες προμήθειες ή να λαμβάνει τις λίγο χειρότερες ισοτιμίες, όπως του προσφέρουν οι παραδοσιακού τύπου τράπεζες για παράδειγμα. Μέχρι και το 2021, η Revolut απασχολούσε 2.200 εργαζομένους και απαρτιθόμυσε 14,5 εκατομμύρια ιδιώτες πελάτες και άλλες 500.000 επιχειρήσεις ή ελεύθερους επαγγελματίες. Εξυπηρετεί τους κατοίκους της Ευρωπαϊκής Ένωσης (31 χώρες συμπεριλαμβανομένου του Ην. Βασιλείου), καθώς και πελάτες από την Ελβετία, τις Η.Π.Α., την Ιαπωνία, την Αυστραλία και τη Σιγκαπούρη. Το 2018 έλαβε εξειδικευμένη τραπεζική άδεια στη Λιθουανία, ενώ προς το παρόν ασκεί τις υπηρεσίες της στο Ην. Βασίλειο ως Ίδρυμα Ηλεκτρονικού Χρήματος, ήδη αιτήθηκε για πλήρη τραπεζική άδεια τόσο στο Ην. Βασίλειο όσο και στις Η.Π.Α. και αναμένει τις σχετικές αποφάσεις από τις τοπικές εποπτικές αρχές των δύο αυτών χωρών. Συγκεκριμένα από τη Revolut παρέχονται οι παρακάτω υπηρεσίες, πολλές εκ των οποίων διακρίνονται πραγματικά για την πρωτοτυπία τους:

- Άνοιγμα λογαριασμού με IBAN σε νόμισμα ευρώ (EUR) ή στερλίνα (GBP)
- Δυνατότητα διατήρησης χρημάτων σε 28 ακόμα νομίσματα
- Άμεση δωρεάν μεταφορά (peer to peer) χρημάτων προς άλλο χρήστη της Revolut
- Διασυνοριακά εμβάσματα με πολύ χαμηλή προμήθεια
- Δυνατότητα αποστολής link ή εικονιδίου QR code προς τον οποιοδήποτε τρίτο μέσω των οποίων ακόμα και χωρίς να γνωρίζει άλλα στοιχεία του λογαριασμού μπορεί να αποστείλει χρήματα και ο χρήστης της Revolut να τα λάβει

- Δυνατότητα σύνδεσης με τις εφαρμογές Google Pay και Apple Pay, έτσι ώστε να είναι εφικτές οι πληρωμές σε POS απευθείας από το smartphone μέσω της τεχνολογίας NFC
- Αυτόματες ειδοποιήσεις για την οποιαδήποτε κίνηση των λογαριασμών
- Δυνατότητα ανάθεσης πάγιας εντολής είτε προς τρίτο πρόσωπο, είτε προς μεγάλες και δημοφιλείς εταιρείες παροχής υπηρεσιών (π.χ. Netflix, Spotify, κ.α.)
- Πρόγραμμα οικονομικής διαχείρισης το οποίο προσφέρει τη δυνατότητα παρακολούθησης των εβδομαδιαίων / μηνιαίων εξόδων και σε ποιες γενικές κατηγορίες αυτά δαπανώνται (π.χ. καύσιμα, τρόφιμα, ένδυση, διασκέδαση)
- Κατάρτιση αρχικού εβδομαδιαίου / μηνιαίου προϋπολογισμού και κατόπιν παρακολούθηση του ποσοστού επί αυτού που έχει ήδη ξοδευθεί
- Υπηρεσία “rocket”, με την οποία μπορεί ο χρήστης να απομονώσει ένα ποσό που αφορά κάποια συγκεκριμένη μελλοντική πληρωμή που πρέπει οπωσδήποτε να κάνει (π.χ. ενοίκιο στο τέλος του μήνα), έτσι ώστε να μην το ξοδέψει ενδιάμεσα
- Υπηρεσία “open banking”, με την οποία μπορούν να συνδεθούν στο πρόγραμμα οικονομικής διαχείρισης ακόμα και κάρτες ή λογαριασμοί άλλων τραπεζών
- Υπηρεσία “split the bill”, με την οποία διαχωρίζεται ένας συνολικός λογαριασμός εστιατορίου ή γενικότερα κοινών εξόδων (π.χ. σε ένα ταξίδι) μεταξύ των μελών του γκρουπ
- Υπηρεσία “vault”, με την οποία μπορεί ο χρήστης να αποταμιεύει με τον καιρό ποσά με στόχο την υλοποίηση κάποιου μελλοντικού του σχεδίου (π.χ. μελλοντικό ταξίδι), είτε με πάγια εντολή που θα εκτελείται ανά εβδομάδα / μήνα, είτε στρογγυλοποιώντας και αποταμιεύοντας τα δεκαδικά από τις πληρωμές που καθημερινά εκτελεί, είτε και με μεμονωμένες αποταμιευτικού τύπου μεταφορές
- Υπηρεσία “cashback”, η οποία λειτουργεί ως πρόγραμμα επιβράβευσης και του παρέχει επιστροφή χρημάτων κατά τις πληρωμές που εκτελεί σε επιλεγμένες συνεργαζόμενες επιχειρήσεις (Amazon, Apple, AirBnB, Starbucks, Reebok, κ.α.)
- Υπηρεσία “shopper”, που εντοπίζει διαδικτυακές εκπτώσεις και ευκαιρίες σε δημοφιλή πολυκαταστήματα που δραστηριοποιούνται ηλεκτρονικά
- Υπηρεσία “junior”, για την έκδοση προπληρωμένης κάρτας σε ανήλικο τέκνο
- Δυνατότητα επιλογής ανάμεσα σε 4 διαφορετικά συνδρομητικά πακέτα (το βασικό που είναι δωρεάν, το Plus με κόστος £ 2.99 / μήνα, το Premium με κόστος £ 6.99 / μήνα και το Metal με κόστος £ 12.99 / μήνα)
- Δυνατότητα έκδοσης χρεωστικής κάρτας 3 διαφορετικών τύπων και σχεδίασης αναλόγως του συνδρομητικού πακέτου (απλή, premium και metal) ή ακόμα και άυλης (virtual)
- Δυνατότητα διενέργειας αναλήψεων σε οποιοδήποτε ATM με όριο το ισότιμο των £ 200 ή £ 400 ή £ 800 ανά μήνα (αναλόγως το συνδρομητικό πακέτο) και κατόπιν χρέωση προμήθειας 2% επί της υπέρβασης του ορίου

- Δυνατότητα άμεσου παγώματος της χρεωστικής κάρτας σε περίπτωση απώλειας
- Δυνατότητα έκδοσης άυλης προπληρωμένης κάρτας για χρήση σε επισφαλείς τοποθεσίες στο διαδίκτυο
- Δυνατότητα επένδυσης σε δημοφιλείς μετοχές στο χρηματιστήριο της Ν. Υόρκης (από 1 \$), σε 48 διαφορετικά κρυπτονομίσματα συμπεριλαμβανομένων των Bitcoin και Litecoin (από 1 \$) και σε πολύτιμα μέταλλα (χρυσός και ασήμι)
- Υπηρεσίες ταξιδιωτικής ασφάλισης, όπως ιατρική φροντίδα στο εξωτερικό ή και απώλειας αποσκευών / καθυστέρησης πτήσης (ασφάλιστρο από 1 \$ / ημέρα)
- Πρόσβαση σε priβέ lounge χώρους σε 1.000 αεροδρόμια ανά τον κόσμο και παροχή εκπτώσεων σε αυτούς
- Ασφάλιση κινητού τηλεφώνου έναντι θραύσης της οθόνης ή γενικότερης ζημιάς
- Ασφάλιση εισιτηρίων παρακολούθησης κάποιας εκδήλωσης έναντι ατυχού συμβάντος (π.χ. σε περίπτωση ασθένειας ο χρήστης λαμβάνει πίσω το αντίτιμο του εισιτηρίου)
- Ασφάλιση που καλύπτει για 1 χρόνο από την αγορά οποιουδήποτε αντικειμένου (π.χ. ηλεκτρονική συσκευή) έναντι σε φθορά ή κλοπή

Αξίζει να σημειωθεί ότι προς το παρόν, η Revolut δεν προσφέρει δανειακού τύπου προϊόντα σε εκτεταμένη κλίμακα. Ένα ακόμα άξιο αναφοράς σημείο, είναι η ασφάλεια που παρέχει η Revolut στους πελάτες της. Στην ιστοσελίδα της, διαφημίζει ότι οι χρήστες λαμβάνουν υψηλότερη προστασία μέσα από το βραβευμένο υπερσύγχρονο σύστημα ανίχνευσης ενδεχόμενης απάτης. Πρόκειται για ένα σύστημα το οποίο βασίζεται στην τελευταία λέξη της τεχνολογίας και με χρήση της τεχνητής νοημοσύνης είναι σε θέση να προσφέρει 7 φορές περισσότερη ασφάλεια, αναγνωρίζοντας με αυτοματοποιημένες τεχνικές πιθανές περιπτώσεις υποκλοπής, παγώνοντας στη συνέχεια άμεσα την κάρτα και το λογαριασμό του πελάτη. (Λαμπρινίδης, 2021) Το 2021 η Revolut ζήτησε και έλαβε εξειδικευμένη τραπεζική άδεια και στην Ελλάδα. Τραπεζική άδεια έχει λάβει επίσης η ελληνική Viva Wallet από την Τράπεζα της Ελλάδος (Wallet, 2020), η οποία έχει αναπτύξει ένα μεγάλο δίκτυο παροχής υπηρεσιών σε ξένες χώρες αποτελώντας μια από τις πιο αναπτυσσόμενες Fintech ελληνικές εταιρείες και κατορθώνοντας να προσελκύσει εγχώρια και ξένα επενδυτικά κεφάλαια.

Η κάρτα bleep είναι η πρώτη προπληρωμένη κάρτα από ελληνική τράπεζα και πιο συγκεκριμένα από την Alpha bank, η οποία εκδίδεται, φορτίζεται και διαχειρίζεται αποκλειστικά μέσω εφαρμογής στο κινητό. Η bleep app αποτελεί την πρώτη εφαρμογή κινητού τηλεφώνου που απευθύνεται σε όλους τους καταναλωτές, ανεξαρτήτως τράπεζας και παρέχει τη δυνατότητα έκδοσης κάρτας αποκλειστικά ηλεκτρονικά. Διατίθεται για συσκευές iOS και Android. Η προπληρωμένη, επαναφορτιζόμενη κάρτα είναι άμεσα διαθέσιμη για ηλεκτρονικές αγορές, μετά την έκδοση της και αποστέλλεται ταχυδρομικά για την πραγματοποίηση των αγορών στα καταστήματα με

το σήμα Mastercard, σε όλον τον κόσμο. Η ενεργοποίηση, φόρτιση, διαχείριση και παρακολούθηση του διαθέσιμου υπολοίπου και των κινήσεων της κάρτας πραγματοποιούνται μέσω του bleep app. Μέσω του bleep app, ο χρήστης μπορεί να ενεργοποιήσει ή να απενεργοποιήσει ανά πάσα στιγμή τη χρήση της κάρτας του. Οι ηλεκτρονικές αγορές γίνονται με ασφάλεια και ευκολία, καθώς οι συναλλαγές επιβεβαιώνονται μέσω των ειδοποιήσεων που αποστέλλονται στο κινητό τηλέφωνο του χρήστη. (Τράπεζα ALPHA, 2018)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

ΤΟ ΨΗΦΙΑΚΟ ΕΥΡΩ

3.1 Ο ορισμός του ψηφιακού Ευρώ

Το ψηφιακό ευρώ θα προσομοιάζει τα γνωστά σε όλους τραπεζογραμμάτια ευρώ, αλλά θα είναι ψηφιακό. Θα αποτελεί μια ηλεκτρονική μορφή χρήματος, που θα εκδίδεται από το Ευρωσύστημα (την ΕΚΤ και τις εθνικές κεντρικές τράπεζες της ζώνης του ευρώ) και θα είναι προσβάσιμο σε όλους τους πολίτες και τις επιχειρήσεις.

3.2 Στόχος του ψηφιακού Ευρώ

Στόχος του ψηφιακού ευρώ δεν είναι η αντικατάσταση των μετρητών, αλλά να λειτουργεί συμπληρωματικά σε αυτά. Πάρα τη επιθυμία δημιουργίας του ψηφιακού ευρώ το Ευρωσύστημα διαβεβαιώνει πως θα συνεχίσει να διασφαλίζει την πρόσβαση σε μετρητά από όλους τους πολίτες της ζώνη του ευρώ έχουν.

Το ψηφιακό ευρώ αποσκοπεί να παρέχει στους καταναλωτές μια πρόσθετη επιλογή σε ότι αφορά τον τρόπο πληρωμής και διενέργειας συναλλαγών.

3.3 Λειτουργίες ψηφιακού Ευρώ

Οι άνθρωποι τείνουν να μην δίνουν προσοχή ή να μην κατανοούν τη διαφορά μεταξύ του ψηφιακού ευρώ και των ευρώ που ξοδεύουν ήδη χρησιμοποιώντας ιδιωτικά ψηφιακά μέσα πληρωμής. Για να λειτουργήσει ομαλά το χρηματοπιστωτικό σύστημα, θα πρέπει τα ψηφιακά ευρώ να είναι πλήρως εναλλάξιμα αλλά και διακριτά. Για παράδειγμα όπως δεν ανησυχούν για το εάν πρέπει να καταθέσουν και να χρησιμοποιήσουν τα χρήματά τους μέσω των τραπεζών, επειδή έχουν εμπιστοσύνη ότι μπορούν να πηγαίνουν όποτε το επιθυμούν στο ταμείο και να αποσύρουν τραπεζογραμμάτια χωρίς πρόβλημα, το ίδιο θα πρέπει να ισχύει με το ψηφιακό Ευρω. Επομένως, η μετατρεψιμότητα του ψηφιακού χρήματος σε χρήματα της κεντρικής τράπεζας σε βάση ένα προς ένα εδραιώνει την εμπιστοσύνη των πολιτών και υποστηρίζει την ευρεία αποδοχή του.

Σχετικά με τις πιθανές περιπτώσεις χρήσης ενός ψηφιακού ευρώ τα φυσικά καταστήματα αποτελούν το πιο σημαντικό τμήμα της αγοράς για τις ψηφιακές πληρωμές, με περισσότερες από 40 δισεκατομμύρια συναλλαγές στη ζώνη του ευρώ το έτος 2019. Οι πληρωμές ηλεκτρονικού εμπορίου είναι φυσικά αισθητά λιγότερες, αλλά αναμένεται να συνεχίσουν να αυξάνονται με γρήγορο ρυθμό τα επόμενα χρόνια.

Δεδομένης της σημασίας τους τώρα και στο μέλλον, οι πληρωμές στο ηλεκτρονικό εμπόριο και τα φυσικά καταστήματα, καθώς και οι συναλλαγές με φυσική παρουσία, αποτελούν τις περιπτώσεις που πρέπει να τεθούν σε προτεραιότητα όσον αφορά τη χρήση του ψηφιακού ευρώ. Το ψηφιακό ευρώ θα μπορούσε επίσης να χρησιμοποιηθεί για πληρωμές μεταξύ κυβερνήσεων και ιδιωτών, για παράδειγμα για την πληρωμή κοινωνικών επιδομάτων ή για την πληρωμή φόρων.

3.4 Ασφάλεια προσωπικών δεδομένων ψηφιακού Ευρώ

Οι αντισταθμίσεις μεταξύ της ιδιωτικής ζωής και άλλων στόχων πολιτικής της ΕΕ καθώς επίσης και το νομικό πλαίσιο θα πρέπει να είναι από τα πιο σημαντικά σχεδιαστικά χαρακτηριστικά ενός ψηφιακού ευρώ.

Η προστασία του απορρήτου είναι το κλειδί, έτσι ώστε το ψηφιακό ευρώ να κερδίσει την προτίμηση των πολιτών και να συμβάλλει στη διατήρηση της εμπιστοσύνης στις ηλεκτρονικές συναλλαγές. Είναι χαρακτηριστικό ότι οι συμμετέχοντες στην έρευνα δήλωσαν επίσης ότι θα εκτιμούσαν επιλογές που τους δίνουν τον έλεγχο των προσωπικών τους δεδομένων. Δεν αποτελεί έκπληξη λοιπόν το γεγονός ότι οι άνθρωποι αναμένουν ότι οι πληρωμές σε ψηφιακό ευρώ θα εγγυώνται υψηλά επίπεδα διασφάλισης του απορρήτου.

Τα μετρητά, αποτελούν το μέσο πληρωμής με το υψηλότερο επίπεδο διασφάλισης ανωνυμίας και απορρήτου. Η ΕΚΤ θα πρέπει λοιπόν να διατηρήσει την εμπιστοσύνη των πολιτών σε αυτόν τον τομέα εάν εκδοθεί ψηφιακό ευρώ. Ταυτόχρονα, πρέπει να ληφθεί υπόψη το απόρρητο στο πλαίσιο άλλων στόχων πολιτικής της ΕΕ, όπως για παράδειγμα η καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και η καταπολέμηση της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας.

Η αντιμετώπιση της αντιστάθμισης μεταξύ της διατήρησης υψηλού βαθμού απορρήτου και άλλων σημαντικών στόχων δημόσιας πολιτικής διερευνώνται διεξοδικά καθώς η πλήρης ανωνυμία δεν είναι βιώσιμη επιλογή από τη σκοπιά της δημόσιας πολιτικής. Η δυνητική χρήση του ψηφιακού ευρώ για παράνομους σκοπούς δε θα μπορούσε έτσι να αποκλειστεί. Επιπλέον, θα ήταν σχεδόν αδύνατο να περιοριστεί η χρήση του ψηφιακού ευρώ ως μορφή επένδυσης, αλλά αυτός ο περιορισμός είναι ουσιαστικός από την άποψη της χρηματοπιστωτικής σταθερότητας.

Αυτό σημαίνει ότι οι χρήστες του νέου ψηφιακού νομίσματος θα πρέπει να καταχωρήσουν τα στοιχεία τους ώστε να καταστεί εφικτή η χρήση του ψηφιακού

ευρώ. Οι κεντρικές τράπεζες αποτελούν τον ιδανικότερο φορέα για την ανάληψη της διαχείρισης και παρακολούθησης της καταγραφής των χρηστών του ψηφιακού ευρώ

Το ψηφιακό ευρώ οφείλει να παρέχει στους ανθρώπους ένα επίπεδο απορρήτου ίσο ή υψηλότερο από αυτό των ιδιωτικών ψηφιακών λύσεων ώστε να γίνει αποδεκτό. Σύμφωνα με αυτήν τη ρύθμιση, προσωπικά δεδομένα και δεδομένα των συναλλαγών, θα πρέπει είναι προσβάσιμα μόνο σε επίσημους διαμεσολαβητές για τη διασφάλιση της συμμόρφωσης με τις απαιτήσεις της. Τέλος δε θα πρέπει να είναι προσβάσιμο το σύνολο των πληροφοριών παρά μόνον αυτές που είναι απολύτως απαραίτητες για την εκτέλεση των λειτουργιών του, την καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες, την καταπολέμηση της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας και τη συμμόρφωση με τις σχετικές διατάξεις της νομοθεσίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Διερευνάτε από τους δημιουργούς του, το ενδεχόμενο επίσης να επιτραπεί στο ψηφιακό ευρώ να αναπαράγει ορισμένες λειτουργίες των μετρητών και να επιτρέψει μεγαλύτερο επίπεδο απόρρητου όταν πρόκειται για πληρωμές χαμηλότερης αξίας.

Οι πληρωμές χαμηλότερης αξίας, κάτω π.χ. των 200ευρώ, είναι συνήθως χαμηλού κινδύνου όσον αφορά το ζέπλυμα χρήματος, τη χρηματοδότηση της τρομοκρατίας και τις παραβιάσεις της σχετικής νομοθεσίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Επίσης εξετάζεται το ενδεχόμενο να καταστούν εφικτές οι πληρωμές "εκτός σύνδεσης" σε ψηφιακό ευρώ σε ένα κατάστημα, δεδομένου ότι και τα δύο μέρη των συναλλασσόμενων βρίσκονται σε κοντινή απόσταση μεταξύ τους, όπως δηλαδή θα συνέβαινε εάν η συναλλαγή πραγματοποιούταν με τη χρήση μετρητών. Για να καταστεί αυτό δυνατό διερευνάτε μια λειτουργία εκτός σύνδεσης, σύμφωνα με την οποία οι πληροφορίες, τα υπόλοιπα και τα ποσά συναλλαγών δεν θα είναι γνωστά σε κανέναν άλλον πέραν του ίδιου του χρήστη. Για τον περιορισμό των κινδύνων, οι συναλλαγές και οι ιδιωτικές πληρωμές εκτός σύνδεσης θα έχουν ένα ανώτατο όριο αξίας.

Για να ενεργοποιηθεί η θέσπιση υψηλότερου απόρρητου για τις πληρωμές χαμηλότερης αξίας σε ψηφιακό ευρώ, θα πρέπει αυτό να ισχύει για συναλλαγές οπουδήποτε στη ζώνη του ευρώ. Αυτό θα απαιτούσε φυσικά ένα εναρμονισμένο πλαίσιο για απλουστευμένους ελέγχους, όπως προβλέπεται από τα μέτρα της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. (ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΕΥΡΩΠΑΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ,, 2022)

3.5 Αποτελέσματα έρευνας της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας αναφορικά με το ψηφιακό Ευρώ

Η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ), η οποία συνεχίζει την έρευνα για το ψηφιακό Ευρώ και αναμένεται να την ολοκληρώσει τον Οκτώβριο του 2023, δημοσίευσε τα ευρήματα της έρευνάς της σχετικά με τις συνήθειες πληρωμής των πολιτών και τη στάση τους απέναντι στις ψηφιακές πληρωμές, προκειμένου να γίνουν περισσότερο κατανοητές οι προτιμήσεις των καταναλωτών ως τη δημιουργία του ψηφιακού ευρώ.

Η έκθεση, η οποία αφορά άτομα σε ολόκληρη τη ζώνη του ευρώ, δείχνει την έντονη προτίμηση των καταναλωτών για μεθόδους πληρωμής με πανευρωπαϊκή εμβέλεια και καθολική αποδοχή τόσο στα φυσικά καταστήματα όσο και στο διαδίκτυο. Οι χρήστες προτιμούν τρόπους πληρωμής που να είναι βολικοί, γρήγοροι και εύχρηστοι. Οι συμμετέχοντες εξέφρασαν επίσης την προτίμηση τους στην δυνατότητα άμεσων και ανέπαφων πληρωμών από άτομο σε άτομο, ανεξάρτητα από το αν αυτή γίνεται με την χρήση πλατφόρμας ή συσκευής.

Η ασφάλεια των συναλλαγών αποτελεί σπουδαίο παράγοντα μεταξύ των ερωτηθέντων, οι οποίοι αναζητούν εγγυήσεις για την προστασία τους ενάντια της απάτης, καθώς επίσης και ασφαλείς και αξιόπιστες μεθόδους ελέγχου και πιστοποίησης της ταυτότητας των πληρωμών. Οι βιομετρικές μέθοδοι επαλήθευσης πληρωμής, όπως αυτές που αφορούν την τεχνολογία σάρωσης ίριδας, υποστηρίχθηκαν ευρέως από τους συμμετέχοντες, ενώ οι ευέλικτες και προσαρμόσιμες ρυθμίσεις απορρήτου θεωρήθηκαν επίσης επιθυμητές.

Οι συμμετέχοντες στην έρευνα έδειξαν να έχουν ελάχιστη ενημέρωση σχετικά με το ψηφιακό ευρώ, αλλά γενικά συμφώνησαν ότι οι τράπεζες ή/και οι κεντρικές τράπεζες θα ήταν οι ασφαλέστεροι και πιο αξιόπιστοι πάροχοι ψηφιακού χρήματος. Εξέφρασαν επίσης την άποψη ότι ένα ψηφιακό ευρώ δεν πρέπει να υπονομεύει τα μετρητά.

Οι συμμετέχοντες βλέπουν, σύμφωνα με την έρευνα, τη δυνατότητα χρήσης του ψηφιακού ευρώ από οποιονδήποτε μέρος ως το πιο σημαντικό χαρακτηριστικό ενός νέου ψηφιακού μέσου πληρωμής. Αυτό προέκυψε σε όλες τις χώρες και τις ηλικιακές ομάδες. Αυτό σημαίνει ότι, στην ιδανική περίπτωση, όλοι οι έμποροι σε ολόκληρη τη ζώνη του ευρώ –τόσο σε φυσικά καταστήματα όσο και διαδικτυακά– θα πρέπει να αποδεχτούν ένα ψηφιακό ευρώ. Πριν από 20 χρόνια, η εισαγωγή των τραπεζογραμματίων ευρώ μας έδωσε τη δυνατότητα να πληρώνουμε με φυσικά ευρώ οπουδήποτε στη ζώνη του ευρώ. Επομένως, δεν αποτελεί έκπληξη το γεγονός ότι οι

άνθρωποι αναμένουν ότι θα μπορούν να χρησιμοποιούν το ψηφιακό συμπλήρωμα των τραπεζογραμματίων οπουδήποτε μπορούν να πληρώσουν ψηφιακά ή διαδικτυακά.

Οι άμεσες, εύκολες, ανέπαφες πληρωμές ήταν το δεύτερο πιο σημαντικό χαρακτηριστικό που επιζητούν οι συμμετέχοντες στην έρευνα. Τα μετρητά παρέμειναν μέχρι στιγμής κυριαρχούν στις πληρωμές με φυσική παρουσία, για αυτό άλλωστε σημαντικό κριτήριο επίσης αποτελεί η διασφάλιση πως θα συνεχίσουν να έχουν πρόσβαση σε μετρητά. Ωστόσο, σημαντικά πρέπει να ληφθεί το γεγονός ότι η τάση μετατόπισης των προτιμήσεων προς τις ψηφιακές πληρωμές είναι ολοένα αυξανόμενη. Η εμπειρία των χωρών τόσο εντός και έξω από τη ζώνη του ευρώ δείχνει ότι οι ανέπαφες πληρωμές με ψηφιακό χρήμα με φυσική παρουσία ενδέχεται να αυξηθούν πολύ γρήγορα εφόσον διατίθενται βολικές ψηφιακές λύσεις.

Σήμερα, η πραγματοποίηση μεταφοράς χρημάτων μέσω κινητού σε φίλους με το πάτημα ενός κουμπιού – για παράδειγμα όταν μοιράζετε λογαριασμούς σε εστιατόρια ή συλλέγετε χρήματα για ένα δώρο – είναι συχνά πιο εύκολη όταν όλοι χρησιμοποιούν την ίδια εφαρμογή. Ως εκ τούτου, οι συμμετέχοντες οραματίστηκαν μια ενιαία λύση που θα μείωνε την ανάγκη για πολλαπλές κάρτες, συσκευές και μεθόδους αναγνώρισης και θα τους παρείχε πρόσβαση σε μια σειρά επιλογών πληρωμής σε μία μόνο συσκευή. (European Central Bank, 2022)

3.6 Αποτελέσματα έρευνας Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας αναφορικά με το ψηφιακό Ευρώ, η περίπτωση της Ελλάδας

Η πανδημία του COVID-19 οδήγησε σε ταχεία υιοθέτηση της χρήσης χρεωστικών και πιστωτικών καρτών καθώς επίσης και των ανέπαφων πληρωμών στην ελληνική αγορά, στην οποία μέχρι και στο παρελθόν κυριαρχούσαν οι πληρωμές με μετρητά. Η χρήση μετρητών ρυθμίζεται επίσης πλέον από την κυβέρνηση για παράδειγμα, συναλλαγές με μετρητά άνω των 500 ευρώ είναι αντίθετες με το νόμο.

Αντί για μετρητά, οι χρεωστικές κάρτες έγιναν πλέον το κύριο μέσο πληρωμής στα καταστήματα και στο διαδίκτυο. Η πρόσθετη ελκυστικότητα των χρεωστικών καρτών είναι ότι πολλές έχουν επίσης προγράμματα bonus που ωφελούν τους αφοσιωμένους χρήστες τους. Οι πελάτες επιλέγοντας καταστήματα με βάση τις ανταμοιβές αφοσίωσης μπορούν να κερδίσουν για παράδειγμα έκπτωση σε διάφορα προϊόντα ή δωρεάν γεύματα. Δεδομένης της δημοτικότητας στην Ελλάδα των προγραμμάτων επιβράβευσης που συνδέονται με χρεωστικές κάρτες, κάτι παρόμοιο

για το νέο ψηφιακό πορτοφόλι θα ήταν το κλειδί για την ώθηση μεγαλύτερου βαθμού απορρόφησης από το καταναλωτικό κοινό, ιδιαίτερα εάν αυτό λειτουργούσε ως ένα ολοκληρωμένο σύστημα σε όλες τις τράπεζες.

Η χρήση του PayPal για ηλεκτρονικές αγορές ήταν λιγότερο συνηθισμένη από ό,τι σε πολλές άλλες χώρες της ζώνης του ευρώ. Οι γυναίκες και τα άτομα ηλικίας 55+ εξέφρασαν μεγαλύτερη ανησυχία για την ασφάλεια και το hacking σε σχέση με τις ψηφιακές μεθόδους πληρωμής. Οι πιο τεχνολογικά μορφωμένοι στο ευρύ κοινό (κυρίως άντρες ηλικίας 25-45 ετών) χρησιμοποιούσαν ψηφιακά πορτοφόλια στα smartphone τους (π.χ. Apple Pay, Google Pay) καθώς και σε εφαρμογές mobile banking, και ολοένα και περισσότερο απομακρύνονταν από πληρωμές με κάρτα.

Ειδικά για τους γνώστες της τεχνολογίας, μια νέα ψηφιακή μέθοδος πληρωμής θα πρέπει να προσφέρει όλα τα χαρακτηριστικά της υπάρχουσας επιλογής τους, καθώς και πρόσθετα κίνητρα. Ένα μοναδικό χαρακτηριστικό των συζητήσεων στο ευρύ κοινό στην Ελλάδα ήταν η υπόθεση ότι ένα ψηφιακό ευρώ με εγγύηση της ΕΚΤ θα σήμαινε ότι θα μπορούσαν να μετακινήσουν τα χρήματά τους στην ΕΚΤ και να σταματήσουν να χρησιμοποιούν τις εμπορικές τράπεζες εντελώς. Αυτό θεωρήθηκε πολύ θετικό καθώς η ΕΚΤ συνδέεται με περισσότερη ασφάλεια και καλύτερες εγγυήσεις από τις εμπορικές τράπεζες. Στην Ελλάδα, οι περισσότεροι προτίμησαν την ιδέα μιας ευρωπαϊκής οντότητας που θα εκδίδει το ψηφιακό ευρώ, καθώς θεωρούνταν η πιο αξιόπιστη και ασφαλής, καθώς βρίσκεται σε ευνοϊκότερη θέση ώστε να μπορεί να παρέχει άμεση πρόσβαση σε όλη την Ευρώπη.

Μεταξύ των χαρακτηριστικών του ψηφιακού πορτοφολιού που συζητήθηκαν, και τα οποία θεωρούνται βασικά ήταν η αποδοχή και η υψηλή προστασία απορρήτου, αν και το όριο συναλλαγών των 150 € θεωρήθηκε σημαντικό μειονέκτημα σε αυτήν τη λειτουργία, καθώς την κάνει να μοιάζει περισσότερο με προπληρωμένη κάρτα .

Το υψηλό απόρρητο προτιμήθηκε σε σύγκριση με τη μεσαία και χαμηλή κλάση απορρήτου που υπάρχουν διαθέσιμες αυτήν τη στιγμή στις ηλεκτρονικές συναλλαγές και οι οποίες παρουσιάζουν ορισμένα αρνητικά χαρακτηριστικά.

Ευρεία απήχηση στο ελληνικό κοινό έχουν η ευκολία χρήσης των ψηφιακών μεθόδων πληρωμής, οι εφαρμογές σε έξυπνη συσκευή κινητού τηλεφώνου, οι ανέπαφη πληρωμές, η επιβεβαίωση κάθε συναλλαγής με ένα PIN ή έναν αριθμό ελέγχου ταυτότητας συναλλαγής και η ευκολία πρόσβασης στο διαθέσιμο υπόλοιπο του

λογαριασμού τους. Η δυνατότητα πραγματοποίησης πληρωμών μέσω κωδικού QR ήταν επίσης επιθυμητή μεταξύ των Ελλήνων.

Λίγοι στο ευρύ κοινό είχαν ακούσει για το ψηφιακό ευρώ και όσοι το γνώριζαν το είχαν συνδέσει αυθόρμητα με τα κρυπτονομίσματα. Όσοι είναι κάτω των 40 ετών ήταν θετικοί σχετικά με τη δυνατότητα ενός ψηφιακού ευρώ, θεωρώντας ότι προσφέρει υψηλότερη ασφάλεια, βελτιώνει την ευκολία των συναλλαγών και διευκολύνει την καθημερινή ζωή. Όσοι ήταν άνω των 50 ετών, ωστόσο, ήταν πιο αβέβαιοι. Ωστόσο, η Ελλάδα ήταν μια από τις λίγες χώρες όπου σχεδόν όλοι οι γνώστες της τεχνολογίας είχαν ακούσει για το ψηφιακό ευρώ.

Σε κάποιους καταναλωτές λειτουργεί ανασταλτικά ότι το ψηφιακό ευρώ θα μπορούσε να αποτελέσει μεγαλύτερο όφελος για τις κυβερνήσεις και τις εταιρείες οι οποίες θα μπορούσαν να χρησιμοποιήσουν τα δεδομένα των συναλλαγών για σκοπούς μάρκετινγκ ώστε να αυξήσουν τα κέρδη τους. Πιστεύεται επίσης ότι το ψηφιακό ευρώ θα συναντούσε αντίσταση στην Ελλάδα καθώς υπάρχει ακόμα μια νοοτροπία υπέρ των μετρητών και πως οι Έλληνες θα είναι αντίθετοι με την αυξημένη διαφάνεια των συναλλαγών τους και την καταπάτηση της ιδιωτικής τους ζωής σε αντίθεση με την ανωνυμία που τους προσφέρουν τα μετρητά. Ωστόσο, από τη θετική πλευρά αναφέρθηκε ότι η εισαγωγή του ψηφιακού ευρώ θα σήμαινε την καταπολέμηση της φοροδιαφυγής και το μειωμένο κίνδυνο στις καταθέσεις λογαριασμών χάριν της εγγύησης της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας.

Οι εμπορικές επιχειρήσεις στην Ελλάδα δέχονταν πληρωμές με μετρητά, χρεωστικές και πιστωτικές κάρτες, καθώς και με μεταφορές χρημάτων στους επαγγελματικούς τους τραπεζικούς λογαριασμούς. Όσοι πουλούσαν διαδικτυακά πρόσφεραν επίσης τη δυνατότητα αντικαταβολής. Το PayPal στην Ελλάδα, όπως έχουμε ήδη αναφέρει, δεν ευνοήθηκε καθώς έχει υψηλή προμήθεια σε σύγκριση με άλλες επιλογές.

Οι εμπορικές επιχειρήσεις κατά τη πανδημία αντέδρασαν γρήγορα υιοθετώντας νέες μεθόδους πληρωμών. Η αλλαγή στη στάση τους απέναντι στις ηλεκτρονικές πληρωμές επήλθε κυρίως ως απάντηση σε αιτήματα των πελατών τους ή συζητήσεις που έκαναν με την τράπεζά τους και τους παρότρυναν προς αυτή την κατεύθυνση. Οι επιχειρήσεις είχαν παρακολουθήσει τις διαδικτυακές πληρωμές να αυξάνονται σημαντικά τα τελευταία χρόνια και το ηλεκτρονικό εμπόριο να αναπτύσσεται.

Οι επιχειρήσεις βλέπουν την τεχνολογική εξέλιξη θετικά καθώς διατηρούν τη πεποίθηση ότι η άνοδος του ψηφιακού εμπορίου θα τους ωφελούσε προσφέροντας ταχύτητα στις συναλλαγές και άμεση πίστωση στους λογαριασμούς τους, κάνοντας τη ζωή τους πιο εύκολη και τους πελάτες τους ευτυχισμένους. Όσον αφορά τους διαμεσολαβητές των ηλεκτρονικών πληρωμών, οι επιχειρηματίες είπαν ότι εμπιστεύονται τις ελληνικές τράπεζες και πως ήταν ικανοποιημένοι με την τρέχουσα επαγγελματική συνεργασία που είχαν με την τράπεζά τους. Περίμεναν ωστόσο μια περισσότερο προνομιακή μεταχείριση, όπως χαμηλότερα ποσοστά προμήθειας, χαμηλό ή καθόλου κόστος αγοράς ή ενοικίασης για τα τερματικά POS ως ανταμοιβή για τις μακροχρόνιες σχέσεις τους ή/και τον όγκο συναλλαγών που πραγματοποιούν.

Σε ότι αφορά τις γνώσεις και την άποψη τους για το ψηφιακό ευρώ, οι Έλληνες επιχειρηματίες είχαν ακούσει για το ψηφιακό ευρώ μέσω των μέσων ενημέρωσης και πίστευαν ότι θα είχε πολλαπλά οφέλη, συμπεριλαμβανομένης της κατάργησης των χρεώσεων και προμηθειών που επιβάλλονται σήμερα από τις τράπεζες για μεταφορές χρημάτων και για τις χρεωστικές/πιστωτικές κάρτες, καθώς και επίσης λιγότερους φόρους που καταβάλλονται στο ελληνικό κράτος λόγω απόλυτης διαφάνεια που θα παρέχει. Επιπροσθέτως, ο μικρός κίνδυνος που ενέχει η χρήση του ψηφιακού ευρώ με την στήριξη από την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα θεωρήθηκε από τους Έλληνες επιχειρηματίες πολύ σημαντικός.

Βασικοί παράγοντες για τους εμπόρους κατά την αποδοχή των ηλεκτρονικών μέσων πληρωμής ήταν το κόστος (όσον αφορά τις χρεώσεις) και η ταχύτητα συναλλαγής. Οι έμποροι είπαν ότι οι υπάρχουσες προμήθειες για τις συναλλαγές με τη χρήση πιστωτικών/χρεωστικών καρτών ήταν υψηλές, κάτι που λειτουργούσε αρνητικά ιδιαίτερα για τις συναλλαγές χαμηλής αξίας, επομένως σε αυτούς θα φαινόταν δελεαστική μια μέθοδος πληρωμής με χαμηλή ή χωρίς καθόλου χρέωση προμήθειας. Ήθελαν επίσης να τους δοθούν κίνητρα σε αντάλλαγμα για την υιοθέτηση μιας νέας μεθόδου καθώς επίσης δε θα επιθυμούσαν να επιβαρυνθούν με κόστος για την απόκτηση ενός νέου τερματικού πληρωμών. Αντιθέτως, πρότειναν αποδοχή πληρωμών με ψηφιακό ευρώ με τη χρήση του υπάρχοντος τερματικού ή την αποδοχή πληρωμών μέσω επικοινωνίας κοντινού πεδίου (NFC), smartphone ή smartwatch (όπως συμβαίνει με το Viva). Ήθελαν επίσης να τους παρέχεται η δυνατότητα να δέχονται πληρωμές ακόμη και εκτός σύνδεσης. (European Central Bank, 2022)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

Η ΠΑΝΔΗΜΙΑ (Covid-19)

4.1. Η εμφάνιση της πανδημίας

Η εμφάνιση του κορονοϊού, οι οποίοι αποτέλεσε μια πρωτόγνωρη υγειονομική απειλή για τον σύγχρονο κόσμο, εικάζεται ότι ξεκίνησε στα τέλη του 2019 στην Κίνα και πιο συγκεκριμένα την πόλη της Wuhan. Η προσβολή από τον ιό είχε ως πιθανά συμπτώματα μεταξύ άλλων αυτά του πυρετού, του βήχα, της δύσπνοιας και σε σοβαρές περιπτώσεις της πνευμονίας και του σοβαρού οξέος αναπνευστικού συνδρόμου που μπορεί επιφέρει καρδιοαναπνευστική ανεπάρκεια και κατά συνέπεια το θάνατο.

Δραστικά μέτρα περιορισμού των μετακινήσεων επιβλήθηκαν από τις κυβερνήσεις σε παγκόσμια κλίμακα, εξαιτίας του φόβου της μετάδοσης του δυνητικά θανατηφόρου ιού. Τα μέτρα που αποφασίστηκε να ληφθούν, όπως για παράδειγμα το καθολικό lockdown στη χώρα μας, ήταν μέτρα πρωτόγνωρα και τα οποία δε θα γίνονταν αποδεκτά υπό άλλες συνθήκες. Τα περιοριστικά αυτά μέτρα είχαν, όπως ήταν αναμενόμενο, άμεσο αντίκτυπο στην οικονομική δραστηριότητα. Καθώς σηματοδότησαν το «σταμάτημα» κυριολεκτικά σχεδόν κάθε ανθρώπινης δραστηριότητας.

Το πάγωμα της οικονομικής δραστηριότητας ακολούθησε η έντονη ανησυχία για τις επιπτώσεις που θα δημιουργούσε αυτή η συνθήκη στην παγκόσμια αλλά και κατ' επέκταση στην εγχώρια οικονομία. Η επιβράδυνση της παραγωγής προκάλεσε εκτός από πτώση στις τιμές των μετοχών των εταιρειών των χρηματαγορών παγκοσμίως αλλά δημιούργησε και ελλείψεις στην προσφορά συγκεκριμένων αγαθών.

4.2.. Μέτρα περιορισμού της εξάπλωσης του κορονοϊού στην Ελλάδα

Η πρώτη απόφαση για επιβολή μέτρων κατά του κορονοϊού στην Ελλάδα αφορούσε την αναστολή λειτουργίας όλων εκπαιδευτικών των βαθμίδων με σκοπό να αποφευχθεί η διασπορά του ιού στη μαθητική κοινότητα. Η πολύωρη συνύπαρξής σε κλειστό χώρο μεταξύ μαθητών κι εκπαιδευτικών καθιστούσε την μετάδοση του ιού πιο εύκολη.

Σύντομα ακολούθησε η απόφαση για την παύση λειτουργίας των εμπορικών καταστημάτων σε ολόκληρη την Ελλάδα εκτός από υπεραγορές, καταστήματα

τροφίμων, φαρμακεία, Pet Shops, επιχειρήσεις τηλεπικοινωνιών, αποκλειστικά για την επισκευή συσκευών, την εξόφληση λογαριασμών και την ανανέωση υπολοίπου, καταστήματα οπτικών/ακουστικών βαρηκοΐας, (κατόπιν ραντεβού), καταστήματα πώλησης περουκών και ποστίς (κατόπιν ραντεβού), κάθε επιχείρηση λιανικής πώλησης μόνο με την μέθοδο e-shop, πρατήρια Υγρών Καυσίμων, ΚΤΕΟ, Συνεργεία οχημάτων και τραπεζικά ιδρύματα.

Επιβλήθηκε επίσης η υποχρέωση στους πολίτες για την έκδοση βεβαίωσης ή την αποστολή sms που να αναφέρει το λόγο μετακίνησης και η οποία θα έπρεπε να συνοδεύεται πάντα από κάποιο έγγραφο ταυτοπροσωπίας καθώς επίσης και η πλήρης απαγόρευση μετακινήσεων, με ελάχιστες εξαιρέσεις, τις βραδινές ώρες.

4.3. Μέτρα για την αντιμετώπιση των επιπτώσεων του Lockdown

Καθώς τα μέτρα περιορισμού έθεσαν εκτός λειτουργίας δημόσιες και ιδιωτικές επιχειρήσεις η κυβέρνηση κλήθηκε να λάβει μέτρα για την αντιμετώπιση των επιπτώσεων στους εργαζόμενους και στις επιχειρήσεις. Τα πιο σημαντικά από αυτά ήταν η αναστολή εργασίας με επιδότηση από το κράτος, η εκ περιτροπής εργασία και η τηλε εργασία. Ενδεικτικό είναι το πρόγραμμα Συν-εργασία για την ενίσχυση των εργοδοτών και τη διασφάλιση των θέσεων εργασίας εν μέσω πανδημίας. Πρόκειται για το πρόγραμμα επιδότησης μισθών και εισφορών για τους εργαζομένους επιχειρήσεων που είχαν μείωση τζίρου τουλάχιστον 20% .

Για την αντιμετώπιση των προβλημάτων που δημιουργήθηκαν στην εκπαίδευση με το κλείσιμο όλων των βαθμίδων εκπαίδευσης δημιουργήθηκε η ανάγκη θέσπισης του συστήματος τήλε εκπαίδευσης για τους μαθητές και τους φοιτητές, αναγκαία ήταν επίσης η ρύθμιση που αφορούσε την άδεια ειδικού σκοπού για τους εργαζόμενους γονείς των οποίων τα ανήλικα τέκνα παρέμεναν στο σπίτι εξαιτίας του κλεισίματος των σχολείων.

Η ελάφρυνση των πολιτών ενισχύθηκε επίσης μέσω της αναστολής πληρωμών οφειλών προς το δημόσιο, την παράταση επιδομάτων στέγασης, τη μείωση. Ως πρόσθετο μέτρο στήριξης αποφασίστηκε η μείωση του μισθώματος σε ενοικιαστές για την κύρια κατοικία τους αλλά και προς τους επαγγελματίες για την επαγγελματική τους στέγη, με ταυτόχρονη κρατική αποζημίωση απώλειας εισοδήματος ή μείωση του ΕΝΦΙΑ προς τους ιδιοκτήτες των μισθωμένων ακινήτων.

Για τον επιχειρηματικό κλάδο η οικονομική ενίσχυση των πληττόμενων επιχειρήσεων σημαντικό ρόλο για τη διατήρηση της ρευστότητας διαδραμάτισε η δράση «Επιστρεπτέα Προκαταβολή». Η δράση συνολικού προϋπολογισμού 1,5 δις. € χρηματοδοτήθηκε με πόρους της Ελλάδας και του Ευρωπαϊκού Ταμείου Περιφερειακής Ανάπτυξης, της Ευρωπαϊκής Ένωσης και με πόρους από το Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων (ΠΔΕ), καθώς και από τον τακτικό προϋπολογισμό. Η «Επιστρεπτέα Προκαταβολή», είναι η ενίσχυση η οποία χορηγήθηκε σε επιχειρήσεις ανεξαρτήτως κωδικού αριθμού δραστηριότητας που επλήγησαν οικονομικά λόγω της εμφάνισης και της διάδοσης του κορονοϊού και η οποία θα επρόκειτο να επιστραφεί, εν όλω ή εν μέρει, υπό συγκεκριμένους όρους και προϋποθέσεις. Η επιστρεπτέα προκαταβολή ήταν ακατάσχετη, αφορολόγητη και δεν συμψηφιζόταν με οποιαδήποτε οφειλή προς το δημόσιο.

Η Δράση «e-λιανικό» είχε στόχο την επιχορήγηση ΜμΕ επιχειρήσεων για την δημιουργία ή την αναβάθμιση ηλεκτρονικού καταστήματος (e-shop) προκειμένου να στηριχθεί η λειτουργία τους κατά τη διάρκεια της πανδημίας κορονοϊού (COVID-19), να ενισχυθεί ο βαθμός ενσωμάτωσης της ψηφιακής τεχνολογίας και του ψηφιακού μετασχηματισμού αυτών, να αποφευχθεί ο συνωστισμός στους εσωτερικούς χώρους και να διασφαλιστεί η συνέχεια της οικονομικής δραστηριότητας τους. Επιδοτούσε αιτήσεις μέχρι 5000 ευρώ για κάθε επιχείρηση με διακριτό ΑΦΜ. Απευθυνόταν σε μεσαίες, μικρές και πολύ μικρές επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στον κλάδο του λιανεμπορίου, διατηρούν φυσικό κατάστημα και η λειτουργία τους έχει ανασταλεί για τουλάχιστον μία ημέρα από την Τετάρτη 18 Μαρτίου 2020 και μετά. Οι επιχειρήσεις θα έπρεπε, μεταξύ άλλων, να ικανοποιούν τις παρακάτω προϋποθέσεις:

- να έχουν ΚΥΡΙΑ Δραστηριότητα το ΛΙΑΝΕΜΠΟΡΙΟ (ΚΑΔ 47 και Αναλυτικοί αυτού με την εξαίρεση του τομέα της αλιείας και της εμπορίας καπνού και προϊόντων καπνού)

- Υφιστάμενες: ημερομηνία απόκτησης του ΚΥΡΙΟΥ ΚΑΔ έως την 30/9/2019.

- Νεοσύστατες: ημερομηνία απόκτησης του ΚΥΡΙΟΥ ΚΑΔ από 1/10/2019 έως την 7/11/2020.

- να διατηρούν Φυσικό Κατάστημα λιανικής πώλησης ειδών, δηλαδή εμπορικό χώρο που υποδέχεται και εξυπηρετεί πελάτες,

- να έχει ανασταλεί η λειτουργία τους για τουλάχιστον μία ημέρα στο διάστημα από την Τετάρτη 18 Μαρτίου 2020 και μετά,

- να έχουν ολοκληρώσει (υλοποίηση, τιμολόγηση, εξόφληση και λογιστικοποίηση των σχετικών δαπανών) την περίοδο από 18/03/2020 έως και πριν την υποβολή της αίτησης, την δημιουργία ή την αναβάθμιση ηλεκτρονικού καταστήματος που θα πληροί τις παρακάτω προϋποθέσεις:

- να λειτουργεί σε δύο γλώσσες καθώς και σε περιβάλλον κινητών συσκευών – mobile responsive, να συνοδεύεται από λογισμικά παραγγελιοληψίας, αποθήκης και ηλεκτρονικών πληρωμών.

- να διασφαλίζει την πρόσβαση των ατόμων με αναπηρία (ΑμΕΑ) στο σύνολο των προσφερόμενων ηλεκτρονικών υπηρεσιών.

Το πρόγραμμα χρηματοδοτούσε

- Εξυπηρετητές/διακομιστές (server) για τη φιλοξενία εφαρμογών - λογισμικού απαιτούμενου για την δημιουργία/αναβάθμιση και λειτουργία ηλεκτρονικού καταστήματος, με τα συνοδευτικά στοιχεία του (πληκτρολόγιο, οθόνη, κλπ.) και το απαιτούμενο λειτουργικό σύστημα. Επιτρέπεται και η απόκτηση με τη μορφή του Infrastructure as a Service (IAAS)
- Ηλεκτρονικοί Υπολογιστές (Desktop/Laptop)
- Άλλος τεχνολογικός εξοπλισμός σχετικός με την δημιουργία/αναβάθμιση και την λειτουργία ηλεκτρονικού καταστήματος (π.χ. εξοπλισμός δικτύου, Bar code readers, εκτυπωτές, κλπ.)
- Υπηρεσίες σχεδιασμού, ανάπτυξης/αναβάθμισης και διαχείρισης ηλεκτρονικού καταστήματος e-shop συμπεριλαμβανομένων των λογισμικών παραγγελιοληψίας, αποθήκης και ηλεκτρονικών πληρωμών και υπηρεσιών Φιλοξενίας (hosting, collocation, κτλ.)
- Ανάπτυξη ή/και πιστοποίηση ψηφιακής πολιτικής ασφάλειας.

Ο προϋπολογισμός της Δράσης ήταν 80.000.000 ευρώ. Η Δράση συγχρηματοδοτήθηκε από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ) της Ευρωπαϊκής Ένωσης και από εθνικούς πόρους. (Taxheaven, 2021)

Τέλος, το πρόγραμμα «Γέφυρα» αφορούσε τους δανειολήπτες που έχουν πληγεί από την πανδημία του Covid-19, και ειδικότερα την επιδότηση των δόσεων δανείων, με προσημείωση ή υποθήκη της κύριας κατοικίας τους. Στο πλαίσιο του συγκεκριμένου προγράμματος το Δημόσιο επιδοτεί για χρονικό διάστημα 9 μηνών συγκεκριμένο ποσοστό της δόσης των δανείων, ακόμα και σε περίπτωση ύπαρξης

ληξιπρόθεσμων δανείων σε ιδιωτικές τράπεζες, για όσους παρουσίασαν μειωμένο εισόδημα ως αποτέλεσμα της κρίσης του κορονοϊού.

[Αυτή η φωτογραφία](#) από Άγνωστος συντάκτης με άδεια χρήσης [CC BY-ND](#)

Εικόνα 4.1 Covid-19

4.4. Οι επιπτώσεις του κορονοϊού στην οικονομία

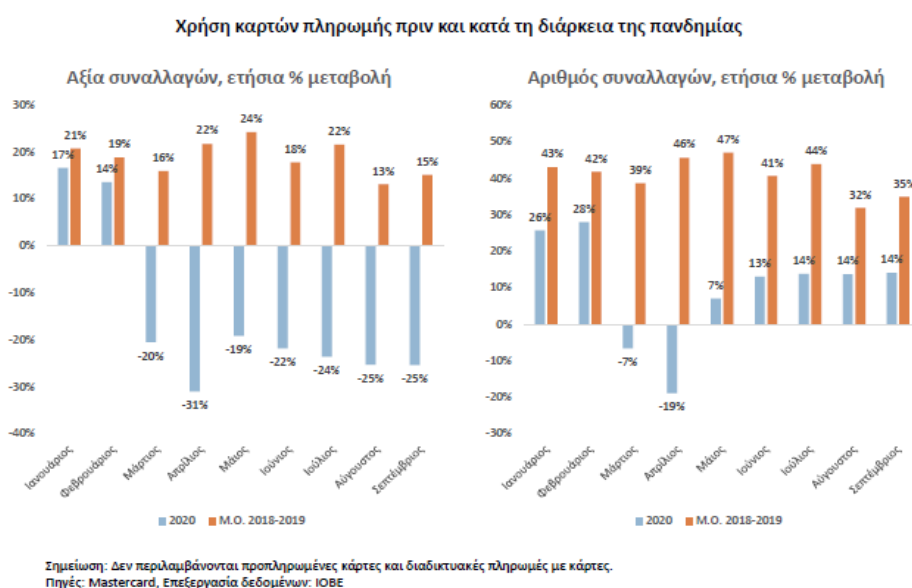
Έπειτα από τη μεγάλη συρρίκνωση των 3,4 ποσοστιαίων μονάδων που κατέγραψε το παγκόσμιο ΑΕΠ λόγω της υγειονομικής κρίσης το 2020, η παγκόσμια οικονομία μετέβη σε μια φάση δυναμικής ανάκαμψης με τους ρυθμούς μεγέθυνσης του ΑΕΠ το 2021 να εκτιμώνται από 5,5 έως 5,9%. Η στήριξη που έλαβαν πολίτες και επιχειρήσεις από την πλευρά της οικονομικής πολιτικής για την καταπολέμηση των επιπτώσεων του κορονοϊού είχαν ως επακόλουθο τις αυξήσεις της ζήτησης για ιδιωτική κατανάλωση αλλά και για επενδύσεις. Επιπροσθέτως στην αυξητική τάση του ΑΕΠ σημαντικό ρόλο διαδραμάτισαν οι ευνοϊκές χρηματοπιστωτικές συνθήκες λόγω της διατήρησης των βασικών επιτοκίων σε ιστορικά χαμηλά επίπεδα.

Στην Ελλάδα, κατά τη διάρκεια του πρώτου χρόνου της πανδημίας το ΑΕΠ σημείωσε μείωση στο 2ο 3μηνο 2020 κατά -15,8% και σημαντική μείωση του στο 3ο 3μηνο 2020 -9,59%, με την μείωση του ΑΕΠ στο 9μηνο 2020 να διαμορφώνεται στο -9,22%. (Μαρούλης, 2021)

Η σωματική και κοινωνική αποστασιοποίηση καθώς και η απαγόρευση κυκλοφορίας που επιβλήθηκαν σχεδόν σε όλες τις χώρες σε ολόκληρο τον κόσμο είχε ως αποτέλεσμα την ώθηση των καταναλωτών προς εναλλακτικές μορφές εμπορίου. Οι καταναλωτές κάτω από αυτές τις πρωτόγνωρες συνθήκες αύξησαν τη χρήση πληρωμής μέσω ανέπαφων συναλλαγών, με τη χρήση κυρίως χρεωστικών καρτών και απέφυγαν τη χρήση μετρητών. Η πανδημία του νέου κορονοϊού (COVID-19) είχε ως

αποτέλεσμα το ηλεκτρονικό εμπόριο να αποκτήσει ρόλο ζωτικής σημασίας καθώς βελτίωσε τις συνθήκες κατά τη διάρκεια της καραντίνας που επιβλήθηκαν από το κράτος.

Τα περιοριστικά μέτρα στην κυκλοφορία των ανθρώπων και τα κλειστά καταστήματα οδήγησαν στη μείωση του αριθμού των συναλλαγών και επηρέασαν σημαντικά τη χρήση καρτών στην Ελλάδα. Με την επιβολή των πρώτων περιοριστικών μέτρων, ο αριθμός πληρωμών με κάρτα μειώθηκε (σε σύγκριση με ένα έτος πριν) κατά 7% τον Μάρτιο του 2020 και κατά 19% τον Απρίλιο, αλλά επανήλθε σε διψήφιους ρυθμούς ανόδου (13%-14%) με το άνοιγμα της οικονομίας κατά τους καλοκαιρινούς μήνες. Η αύξηση της συχνότητας στη διάρκεια της πανδημίας αφορούσε κυρίως συναλλαγές μικρότερης αξίας, ενώ η αξία των συναλλαγών με φυσική παρουσία υποχώρησε σημαντικά. Ως αποτέλεσμα, παρά τη μεγάλη άνοδο των διαδικτυακών πληρωμών με κάρτα (άνω του 20% σε αριθμό και άνω του 30% σε αξία, το δεύτερο και τρίτο τρίμηνο του 2020), η αξία συναλλαγών στο σύνολο της αγοράς κατέγραψε υψηλούς ρυθμούς συρρίκνωσης (22%-25%) ακόμα και τους καλοκαιρινούς μήνες του 2020. (Ίδρυμα Οικονομικών και Βιομηχανικών Ερευνών, 2021)

Διάγραμμα 4.1 Χρήση καρτών πληρωμής πριν και κατά τη διάρκεια της πανδημίας (Ίδρυμα Οικονομικών & Βιομηχανικών Ερευνών, 2021)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5.

ΚΑΤΑΡΓΗΣΗ ΜΕΤΡΗΤΩΝ

5.1. Πολιτική κατάργησης μετρητών

Τα τελευταία χρόνια επικρατεί παγκοσμίως μία τάση για τον περιορισμό χρήσης του φυσικού χρήματος, δηλαδή των μετρητών, και την αντικατάσταση του από τις νέες μορφές χρήματος. Ο κύριος πυλώνας της κατάργησης των μετρητών βασίζεται στην καταπολέμηση της τρομοκρατίας, του οργανωμένου εγκλήματος και της φοροδιαφυγής. Τα μετρητά τα οποία επί αιώνες εξυπηρετούσαν τις ανάγκες της εγχρήματης οικονομίας αντιμετωπίζουν τώρα περισσότερο από ποτέ τον κίνδυνο εξαφάνισης. Καθώς στη σημερινή, λεγόμενη και ψηφιακή εποχή, κάθε πτυχή της ζωής μας υπόκειται ολοένα και περισσότερο στην ψηφιοποίηση και οι τεχνολογικές εξελίξεις γύρω μας είναι ραγδαίες η ψηφιοποίηση του χρήματος δεν θα μπορούσε να αποτελεί εξαίρεση. Τα μετρητά σίγουρα δεν πρόκειται να εξαφανιστούν από τη μια μέρα στην άλλη, αλλά εξαλείφονται όλο και με ταχύτερο ρυθμό από ό,τι οι περισσότεροι άνθρωποι θα είχαν προβλέψει πριν από μερικά χρόνια.

Τα συστήματα πληρωμών στην Ευρώπη αντιμετωπίζουν δραστικές αλλαγές. Οι επιλογές πληρωμής χωρίς μετρητά πληθαίνουν τα τελευταία χρόνια. Οι πιστωτικές κάρτες, οι διαδικτυακές μεταφορές και οι πληρωμές με άμεση χρέωση έχουν ήδη καθιερωθεί. Τώρα, οι λύσεις ψηφιακών πληρωμών μέσω smartphone και τα ηλεκτρονικά πορτοφόλια για κινητά κερδίζουν έδαφος. Η εμφάνιση δυναμικά ανατρεπτικών καινοτομιών, υποδηλώνουν ότι περαιτέρω και πιθανώς θεμελιώδεις αλλαγές ενδέχεται να είναι στον ορίζοντα.

Σύμφωνα με μια έρευνα της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας που δεν έχει ακόμη δημοσιευτεί σε 65.000 κατοίκους της ευρωζώνης, σχεδόν το 80% όλων των συναλλαγών στα σημεία πώλησης πραγματοποιούνται σε μετρητά, ως προς την αξία, και περισσότερες από τις μισές πληρωμές γίνονται σε μετρητά. Όπως συμβαίνει συχνά στην Ευρώπη, οι διαφορές μεταξύ των κρατών μελών είναι έντονες: το μερίδιο των συναλλαγών σε μετρητά κυμαίνεται από 42% στη Φινλανδία έως 92% στη Μάλτα. Όμως, συνολικά, η δέσμευση του κοινού στα μετρητά παραμένει ισχυρή – και γίνεται ισχυρότερη.

Η στάση της ΕΚΤ, η οποία είναι ο βασικός φορέας νομισματικής πολιτικής της Ευρωπαϊκής ένωσης, όσον αφορά τις πληρωμές είναι ουδέτερη καθώς επιτρέπει πληρωμές τόσο σε μετρητά όσο και ηλεκτρονικά Αυτή η προσέγγιση βασίζεται σε τέσσερις αρχές: (1) τεχνολογική ασφάλεια, (2) αποτελεσματικότητα, (3) τεχνολογική ουδετερότητα και (4) ελευθερία επιλογής για τους χρήστες των αντίστοιχων μέσων πληρωμών.

Εάν η Ευρώπη καταργούσε τα μετρητά, θα έκοβε τη μοναδική άμεση σύνδεση των ανθρώπων με το χρήμα της κεντρικής τράπεζας, ένας τέτοιος σύνδεσμος όμως συμβάλλει στην ενίσχυση της δημόσιας αποδοχής της ανεξαρτησίας της κεντρικής τράπεζας και στην ενίσχυση της εμπιστοσύνης και της υποστήριξης των πολιτών της Ευρωπαϊκής Ένωσης στην άσκηση αποτελεσματικής χάραξης νομισματικής πολιτικής.

Το παράδειγμα της Ινδίας σχετικά με την προσπάθεια κατάργησης των μετρητών είχε αμφιλεγόμενα αποτελέσματα. Η ινδική κυβέρνηση απαγόρευσε τα χαρτονομίσματα των 500 και 1.000 ρουπιών τον Νοέμβριο του 2016 σε μια προσπάθεια να συλλάβει εγκληματίες και όσους εργάζονται στην άτυπη οικονομία. Η εφαρμογή ήταν αμφιλεγόμενη, εν μέρει, επειδή αυτά τα χαρτονομίσματα αποτελούσαν το 86% του νομίσματος σε κυκλοφορία. Ωστόσο, οι εγκληματίες δεν τιμωρήθηκαν επειδή κατάφεραν να συσσωρεύσουν μη ανιχνεύσιμα μετρητά καθιστώντας την προσπάθεια της κυβέρνησης αποτυχημένη. Έκθεση της Reserve Bank of India ανέφερε ότι οι ηλεκτρονικές συναλλαγές είχαν αυξηθεί προσωρινά, αλλά η χρήση των μετρητών επέστρεψε στα επίπεδα που βρισκόταν πριν από την προσπάθεια κατάργησή τους μέχρι το τέλος του 2017.

Στον αντίποδα της παγκόσμιας τάσης που οδηγεί σε μια κοινωνία χωρίς μετρητά μπορεί κάποιος να συναντήσει τις λιγότερο ανεπτυγμένες οικονομίες που εξαρτώνται από τα μετρητά και αποτρέπουν όσο μπορούν την κατάργησή τους. Ωστόσο αυτό που προκαλεί αίσθηση είναι η περίπτωση της Αμερικής. Η Αμερική εξαλείφει τα μετρητά με πολύ πιο αργό ρυθμό εν συγκρίσει με ό,τι ισχύει στις αντίστοιχες Ευρωπαϊκές χώρες. Το 2019, το μόλις το 5,4% (7,1 εκατομμύρια) των νοικοκυριών στις ΗΠΑ ήταν χωρίς τραπεζικό λογαριασμό, δηλαδή το 94,6% των νοικοκυριών στις ΗΠΑ είχαν τραπεζικές συναλλαγές ή τραπεζικό λογαριασμό γεγονός που εντείνει το ερώτημα γιατί οι Ηνωμένες Πολιτείες να εξακολουθούν να επιμένουν να χρησιμοποιούν μετρητά. (Federal Deposit Insurance Corporation,, 2019)

Πίνακας 5.1 Νοικοκυριά χωρίς τραπεζικό λογαριασμό, ΗΠΑ ¹⁰

Table 3.1 Unbanked Rates by Selected Household Characteristics and Year
For All Households

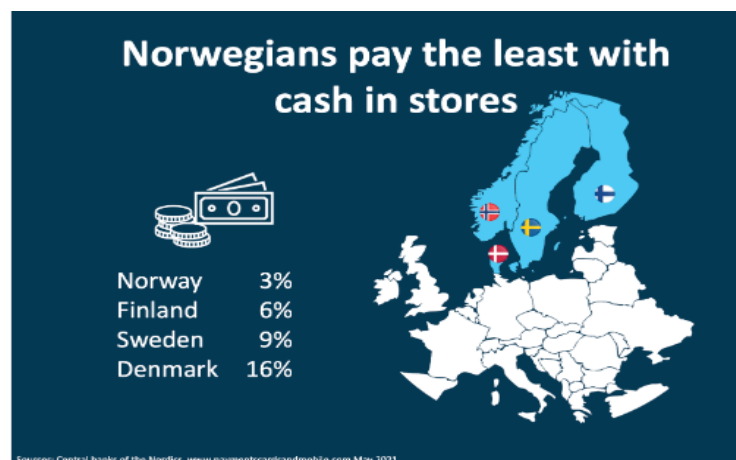
Characteristics	2015 (Percent)	2017 (Percent)	2019 (Percent)	Difference (2019-2017)
All	7.0	6.5	5.4	-1.1*
Family Income				
Less Than \$15,000	25.6	25.7	23.3	-2.5*
\$15,000 to \$30,000	11.8	12.3	10.4	-1.8*
\$30,000 to \$50,000	5.0	5.1	4.6	-0.5
\$50,000 to \$75,000	1.6	1.5	1.7	0.3
At Least \$75,000	0.5	0.6	0.6	0.0
Education				
No High School Diploma	23.2	22.4	21.4	-1.0
High School Diploma	9.7	9.4	8.1	-1.4*
Some College	5.5	5.1	4.3	-0.9*
College Degree	1.1	1.3	0.8	-0.5*
Age Group				
15 to 24 Years	13.1	10.0	8.8	-1.2
25 to 34 Years	10.6	8.5	6.9	-1.6*
35 to 44 Years	8.9	7.8	6.3	-1.5*
45 to 54 Years	6.7	6.9	5.1	-1.8*
55 to 64 Years	5.8	5.9	5.5	-0.5
65 Years or More	3.1	3.9	3.3	-0.6*
Race/Ethnicity				
Black	18.5	16.8	13.8	-2.9*
Hispanic	16.3	14.4	12.2	-2.2*
Asian	3.9	2.6	1.7	-1.0
American Indian or Alaska Native	15.3	18.0	16.3	-1.7
Native Hawaiian or Other Pacific Islander	10.3	2.8	NA	NA
White	3.1	3.0	2.5	-0.6*
Two or More Races	7.9	8.5	4.9	-3.5*
Disability Status				
Disabled, Aged 25 to 64	17.6	18.1	16.2	-1.9
Not Disabled, Aged 25 to 64	6.5	5.7	4.5	-1.1*
Monthly Income Volatility				
Income Was About the Same Each Month	5.7	5.6	4.9	-0.8*
Income Varied Somewhat From Month to Month	8.7	6.8	6.4	-0.4
Income Varied a Lot From Month to Month	12.9	13.2	10.7	-2.5

Notes: Asterisk indicates differences that are statistically significant at the 10 percent level. NA indicates that the sample size is too small to produce a precise estimate. See Appendix Table A.2 for estimates by other household characteristics and for selected confidence intervals.

¹⁰ <https://www.fdic.gov/analysis/household-survey/2019report.pdf>

Στις ευρωπαϊκές χώρες τώρα ισχύει ακριβώς το αντίθετο. Το πιο χαρακτηριστικό είναι το παράδειγμα της Σουηδίας η οποία μπορεί έως το 2025 ή νωρίτερα, να γίνει η πρώτη εταιρεία χωρίς μετρητά στην Ευρώπη καθώς το 2019 μόνο το 2% των συναλλαγών το 2019 πραγματοποιήθηκε με μετρητά. Σύμφωνα με το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο Πληρωμών, οι συναλλαγές σε μετρητά αντιπροσώπευαν μόλις το 1% του ΑΕΠ της Σουηδίας το 2019 και οι αναλήψεις μετρητών μειώνονται σταθερά κατά περίπου 10% ετησίως. Άλλωστε δεν είναι ασυνήθιστο να υπάρχουν ταμπέλες , "Δεν γίνονται δεκτά μετρητά" στα σουηδικά καταστήματα με τους καταναλωτές να είναι ευχαριστημένοι με αυτήν την κατάσταση. Με την πλήρως ψηφιακή οικονομία της, η Σουηδία είναι πολύ μπροστά στην ψηφιακή εξέλιξη σε σχέση με άλλες χώρες στην Ευρώπη. Η εξοικείωση των σουηδών με την τεχνολογία είναι τέτοια που ώστε να μην φέρουν μετρητά, κάρτες ή ακόμα και άδεια οδήγησης, Σουηδοί κάτοικοι εμφύτευσαν στα χέρια τους ένα βιομετρικό μικροτσίπ.

Η μεγαλύτερη τράπεζα της Νορβηγίας, η DNB, το 2016 πρότεινε στο Υπουργείο Οικονομικών να απαγορεύσει την κυκλοφορία μετρητών, ως μέρος της μεγάλης πρωτοβουλίας του έθνους για τη μείωση των συναλλαγών στη μαύρη αγορά και των οικονομικών εγκλημάτων όπως το ξέπλυμα χρήματος και η απάτη. Ίσως ο πιο σημαντικός λόγος που εμπορικές τράπεζες όπως η DNB θα προτιμούσαν να έχουν ένα αμιγώς ψηφιακό σύστημα νομισμάτων είναι ότι εξαλείφει πλήρως την πιθανότητα της μαζικής απόσυρσης των καταθέσεων σε περιπτώσεις ενδεχόμενου τραπεζικού πανικού. Ο τραπεζικός πανικός δεν είναι τίποτε άλλο από την μαζική ανάληψη χρημάτων από τις τράπεζες λόγω του φόβου κατάρρευσης τους, συνήθως λόγω ανησυχίας για τη φερεγγυότητα τους.

Εικόνα 5.1 συναλλαγές με μετρητά στις Σκανδιναβικές χώρες (Engman, 2021)

Οι άνθρωποι στις ανεπτυγμένες χώρες βασίζονται όλο και περισσότερο σε μεθόδους πληρωμής χωρίς μετρητά παρά στο φυσικό χρήμα. Παραδόξως, οι ΗΠΑ, αν και αποτελούν τη μεγαλύτερη οικονομία του κόσμου, βρίσκονται στην 5η θέση στη λίστα των χωρών με το πιο αυξημένο ποσοστό συναλλαγών χωρίς μετρητά. Οι πρώτες τέσσερις χώρες Καναδάς, Σουηδία, Ηνωμένο Βασίλειο και Γαλλία είναι οι πιθανές υποψήφιες για να γίνουν κοινωνίες χωρίς μετρητά στον κόσμο έως το 2025 ή νωρίτερα. Σύμφωνα με μια μελέτη που έγινε από το Forex Bonuses, ο Καναδάς και η Σουηδία κατέλαβαν την υψηλότερη κατάταξη με σκορ 6,48 και 6,47 αντίστοιχα. (WORLDPAY EDITORIAL TEAM,, 2019)

Διάγραμμα 5.1 Χώρες με το υψηλότερο ποσοστό συναλλαγών χωρίς μετρητά ¹¹

Πολλές ευρωπαϊκές χώρες επίσης, έχουν εισάγει νόμους με τους οποίους περιορίζουν τις συναλλαγές με χρήση μετρητών μεταξύ αυτών και η Ελλάδα. Η πολιτικές που υιοθετήθηκαν για τον περιορισμό της χρήσης του φυσικού χρήματος σε συνδυασμό με το έναυσμα της πανδημίας οδήγησαν στην εντατικότερη χρήση του πλαστικού/ψηφιακού χρήματος στη χώρα μας. Η μεγάλη αύξηση της χρήσης καρτών στις καθημερινές συναλλαγές συνέβαλε τουλάχιστον στο 17% της ετήσιας αύξησης των εσόδων από ΦΠΑ που καταγράφηκε το 2019. Σημειώνεται ότι η χρήση καρτών διευρύνθηκε θεαματικά μετά το 2015, λόγω της επιβολής κεφαλαιακών περιορισμών,

¹¹ <https://www.fisglobal.com/en-gb/insights/merchant-solutions-worldpay/article/cashless-society-learning-from-global-markets>

ενώ διατήρησε ισχυρούς ρυθμούς και μετά το 2017, ως αποτέλεσμα και των μέτρων προώθησης των ηλεκτρονικών πληρωμών που πάρθηκαν με τον νόμο 4446/2016, Νόμος 4646/2019 και φυσικά της πανδημίας Covid-19. (Ίδρυμα Οικονομικών & Βιομηχανικών Ερευνών, 2021)

Διάγραμμα 5.2 Πληρωμές με χρήση καρτών στην Ελλάδα
(Ίδρυμα Οικονομικών & Βιομηχανικών Ερευνών, 2021)

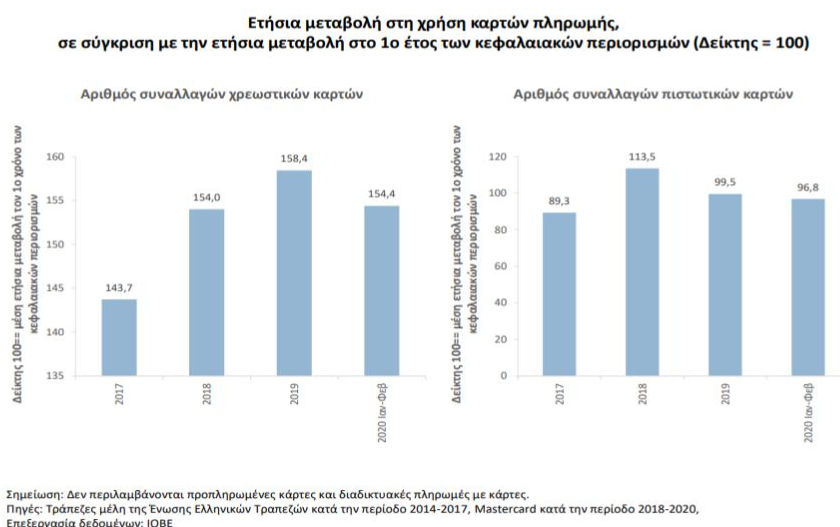
5.2. Θεσμικό πλαίσιο/ Νόμοι

Capital Controls Η επιβολή των κεφαλαιακών περιορισμών στο τέλος Ιουνίου του 2015 και το κλείσιμο των τραπεζικών καταστημάτων οδήγησαν στον άμεσο και δραστικό περιορισμό της ελεύθερης κυκλοφορίας του φυσικού χρήματος αλλά και την αύξηση ρευστότητας των Τραπεζών. Καθώς τα επιτρεπόμενα όρια αναλήψεων περιορίστηκαν σημαντικά οι καταναλωτές στράφηκαν στη χρήση ηλεκτρονικών συναλλαγών κυρίως μέσω χρεωστικών και πιστωτικών καρτών. Μέσα από αυτή τη συγκυρία ανάγκης κάποιοι καταναλωτές που ως τότε απέφευγαν τη χρήση ηλεκτρονικών συναλλαγών εξοικειώθηκαν με αυτές και ως συνέπεια η αύξηση της χρήσης του πλαστικού/ηλεκτρονικού χρήματος συνεχίστηκε ακόμη και όταν οι κεφαλαιακοί περιορισμοί αποσύρθηκαν. (Ίδρυμα Οικονομικών & Βιομηχανικών Ερευνών, 2021)

Σύμφωνα με τη μελέτη του IOBE, τα ετήσια έσοδα ΦΠΑ θα ήταν κατά πολύ υψηλότερα αν η Ελλάδα έφθανε το μέσο επίπεδο χρήσης καρτών της ΕΕ. Σημειώνεται ότι μετά την επιβολή περιορισμών στην ανάληψη μετρητών το 2015, παρατηρήθηκε μια εντυπωσιακή εξάπλωση της χρήσης ηλεκτρονικών πληρωμών, από τις ταχύτερες που έχουν σημειωθεί διεθνώς. Ωστόσο, παρά την εξάπλωση αυτή, η Ελλάδα παραμένει στην έβδομη χαμηλότερη θέση στην ΕΕ σε ό,τι αφορά την αξία συναλλαγών με κάρτα ως ποσοστό της ιδιωτικής κατανάλωσης (Ελλάδα το 2017: 20,1% - μ.ο. ΕΕ-28 το 2016: 34,9%). Αναλυτικότερα, για την ενίσχυση των φορολογικών εσόδων από ΦΠΑ, σύμφωνα με τη μελέτη του IOBE, κάθε 1% αύξηση της χρήσης καρτών σε αξία ή αριθμό συναλλαγών οδήγησε κατά μ.ο. την περίοδο 2015-2017 σε αύξηση των εσόδων ΦΠΑ κατά 0,14 ποσοστιαίες μονάδες (π.μ.) και 0,11 π.μ. αντίστοιχα. Εναλλακτικά, κάθε 1 ποσοστιαία μονάδα αύξηση του μεριδίου χρήσης καρτών προς ιδιωτική κατανάλωση οδηγεί σε 1,4% αύξηση των εσόδων ΦΠΑ. Ως προς την επίδραση του νόμου 4446/2016 στα έσοδα από ΦΠΑ, μέσω της εξάπλωσης καρτών πληρωμής που δεν οφείλεται σε άλλους παράγοντες (π.χ. μεταβολές κατανάλωσης, επίδραση capital controls), τα αποτελέσματα που προκύπτουν από τη χρήση στατιστικών μεθόδων και εργαλείων δείχνουν ότι συνέβαλε περίπου στο 1/3 της συνολικής ετήσιας αύξησης (κατά €780 εκατ.) των εσόδων από ΦΠΑ το 2017. Το ετήσιο άμεσο δημοσιονομικό όφελος των μέτρων εκτιμάται σε εύρος μεταξύ €210 εκατ. και €323 εκατ. Σημειώνεται ότι το συνολικό δημοσιονομικό

όφελος είναι μεγαλύτερο, καθώς ο υπολογισμός δεν περιλαμβάνει το όφελος που προκύπτει ως επιπλέον έσοδα από φορολογία εισοδήματος και ασφαλιστικές εισφορές που σχετίζονται με οικονομική δραστηριότητα η οποία παρέμενε αδήλωτη πριν την εξάπλωση των καρτών πληρωμής.

Με δεδομένο ότι το επίπεδο χρήσης καρτών στην Ελλάδα παραμένει χαμηλό σε σχέση με διεθνείς πρακτικές, υπάρχει περιθώριο για μεγαλύτερο δημοσιονομικό όφελος από συνέχιση της εξάπλωσης της χρήσης των ηλεκτρονικών πληρωμών. Με βάση διεθνείς πρακτικές για το μερίδιο χρήσης καρτών προς ιδιωτική κατανάλωση, τα ετήσια έσοδα ΦΠΑ θα ήταν υψηλότερα κατά 21% (€3,3 δισεκ.) αν η Ελλάδα έφθανε το μέσο επίπεδο χρήσης καρτών της ΕΕ. Με βάση μια πιο ομοιογενή διείσδυση χρήσης καρτών ανά κλάδο και περιοχή, τα ετήσια έσοδα από ΦΠΑ θα ήταν υψηλότερα κατά: • 25% (€3,9 δισεκ.) αν το μερίδιο χρήσης καρτών στον κλάδο εστίασης έφθανε το μερίδιο του κλάδου στην ιδιωτική κατανάλωση • 12% (€2,0 δισεκ.) αν το μερίδιο χρήσης καρτών σε συναλλαγές με ελεύθερους επαγγελματίες έφθανε το μερίδιο των υπηρεσιών των επαγγελματιών στην ιδιωτική κατανάλωση • 8% (€1,3 δισεκ.) ή 5,9% (€930 εκατ.) αν η χρήση καρτών στην ηπειρωτική Ελλάδα πλην Αττικής και Θεσσαλονίκης, και στη νησιωτική Ελλάδα αντίστοιχα, προσέγγιζαν το μερίδιο των περιοχών αυτών στο ΑΕΠ. (ΙΔΡΥΜΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ & ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΕΡΕΥΝΩΝ,, 2018)

Διάγραμμα 5.3 Ετήσια μεταβολή στη χρήση καρτών πληρωμής, σε σύγκριση με

την ετήσια μεταβολή στο 1ο έτος των κεφαλαιακών περιορισμών (Ίδρυμα Οικονομικών και Βιομηχανικών Ερευνών, 2021)

Νόμος 4446/2016 Ο νόμος 4446/2016 επέφερε σημαντικές αλλαγές τόσο για τους καταναλωτές όσο και τους επαγγελματίες. Δημιούργησε στους επαγγελματίες, σε όλα τα επαγγέλματα εντός τριετίας (δηλ. μέχρι τα τέλη του 2019) υποχρέωση αποδοχής ηλεκτρονικών μέσων πληρωμής στο πλαίσιο συναλλαγών με τους καταναλωτές. 85 κλάδοι και επαγγέλματα εντάχθηκαν στην υποχρεωτική αποδοχή μέχρι τα τέλη Ιουλίου 2017 (π.χ. ορισμένα καταστήματα λιανικού εμπορίου, καταστήματα υγειονομικού ενδιαφέροντος, ενοικιάσεις αυτοκινήτου, φαρμακεία, δικηγόροι, γιατροί, αρχιτέκτονες κ.ά.).

Επιπλέον 58 κλάδοι υποχρεώθηκαν να αποδέχονται πληρωμές με κάρτα από 11/3/2018 (οικοδομικές εργασίες, επιπλέον καταστήματα λιανικού εμπορίου, μεταφορές, μεσιτικά γραφεία, αθλητικές εγκαταστάσεις, επισκευές, στεγνοκαθαριστήρια και άλλες υπηρεσίες). Υποχρεωτική ήταν και η επιβολή της ενημέρωσης των καταναλωτών από τους επαγγελματίες για την αποδοχή πληρωμών με Κάρτα (π.χ. VISA, Mastercard) με προβλεπόμενα πρόστιμα σε περίπτωση μη συμμόρφωσης. Τα λοιπά μέτρα αφορούσαν την υποχρέωση γνωστοποίησης τιμολογιακών δεδομένων από τους παρόχους υπηρεσιών πληρωμών, τήρηση βάσης δεδομένων με λογιστικά αρχεία/στοιχεία, σύστημα μητρώων τραπεζικών λογαριασμών και λογαριασμών πληρωμών. Τέλος έγινε υποχρεωτική η εξόφληση τιμολογίων αξίας άνω των €500 (από €1500 που ήταν προηγουμένως) με ηλεκτρονικά μέσα πληρωμής καθώς επίσης ως εκπίπτουσες επιχειρηματικές δαπάνες στο πλαίσιο εργασιακής σχέσης αναγνωρίζονται μόνο εφόσον πραγματοποιούνται με ηλεκτρονικά μέσα πληρωμής. (ΙΔΡΥΜΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ & ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΕΡΕΥΝΩΝ,, 2018)

Η μη τήρηση των διατάξεων που αναφέρονται στο εν λόγω νομοσχέδιο επιφέρουν πρόστιμο ύψους 2.500 ευρώ, ενώ για μερικές ειδικές παραβάσεις το ποσό μπορεί να διαφέρει ή ακόμη και να αναλάβει την υπόθεση η Οικονομική Αστυνομία.

Για τους πολίτες θεσμοθετήθηκε η πραγματοποίηση σημαντικού μέρους των δαπανών τους με ηλεκτρονικά μέσα πληρωμής για την παροχή/χτίσιμο του αφορολόγητου, αναγνώριση ιατρικών δαπανών για τον προσδιορισμό του ποσού μείωσης φόρου μόνο σε περίπτωση πληρωμής ηλεκτρονικά μέσα πληρωμής. Πιο συγκεκριμένα το ελάχιστο ποσό προσδιορίζεται ως ποσοστό του φορολογητέου

εισοδήματος για α) Εισόδημα 1-10.000 ευρώ: 10%, β) Εισόδημα 10.000-30.000 ευρώ: 15% , γ) Εισόδημα 30.000 ευρώ και άνω: 20% και μέχρι 30.000 ευρώ. Σε περίπτωση που δεν καλύπτεται το ελάχιστο απαιτούμενο ποσό από το φορολογούμενο τότε προσαυξάνεται ο φόρος. Εφαρμογή από το φορολογικό έτος 2017. Πρόγραμμα Δημόσιων Κληρώσεων (φορολοταρία) . (ΙΔΡΥΜΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ & ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΕΡΕΥΝΩΝ,, 2018)

Νόμος 4646/2019 Ο νόμος 4646/2019 ενίσχυσε την υποχρέωση για χρήση ηλεκτρονικών μέσων πληρωμής οδήγησε σε σημαντική αύξηση των φορολογικών εσόδων καθώς αύξησε το ποσοστό των απαιτούμενων συναλλαγών με ηλεκτρονικά μέσα για το χτίσιμο του αφορολόγητου στο 30%.

Όπως προκύπτει από τη μελέτη του IOBE, η μεγάλη αύξηση της χρήσης καρτών στις καθημερινές συναλλαγές συνέβαλε τουλάχιστον στο 17% της ετήσιας αύξησης των εσόδων από ΦΠΑ που καταγράφηκε το 2019. Παρόλα αυτά, το επίπεδο χρήσης καρτών στην Ελλάδα παραμένει χαμηλότερο από τους μέσους όρους της ΕΕ, ενώ παρατηρείται ακόμα σημαντικά χαμηλότερη χρήση καρτών σε συγκεκριμένους κλάδους και περιοχές της χώρας. Σε αυτή τη βάση, σύμφωνα με τη μελέτη, είναι χρήσιμο να ληφθούν περισσότερο στοχευμένα και θετικά μέτρα, ώστε να ενισχυθεί περαιτέρω η διείσδυση των ηλεκτρονικών πληρωμών, προοπτική η οποία θα αποφέρει επιπλέον δημοσιονομικά οφέλη. Αναλυτικότερα, η δυναμική στη χρήση καρτών πληρωμής παρέμεινε ισχυρή τη διετία 2018-2019, όταν άλλα ηλεκτρονικά μέσα πληρωμών, όπως μεταφορές πίστωσης και εντολές άμεσης χρέωσης, παρουσίασαν τάσεις σταθεροποίησης. Έως το τέλος του 2019, ο αριθμός των συναλλαγών διπλασιάστηκε εντός μιας πενταετίας, ενώ η αξία συναλλαγών έφτασε πενταπλάσιο επίπεδο σε σύγκριση με το τέλος του 2014. Αντίθετα, μετά την αρχική ώθηση από την επιβολή των κεφαλαιακών περιορισμών που ανέβασε ραγδαία τον αριθμό εντολών άμεσης χρέωσης και μεταφοράς πίστωσης (κατά περίπου 70% υψηλότερα το 2017 σε σχέση με το 2014), ο ρυθμός αύξησής τους έχει επιβραδυνθεί. Η πανδημία επηρέασε σημαντικά τη χρήση καρτών στην Ελλάδα. Με την επιβολή των πρώτων περιοριστικών μέτρων, ο αριθμός πληρωμών με κάρτα μειώθηκε (σε σύγκριση με ένα έτος πριν) κατά 7% τον Μάρτιο του 2020 και κατά 19% τον Απρίλιο, αλλά επανήλθε σε διψήφιους ρυθμούς ανόδου (13%-14%) με το άνοιγμα της οικονομίας κατά τους καλοκαιρινούς μήνες. Η αύξηση της συχνότητας στη διάρκεια της πανδημίας αφορούσε κυρίως συναλλαγές μικρότερης αξίας, ενώ η αξία των συναλλαγών με

φυσική παρουσία υποχώρησε σημαντικά. Ως αποτέλεσμα, παρά τη μεγάλη άνοδο των διαδικτυακών πληρωμών με κάρτα (άνω του 20% σε αριθμό και άνω του 30% σε αξία, το δεύτερο και τρίτο τρίμηνο του 2020), η αξία συναλλαγών στο σύνολο της αγοράς κατέγραψε υψηλούς ρυθμούς συρρίκνωσης (22%-25%) ακόμα και τους καλοκαιρινούς μήνες του 2020. Η ισχυρή άνοδος της χρήσης καρτών στη χώρα την τελευταία πενταετία δεν κατάφερε να εξαλείψει τη διαφορά σε σχέση με το μέσο επίπεδο χρήσης καρτών της ΕΕ. Ειδικότερα, η αξία συναλλαγών με κάρτα ως ποσοστό της κατανάλωσης νοικοκυριών ανήλθε σε 21,1% στην Ελλάδα το 2019, από 7% το 2015. Παραμένει όμως σημαντικά χαμηλότερα από τον μέσο όρο της Ευρωζώνης (31,7%) και της ΕΕ28 (39,5%). Προσαρμόζοντας την αξία πληρωμών με κάρτα με το ΑΕΠ κάθε περιοχής, παρατηρείται σημαντική σύγκλιση διαχρονικά, με σχετικά μικρή υστέρηση να καταγράφεται ακόμα στις περιοχές εκτός των δυο μεγάλων αστικών κέντρων της χώρας και των νησιωτικών περιοχών. Ωστόσο, πολύ μεγαλύτερη είναι η διαφορά στη συχνότητα χρήσης καρτών προσαρμοσμένη ως προς τον πληθυσμιακό μέγεθος των περιοχών, καθώς φαίνεται πως η χρήση καρτών για καθημερινές συναλλαγές χαμηλότερης αξίας είναι λιγότερο διαδεδομένη στην περιφέρεια της χώρας. Ειδικότερα, ενώ οι υπηρεσίες έχουν 59,7% μερίδιο στην ιδιωτική κατανάλωση το 2019, στην αξία των πληρωμών με κάρτα το μερίδιό τους περιορίζεται σε 31,3%. Ιδιαίτερη περιορισμένη είναι η διείσδυση της χρήσης καρτών στην εκπαίδευση, τις επαγγελματικές υπηρεσίες και τις επισκευές, ενώ παρά την πρόοδο που σημειώθηκε υπάρχει περιθώριο για σημαντική περαιτέρω αύξηση της χρήσης καρτών στην εστίαση. Η πορεία της χρήσης καρτών μετά το 2017 παρέχει επιπλέον ενδείξεις ότι τα μέτρα που πάρθηκαν για την ενίσχυσή τους με τον νόμο 4446/2016 είχαν στατιστικά σημαντική και θετική επίδραση. Για τα μέτρα του νόμου 4646/2019, τα διαθέσιμα στοιχεία για το πρώτο δίμηνο του 2020 παρέχουν ενδείξεις για ήπια θετική επίδραση, ωστόσο η ισχυρή επίδραση της πανδημίας στις πληρωμές από τον Μάρτιο του 2020 δυσχεραίνει την ανάδειξη της επίδρασης του νέου νόμου στα σχετικά στοιχεία. Σε κάθε περίπτωση, τα διαθέσιμα στοιχεία δείχνουν ότι η αυξημένη χρήση καρτών οδήγησε σε σημαντική αύξηση των φορολογικών εσόδων. Αναλυτικότερα, σύμφωνα με τη μελέτη, κάθε 1% αύξηση της χρήσης καρτών σε αξία συναλλαγών οδήγησε κατά μέσο όρο την περίοδο 2015-2019 σε αύξηση των εσόδων ΦΠΑ κατά 0,13 ποσοστιαίες μονάδες (π.μ.), ενώ αντίστοιχα κάθε 1% αύξηση του αριθμού συναλλαγών μεταφράζεται σε αύξηση των εσόδων και 0,09 π.μ. Ως αποτέλεσμα, εκτιμάται ότι η

διείσδυση των καρτών συνέβαλε τουλάχιστον στο 17% της συνολικής ετήσιας αύξησης εσόδων από ΦΠΑ το 2019. Το όφελος σε όρους επιπλέον εσόδων από ΦΠΑ λόγω της αυξημένης χρήσης καρτών εκτιμάται σε €273 εκατ. το 2019. Σημειώνεται ότι το συνολικό δημοσιονομικό όφελος είναι μεγαλύτερο, καθώς ο υπολογισμός δεν περιλαμβάνει το όφελος που προκύπτει ως επιπλέον έσοδα από φορολογία εισοδήματος και ασφαλιστικές εισφορές που σχετίζονται με οικονομική δραστηριότητα η οποία παρέμενε αδήλωτη πριν την εξάπλωση των καρτών πληρωμής.

Με δεδομένο ότι το επίπεδο χρήσης καρτών στην Ελλάδα παραμένει χαμηλό σε σχέση με άλλες χώρες της ΕΕ, υπάρχει περιθώριο για μεγαλύτερο δημοσιονομικό όφελος από συνέχιση της εξάπλωσης της χρήσης των ηλεκτρονικών πληρωμών. Με βάση διεθνείς πρακτικές για το μερίδιο χρήσης καρτών προς ιδιωτική κατανάλωση, τα ετήσια έσοδα ΦΠΑ θα ήταν υψηλότερα κατά 6,4% (€1,1 δισεκ.) αν η Ελλάδα έφθανε το μέσο επίπεδο χρήσης καρτών της Ευρωζώνης και κατά 11,1% (€2 δισεκ.) εάν έφθανε το μέσο επίπεδο χρήσης που σημειώνεται στην ΕΕ. (Ίδρυμα Οικονομικών & Βιομηχανικών Ερευνών, 2021)

5.3. Πλεονεκτήματα Κατάργησης μετρητών

Η χρήση ηλεκτρονικού χρήματος συμβάλει στη σταθερότητα χρηματοπιστωτικού συστήματος καθώς δεν κινδυνεύουν οι τράπεζες, σε μια ενδεχόμενη κρίση, να γίνει μαζική ανάληψη μετρητών και απομείωση των καταθέσεων. (Γκίκας, 2017)

Ένα σπουδαίο μειονέκτημα των μετρητών είναι ότι η αξία τους δε παραμένει σταθερή με αποτέλεσμα να δημιουργείται αστάθεια στη οικονομία. Επίσης, η ποσότητα του κυκλοφορούντος χρήματος επηρεάζει τον πληθωρισμό και κατά συνέπεια το επίπεδο των τιμών. Οι μεγάλες ποσότητες χρήματος που κυκλοφορούν στην αγορά μειώνουν την αξία του και προκαλούν πληθωρισμό (δηλαδή αύξηση του επιπέδου των τιμών) ενώ οι πολύ μικρές ποσότητες χρήματος αυξάνουν την αξία του και οδηγούν σε αποπληθωρισμό (δηλαδή πτώση του επιπέδου των τιμών).

Οι ηλεκτρονικές συναλλαγές εξοικονομούν χρόνο. Η πληρωμή μέσω κάρτας, ή φορητής συσκευής είναι πιο γρήγορη από τη χρήση μετρητών. Ο πελάτης δε χρειάζεται να ψάχνει για κέρματα καθυστερώντας τη συναλλαγή, ούτε ο ταμίας αναλώνεται με τον υπολογισμό του σωστού ποσού για ρέστα. Με την ταχύτερη επεξεργασία των πληρωμών λοιπόν αποφεύγεται η δημιουργία ουρών και εξοικονομείται χρόνος τόσο για τον πελάτη όσο και για την επιχείρηση.

Οι ηλεκτρονικές συναλλαγές είναι πιο οικονομικές (Δεν απαιτούν έξοδα όπως χαρτί για την εκτύπωση τραπεζογραμματίων, έξοδα φύλαξης, έξοδα μεταφοράς, έξοδα αποθήκευσης). (Γκίκας, 2017)

Οι ηλεκτρονικές συναλλαγές είναι πιο φιλικές στο περιβάλλον. Δεν απαιτείται η χρήση χαρτιού και η εκτύπωση όπως στα τραπεζογραμμάτια και είναι άυλες επομένως δεν επιβαρύνεται η ατμόσφαιρα με διοξείδιο του άνθρακα κατά τη μεταφορά τους.

Οι ηλεκτρονικές συναλλαγές είναι υγειονομικά ασφαλείς. Η πανδημία του COVID-19 έφερε στο επίκεντρο τις ανέπαφες πληρωμές ως μέσο ελαχιστοποίησης της ανθρώπινης επαφής και της πρόληψης της εξάπλωσης του ιού. Οι καταναλωτές δεν χρειάζεται να αγγίζουν τα μετρητά και αυτό τις καθιστά μια πιο ασφαλή μέθοδο πληρωμής.

Οι ηλεκτρονικές συναλλαγές συμβάλλουν στην πάταξη της παραοικονομίας και της φοροδιαφυγής. Βοηθούν στην αύξηση της φορολογικής συμμόρφωσης. (Γκίκας, 2017) Η κοινή χρήση πληροφοριών για ηλεκτρονικές συναλλαγές συμβάλλει στην προσπάθεια των κυβερνήσεων να παρακολουθήσουν ύποπτες συναλλαγές και να καταπολεμήσουν τη φοροαποφυγή και τη φοροδιαφυγή. Η φοροδιαφυγή είναι η πράξη της παράνομης απόκρυψης φορολογητέας ύλης ενός φυσικού ή νομικού προσώπου με απώτερο στόχο τη μείωση ή ακόμη και εξάλειψη της φορολογικής του υποχρέωσης. Πλέον αποτελεί σταθερό φαινόμενο συνεχώς αυξανόμενο, το οποίο έχει άμεσες συνέπειες στα δημόσια έσοδα, μειώνοντας παράλληλα τις κοινωνικές παροχές και δημιουργώντας ανισότητα μεταξύ των φορολογουμένων. Το μέγεθος της φοροδιαφυγής στη χώρα μας σε σχέση με άλλες χώρες είναι ιδιαίτερα υψηλό. Το ακριβές μέγεθος της φοροδιαφυγής στην Ελλάδα δεν είναι γνωστό. Μπορούν να γίνουν μόνο εκτιμήσεις, και έχουν γίνει τέτοιες εκτιμήσεις σε μια σειρά από μελέτες που μετρούν στοιχεία ενδεικτικά του μεγέθους της, αλλά όχι απευθείας την ίδια. Ειδικότερα, στην περίπτωση της Ελλάδας τα ηλεκτρονικά μέσα πληρωμής συμβάλλουν στη προσπάθεια ανάκαμψης των δημόσιων οικονομικών μέσω της ενίσχυσης των φορολογικών εσόδων, την πάταξη της φοροδιαφυγής και της παραοικονομίας. Με την υποβολή της υποχρεωτικής χρήσης των ηλεκτρονικών μέσων πληρωμής, (μισθοδοσία, χτίσιμο αφορολόγητου, κτλ.) όλες οι συναλλαγές καταγράφονται και καθίσταται έτσι πιο εύκολος ο έλεγχος τους από τις φορολογικές αρχές.

Οι ηλεκτρονικές συναλλαγές λειτουργούν βοηθητικά στην καταπολέμηση της τρομοκρατίας και του οργανωμένου εγκλήματος. (Γκίκας, 2017)

Επίσης οι ηλεκτρονικές συναλλαγές βοηθούν στον περιορισμό των παράνομων δραστηριοτήτων όπως το ξέπλυμα χρήματος. (Γκίκας, 2017) Η παραοικονομία τροφοδοτείται από την ελλιπή καταγραφή των πωλήσεων και την αδήλωτη εργασία. Ένα από τα διαθέσιμα μέσα για τον περιορισμό της παραοικονομίας είναι και η χρήση ηλεκτρονικών μέσων για την πραγματοποίηση συναλλαγών. Η χρήση των ηλεκτρονικών μέσων πληρωμής συνεπάγεται ότι η συναλλαγή καταγράφεται στα τραπεζικά πληροφορικά συστήματα, διευκολύνοντας το φορολογικό έλεγχο των συναλλαγών και των εισοδημάτων. Αναγνωρίζοντας τη σημασία των ηλεκτρονικών μέσων πληρωμής για τον περιορισμό της παραοικονομίας, αλλά και την ανάγκη για ειδική επέμβαση λόγω των δικτυακών επιδράσεων, ειδικά στα αρχικά στάδια διείσδυσης των ηλεκτρονικών μέσων πληρωμής, αρκετές χώρες, μεταξύ των οποίων και η Ελλάδα, με δημοσιονομικά προβλήματα έχουν θεσπίσει κίνητρα ή/και διοικητικά μέτρα για την ενίσχυση της χρήσης των ηλεκτρονικών μέσων πληρωμής. Αυτά τα κίνητρα περιλαμβάνουν εκπτώσεις στην αξία συναλλαγών όταν μια συναλλαγή πραγματοποιείται με ηλεκτρονικών μέσων πληρωμής, εκπτώσεις στους φόρους εισοδήματος όταν τα νοικοκυριά, αλλά και οι επιχειρήσεις, επιτυγχάνουν στόχους για ποσοστό διείσδυσης των ηλεκτρονικών μέσων πληρωμής στις συναλλαγές τους και λοταρίες για συναλλαγές με ηλεκτρονικών μέσων πληρωμής. Τα κίνητρα συνοδεύονται συχνά και με διοικητικά μέτρα, όπως υποχρέωση αποδοχής ηλεκτρονικών μέσων πληρωμής και απαγόρευση της χρήσης μετρητών για συναλλαγές μεγαλύτερης αξίας. (ΙΔΡΥΜΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ & ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΕΡΕΥΝΩΝ, 2015) Τα μετρητά διαδραματίζουν πρωταγωνιστικό ρόλο για τις συναλλαγές σε ένα ευρύ φάσμα εγκληματικών δραστηριοτήτων, συμπεριλαμβανομένου του λαθρεμπορίου ναρκωτικών, του εκβιασμού, της διαφθοράς δημοσίων υπαλλήλων, της εμπορίας ανθρώπων και, φυσικά, της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες.

Οι ηλεκτρονικές συναλλαγές αποτελούν τροχοπέδη για την έκδοση πλαστού χρήματος και άρα και το τέλος της παραχάραξης. (Γκίκας, 2017)

Οι κατάργηση των μετρητών οδηγεί στη μείωση της εγκληματικότητας (ληστείες τραπεζών, κλοπές, διαρρήξεις, κτλ.) Η μεταφορά τραπεζογραμματίων και κερμάτων για κάποιους αποτελεί πηγή ανασφάλειας καθώς πάντα ελλοχεύει ο κίνδυνος απώλειας ή κλοπής. Οι κάρτες βέβαια όπως και τα χρήματα μπορούν να κλαπούν, αλλά έχουν ορισμένες δικλείδες ασφαλείας που δεν έχουν τα μετρητά. Μπορεί ,για παράδειγμα ο κάτοχος τους να προβεί σε ακύρωσή τους και ακόμη και αν έχουν ήδη χρησιμοποιηθεί δόλια, μέσω της διαδικασίας αμφισβήτησης συναλλαγής, τα χρήματα συνήθως επιστρέφονται. Από την άλλη πλευρά, τα μετρητά δεν ανακτώνται. Τέλος, η διατήρηση μετρητών στο σπίτι είναι επίσης επικίνδυνη καθώς βρίσκονται

διαρκώς εκτεθειμένα σε πιθανή κλοπή ενώ ακόμη η ασφάλιση τους θα καλύπτει μόνο ένα χαμηλό ποσοστό.

Η κατάργηση των μετρητών και η χρήση ηλεκτρονικών μέσων πληρωμής βοηθά στη καταπολέμηση της αδήλωτης εργασίας και της εισφοροδιαφυγής. Τα μετρητά χρησιμοποιούνται για τη πληρωμή των αδήλωτων εργαζόμενων, πολλές φορές με απολαβές χαμηλότερες από τον κατώτατο μισθό, ή ατόμων χωρίς τα απαιτούμενα έγγραφα για νόμιμη εργασία όπως πχ άδεια παραμονής, καθώς επίσης και παιδική εργασία. Γενικότερα, τα μετρητά βοηθούν τους εργοδότες που να παρακάμπτουν τους όρους απασχόλησης και να αποφεύγουν να καταβάλουν εισφορές στα ταμεία κοινωνικής ασφάλισης

Με τη χρήση ηλεκτρονικών μέσων πληρωμής οι διεθνείς συναλλαγές γίνονται πολύ πιο εύκολες. Με τη κατάργηση των μετρητών δε θα είναι πλέον απαραίτητη του η μετατροπή του νομίσματος για παράδειγμα εάν κάποιος ταξιδεύει σε μια χώρα που δέχεται συναλλαγές χωρίς μετρητά, δεν χρειάζεται να ανησυχεί για το ποσό του συναλλάγματος το οποίο θα χρειαστεί κατά τη διάρκεια του ταξιδιού του. Μια πλαστική κάρτα ή μια έξυπνη κινητή συσκευή θα είναι αρκετή για τη πραγματοποίηση των συναλλαγών του στη ξένη χώρα. Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι ο νόμισμα του ευρώ, το οποίο έχοντας ένα ανάλογο χαρακτηριστικό, καθώς έχριζε αποδοχής από όλα τα κράτη της ευρωζώνης έκανε τα ταξίδια και τις συναλλαγές μεταξύ των κατοίκων αυτών των χωρών πολύ πιο εύκολα.

Μέσω του περιορισμού/ αποκλεισμού των ηλεκτρονικών συναλλαγών οι χώρες μπορούν να ασκήσουν πίεση με στόχο το κοινό όφελος όπως έδειξε το πρόσφατο παράδειγμα επιβολής κυρώσεων στη Ρωσία.

5.4. Μειονεκτήματα Κατάργησης μετρητών

Κατάργηση των μετρητών ισοδυναμεί με το τέλος της ανωνυμίας των συναλλαγών και την είσοδο σε ένα καθεστώς ολοκληρωτικής επιτήρησης. (Γκίκας, 2017) Με αυτόν τον τρόπο λοιπόν καθίσταται εφικτό για τον εκάστοτε φορέα η καταγραφή και ο έλεγχος κάθε συναλλαγής ακόμα και σε μεταγενέστερη χρονική στιγμή, με οποιονδήποτε κίνδυνο για παραβίαση θεμελιωδών δικαιωμάτων ή ιδιωτικότητας αυτό ενέχει. Δε χωράει αμφισβήτηση ότι οι ηλεκτρονικές πληρωμές δεν μπορούν να είναι τόσο ιδιωτικές όσο οι πληρωμές με μετρητά. Οι οργανισμοί που χειρίζονται τα δεδομένα των συναλλαγών μπορεί να χαίρουν εμπιστοσύνης και οι συναλλαγές των πολιτών να

είναι καθόλα νόμιμες. Ωστόσο, όσο περισσότερες πληροφορίες υπάρχουν διαθέσιμες στο διαδίκτυο τόσο μεγαλύτερος είναι και ο κίνδυνος αυτές να χρησιμοποιηθούν με κακόβουλο ή ενοχλητικό τρόπο. Τα μετρητά πάντα θα είναι ο πιο ασφαλής τρόπος διατήρησης της ανωνυμίας των συναλλαγών.

Ελλοχεύει ο κίνδυνος απώλειας της περιουσίας σε περίπτωση χρεοκοπίας των τραπεζικών ιδρυμάτων. Bail-in (απομείωση-κούρεμα καταθέσεων). (Γκίκας, 2017) Χαρακτηριστικό είναι το παράδειγμα της Κύπρου που αποτέλεσε τη πρώτη τη χώρα της Ευρωζώνης που έκανε χρήση του bail-in. Συγκεκριμένα, στην Τράπεζα Κύπρου έγινε κούρεμα στις καταθέσεις αξίας άνω των 100.000 ευρώ και ποσοστό από μετοχές και ομόλογα μετατράπηκαν σε τραπεζικό κεφάλαιο.

Χρήση πολιτικής αρνητικών επιτοκίων επομένως μείωση της αξίας των καταθέσεων. (Γκίκας, 2017) Σύμφωνα με το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο, τα αρνητικά επιτόκια μειώνουν την κερδοφορία των τραπεζών και οι τράπεζες θα μπορούσαν να μπουν στον πειρασμό να αυξήσουν τις προμήθειες στους πελάτες για να καλύψουν αυτό το έλλειμμα. Οι τράπεζες είναι περιορισμένες στην ικανότητά τους να επιβαρύνουν αυτά τα κόστη, επειδή οι πελάτες μπορούν απλώς να αποσύρουν τα μετρητά τους από την τράπεζα εάν δεν τους αρέσουν οι προμήθειες. Αν αρχικά, η σταδιακή κατάργηση των μετρητών και η επίκληση αρνητικών επιτοκίων είναι θέματα που μπορούν να μελετηθούν χωριστά, στην πραγματικότητα τα δύο ζητήματα συνδέονται άρρηκτα. Για την ακρίβεια, είναι σχεδόν αδύνατο να υπάρξει η οριστική κατάργηση των μετρητών χωρίς να γίνει υπαρκτός ο κίνδυνος της υποβολής σε απεριόριστα αρνητικά επιτόκια που οι κεντρικές τράπεζες μπορεί κάποια μέρα να μπουν στον πειρασμό να περάσουν. Άλλωστε, ακόμη και σήμερα, όταν η πόρτα για τα αρνητικά επιτόκια έχει ανοίξει ελαφρώς, αρκετές μεγάλες κεντρικές τράπεζες συμπεριλαμβανομένης της Τράπεζας της Ιαπωνίας και της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας έχουν ήδη κάνει χρήση. (HAKSAR, 2020)

Επιβολή προμήθειάς για την τήρηση λογαριασμών από τις τράπεζες και άρα μείωση της πραγματικής και ονομαστικής αξίας των καταθέσεων. (Γκίκας Γρηγόριος, 2017) Αυτό σε συνδυασμό με την πολιτική των αρνητικών επιτοκίων μπορεί να οδηγήσει τους καταθέτες να χάσουν την εμπιστοσύνη τους στο τραπεζικό σύστημα με αποτέλεσμα να θελήσουν να αποσύρουν τις καταθέσεις τους. Ακόμη, οι πάροχοι ψηφιακών πληρωμών θα μπορούσαν να χρεώσουν τέλη και εάν η κοινωνία αναγκαστεί να επιλέξει από μερικές μόνο τις ηλεκτρονικές μεθόδους πληρωμής ή εάν μία

εφαρμογή γίνει η μοναδική εφαρμογή πληρωμής, οι εταιρείες που αναπτύσσουν αυτές τις υπηρεσίες ενδέχεται να τις χρεώσουν ανάλογα.

Κίνδυνος ηλεκτρονικών επιθέσεων, καθώς η τεχνολογία εξελίσσεται και η χρήση των ηλεκτρονικών συναλλαγών γίνεται όλο και πιο διαδεδομένη, επίδοξοι hackers απειλούν των ηλεκτρονικών συναλλαγών. Αυτό αποτελεί την πιο κρίσιμη αιτία που επηρεάζει αρνητικά τους χρήστες των ηλεκτρονικών συναλλαγών (Γκίκας, 2017) Σε μια κοινωνία χωρίς μετρητά, οι χρήστες των ηλεκτρονικών συναλλαγών είναι πιο εκτεθειμένοι στο να πέσουν θύματα hackers με οδυνηρό για εκείνους αποτέλεσμα το άδειασμα του τραπεζικού λογαριασμού τους. Τέλος, σε μια ενδεχόμενη μεγάλης εμβέλειας κυβερνοεπίθεση ή ακόμα και ενός γενικευμένου τεχνικού προβλήματος δεν θα υπάρχει εναλλακτική πηγή χρήματος και πρόσβαση των κεφαλαίων για το σύνολο της κοινωνίας.

Φαινόμενο αποθησαυρισμού με καθώς με τις ηλεκτρονικές συναλλαγές έχουμε αύξηση χρημάτων που ξοδεύουν οι πολίτες σε σύγκριση με το ποσό που θα ξόδευαν σε ένα φυσικό κατάστημα. (Γκίκας, 2017) Οι καταναλωτές είναι ευκολότερο να παρασυρθούν και να ξοδέψουν υπέρμετρα ποσά χωρίς την υπενθύμιση της φυσικής παρουσίας του χρήματος.

Σε μια κοινωνία χωρίς μετρητά μικρά σφάλματα, ένας κακός πάροχος διαδικτύου, μια βλάβη στον ίντερνετ, μια διακοπή ρεύματος μπορούν να προκαλέσουν προκαλέσουν προβλήματα στη διεκπεραίωση των συναλλαγών. Ομοίως, οι επιχειρήσεις σε μια ενδεχόμενη δυσλειτουργία του συστήματος δεν έχουν τη δυνατότητα να δεχτούν πληρωμές. Ακόμη και κάτι τόσο απλό όσο μια νεκρή μπαταρία του κινητού τηλεφώνου θα μπορούσε να φέρει τον καταναλωτή στη δυσάρεστη θέση να μην μπορεί να πραγματοποιήσει τις επιθυμητές συναλλαγές.

Η οικονομική ανισότητα θα μπορούσε να επιδεινωθεί εάν η κατάργηση των μετρητών δε συνοδευτεί από τις ανάλογες προσπάθειες ένταξης και εξοικείωσης του συνόλου του πληθυσμού με τη νέα πραγματικότητα. Η ελλειψη τεχνολογικών δεξιοτήτων από ορισμένες μερίδες του πληθυσμού όπως για παράδειγμα οι ηλικιωμένοι, άνθρωποι χωρίς πρόσβαση σε ίντερνετ, άνθρωποι που ζουν σε απομακρυσμένες περιοχές, οι φτωχοί ή οι άστεγοι θα περάσουν ακόμη πιο δύσκολα σε μια κοινωνία χωρίς μετρητά. Εάν οι αγορές smartphone γίνουν ο τυπικός τρόπος συναλλαγών, για παράδειγμα, όσοι δεν έχουν την οικονομική δυνατότητα να

αγοράσουν smartphone δε θα μπορούν να ενταχθούν στην οικονομία των ηλεκτρονικών συναλλαγών.

Έλλειψη προσωπικής επαφής. Κοινωνική αποξένωση. Με την πλήρη απαξίωση του φυσικού χρήματος θα επέλθει σταδιακά και η αύξηση των ηλεκτρονικών αγορών. Με την επικράτηση της συγκεκριμένης συνθήκης, άνθρωποι των οποίων η μόνη διέξοδος από την αποξένωση της καθημερινότητας στη μεγαλούπολη ήταν τα καθημερινά τους ψώνια θα οδηγηθούν στην απόλυτη μοναξιά.

[Αυτή η φωτογραφία](#) από Άγνωστος συντάκτης με άδεια χρήσης [CC BY-NC-ND](#)

Εικόνα 5.2 Κοινωνική αποξένωση

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6.

ΕΡΕΥΝΑ COVID - 19 ΚΑΙ ΧΡΗΣΗ ΦΥΣΙΚΟΥ Ή ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΟΥ ΧΡΗΜΑΤΟΣ.

6.1. Σκοπός της Έρευνας

Η έρευνα αυτή αποσκοπεί στην σκιαγράφηση των συνηθειών των καταναλωτών σχετικά με την αντικατάσταση των μετρητών από τα ηλεκτρονικά μέσα πληρωμής και το πλαστικό χρήμα και εάν η πανδημία επηρέασε τις αποφάσεις και τις συνήθειες τους.

6.2. Μεθοδολογία της Έρευνας

Ερευνητικά εργαλεία

Η παρούσα αποτελεί ποσοτική έρευνα και για τη συλλογή των δεδομένων χρησιμοποιήθηκε η μέθοδος ερωτηματολογίων κλειστού τύπου. Το ερωτηματολόγιο που χρησιμοποιήθηκε περιέχει ερωτήσεις πολλαπλής επιλογής και κλίμακας Likert 5 σημείων.

Δείγμα της έρευνας

Το δείγμα αποτελείται από διάφορα άτομα που ζουν και έχουν εισόδημα στην Ελλάδα και επιλέχθηκαν τυχαία μεταξύ διάφορων ηλικιακών και κοινωνικών ομάδων, ανεξαρτήτως του φύλου και του στάτους εργασίας τους. Ως πληθυσμό θεωρούμε τους καταναλωτές της Ελλάδας.

Τρόπος συλλογής δεδομένων

Η μέθοδος δειγματοληψίας που χρησιμοποιήθηκε στην παρούσα εργασία είναι η δειγματοληψία ευκολίας. Το ερωτηματολόγιο στάλθηκε μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου & εφαρμογών κοινωνικής δικτύωσης και απαντήθηκε από άτομα του συγγενικού, φιλικού και εργασιακού περιβάλλοντος του ερευνητή.

Χρονική διάρκεια έρευνας

Η έρευνα πραγματοποιήθηκε στο χρονικό διάστημα Μαΐου -Ιουνίου 2022

Περιορισμοί και δυσκολίες της έρευνας

Το μέγεθος του δείγματος και η διάρκεια περισυλλογής των δεδομένων αποτελούν σημαντικούς περιορισμούς για την έρευνα. Η χρήση των μέσων κοινωνικής δικτύωσης είναι πολύ βοηθητική στη γρήγορη διάδοση του ερωτηματολογίου και στη συγκέντρωση μεγαλύτερου αριθμού συμμετεχόντων στην έρευνα.

Η διάθεση και συμπλήρωσή του έγινε ηλεκτρονικά μέσω της πλατφόρμας του Google Forms.

Οι συμμετέχοντες ενημερώθηκαν και έδωσαν τη συγκατάθεση τους πριν τη διαδικασία συμπλήρωσης της έρευνας. Η συμπλήρωση των ερωτηματολογίων είναι ανώνυμη και τα στοιχεία χρησιμοποιούνται μόνο για την εκπλήρωση των ερευνητικών σκοπών της παρούσας.

6.3. Ερευνητικά ερωτήματα

- Σε ποιο βαθμό χρησιμοποιούν οι καταναλωτές τα μετρητά ή το πλαστικό/ηλεκτρονικό χρήμα στις καθημερινές συναλλαγές τους.
- Σε ποιο βαθμό η πανδημία επηρέασε τη χρήση του πλαστικού χρήματος και των ηλεκτρονικών αγορών.
- Στο βαθμό εμπιστοσύνης των καταναλωτών απέναντι στις ηλεκτρονικές συναλλαγές.
- Στους λόγους των καταναλωτών για χρήση ή μη ηλεκτρονικών μέσων πληρωμής για τις συναλλαγές τους.
- Για την πρόθεση των καταναλωτών να συνεχίσουν τη χρήση ηλεκτρονικών μέσων πληρωμής για τις συναλλαγές τους μετά το τέλος της πανδημίας.

6.4. Ερευνητικές υποθέσεις

- Υ1 Παγκοσμίως υιοθετούνται όλο και περισσότερες τακτικές προώθησης της αντικατάστασης των μετρητών με ηλεκτρονικό χρήμα.
- Υ2 Η κατάργηση των μετρητών σημαίνει και το τέλος της ανωνυμίας των συναλλαγών.
- Υ3 Η ελληνική κυβέρνηση μέσω της θέσπισης νόμων και κανόνων προωθεί την χρήση των ηλεκτρονικών συναλλαγών και την μείωση της χρήσης μετρητών.

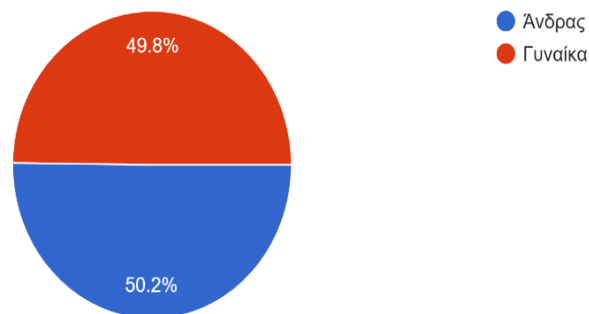
- Υ4 Η πανδημία αποτέλεσε το έναυσμα για την αύξηση των ηλεκτρονικών συναλλαγών στην Ελλάδα.

6.5. Παρουσίαση αποτελεσμάτων

Δημογραφικά στοιχεία

Συνολικά 255 άτομα ανταποκρίθηκαν στην συμπλήρωση του ερωτηματολογίου στα πλαίσια της έρευνας «Covid-19 και χρήση φυσικού ή ηλεκτρονικού χρήματος», εκ των οποίων 128 ήταν άνδρες (ποσοστό 50,2%) και τα 127 ήταν γυναίκες (ποσοστό 49,8%).

1.Φύλο
255 responses

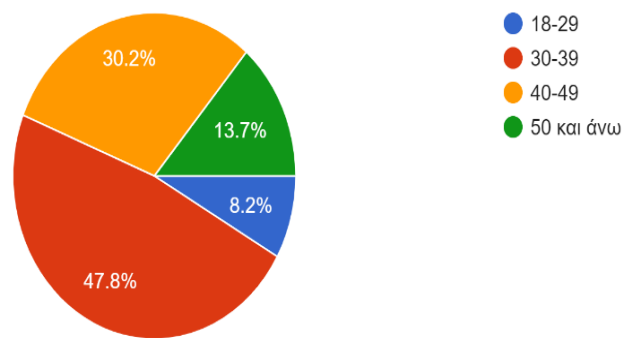

Διάγραμμα .6.1. Φύλο

Το δείγμα χωρίστηκε σε 4 ηλικιακές ομάδες, σημειώνεται ότι το ερωτηματολόγιο δεν προωθήθηκε σε ανηλίκους.

Από το δείγμα της έρευνας, 21 άτομα ανήκαν στην ηλικιακή ομάδα 18-29, με ποσοστό 8,2%. Το μεγαλύτερο μέρος του δείγματος 122 άτομα, ανήκε στη δεύτερη ηλικιακή ομάδα 30-39 με ποσοστό 47,8%. Τα άτομα ηλικίας 40-49 με ποσοστό 30,2% ήταν 77 στον αριθμό, ενώ η τέταρτη ηλικιακή ομάδα των 50 και άνω αποτελείται από 35 άτομα που αντιστοιχούν στο 13,7% του δείγματος.

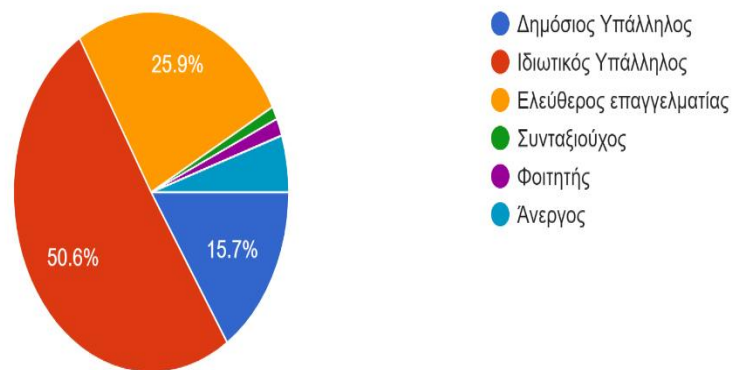
2.Ηλικία
255 responses

Διάγραμμα .6.2 Ηλικία

Ως προς το επάγγελμα των ερωτηθέντων ποσοστό 50,6% (129 άτομα), που αποτελεί την πλειοψηφία του δείγματος, εργάζονται στον ιδιωτικό τομέα. Το αμέσως μεγαλύτερο ποσοστό του δείγματος 25,9% , ήτοι 66 άτομα, αποτελούν οι ελεύθεροι επαγγελματίες. Ένα μικρότερο ποσοστό του δείγματος της τάξεως του 15,7% (40 άτομα) εργάζεται στον Δημόσιο τομέα. Τα τρία μικρότερα ποσοστά του δείγματος καταλαμβάνουν οι Άνεργοι, οι Φοιτητές και οι Συνταξιούχοι με ποσοστά 5,1%, 1,6% και 1,1% αντίστοιχα.

3.Επάγγελμα 255 responses

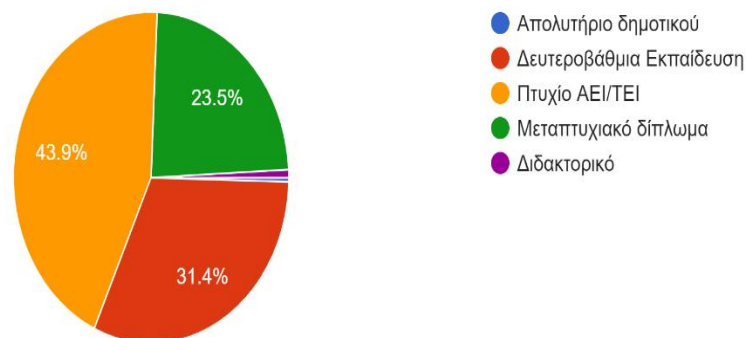

Διάγραμμα 6.3 Επάγγελμα

Αναφορικά με το επίπεδο μόρφωσης του δείγματος, οι 112 δηλαδή το 43,4% των ερωτηθέντων είναι απόφοιτοι ΑΕΙ/ΤΕΙ. Οι απόφοιτοι δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, καταλαμβάνουν το δεύτερο μεγαλύτερο ποσοστό 31,4% του δείγματος. Ακολουθούν οι κάτοχοι μεταπτυχιακού διπλώματος σε ποσοστό 23,5%. Ενώ τα χαμηλότερα ποσοστά αποτελούν οι κάτοχοι διδακτορικού και οι κάτοχοι Απολυτηρίου δημοτικού με 0,4%.

4.Επίπεδο μόρφωσης

255 responses

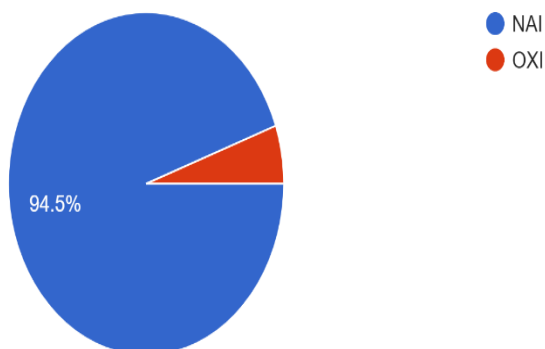

Διάγραμμα 6. 4 Επίπεδο μόρφωσης

Η καταναλωτική συμπεριφορά ως προς την χρήση των ηλεκτρονικών συναλλαγών.

Αναφορικά με τη χρήση ηλεκτρονικού/πλαστικού χρήματος στις συναλλαγές του, σχεδόν το σύνολο των ερωτηθέντων με ποσοστό 94,5% απάντησε θετικά, οι άντρες το αποτελούσαν το 48,97% ενώ οι γυναίκες το 51,03%. Μόλις 14 άτομα στο σύνολο του δείγματος απάντησαν ότι δεν επιλέγουν να χρησιμοποιούν πλαστικό ή ηλεκτρονικό χρήμα, από αυτούς το μεγαλύτερο ποσοστό 71,4% ήταν άντρες.

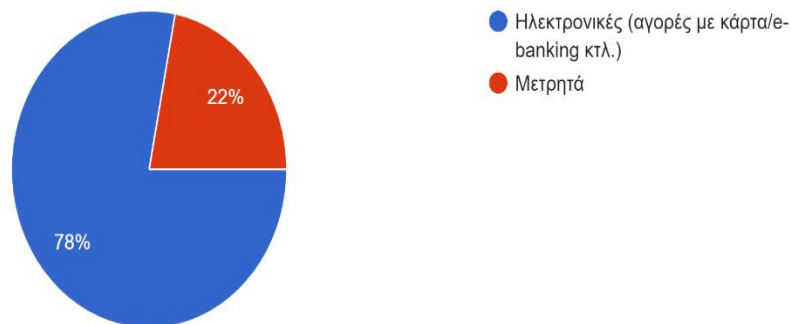
5.Χρησιμοποιείτε το ηλεκτρονικό/ πλαστικό χρήμα στις συναλλαγές σας;
255 responses

Διάγραμμα 6.5 χρήση ηλεκτρονικού/πλαστικού χρήματος στις συναλλαγές

Στην ερώτηση σχετικά με το τί είδους συναλλαγές χρησιμοποιούν περισσότερο το 78% απάντησε πως πλέον οι συναλλαγές του γίνονται με ηλεκτρονικά μέσα από αυτούς το 46,74% ήταν άνδρες και το 53,26 % ήταν γυναίκες, ενώ το 22% απάντησε πως εξακολουθεί να χρησιμοποιεί μετρητά. Το ηλικιακό γκρουπ 18-29 σε ποσοστό που αγγίζει το 96% απάντησε πως χρησιμοποιεί περισσότερο τις ηλεκτρονικές αγορές αντί μετρητών, δείγμα πως η νεότερη γενιά είναι ιδιαίτερα εξοικειωμένη με τη χρήση τεχνολογίας στις συναλλαγές της.

6. Τι είδους συναλλαγές χρησιμοποιείτε πιο πολύ;
255 responses

Διάγραμμα 6.6 Είδος συναλλαγών που χρησιμοποιούνται περισσότερο

Αναφορικά με το ποιο είναι το είδος των ηλεκτρονικών συναλλαγών που οι ερωτηθέντες προτιμούν πιο συχνά στις συναλλαγές τους το 62% του δείγματος απάντησε ότι κάνει χρήση πιστωτικής/ χρεωστικής κάρτας σε φυσικό κατάστημα, το 51,8% από αυτούς ήταν άντρες και το 48,2% γυναίκες. Το 25,9% ότι επιλέγει τη χρήση των εφαρμογών e-banking /mobile banking ενώ ένα μικρότερο ποσοστό του 12,2% ότι πιο συχνά κάνει χρήση των διαδικτυακών αγορών.

7.Ποια κάρτα / υπηρεσία χρησιμοποιείτε πιο συχνά;

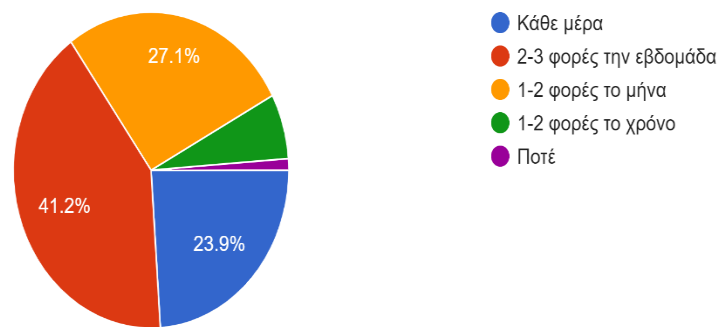
255 responses

Διάγραμμα 6.7 Είδος ηλεκτρονικών συναλλαγών που χρησιμοποιούνται περισσότερο

Στην ερώτηση σχετικά με το πόσο συχνά πραγματοποιούσαν ηλεκτρονικές συναλλαγές πριν την έναρξη της πανδημίας το 41,2% έκανε χρήση 2-3 φορές την εβδομάδα, το 27,1% έκανε χρήση 1-2 φορές το μήνα, και ένα ποσοστό της τάξεως του 23,9% έκανε καθημερινή χρήση ηλεκτρονικών συναλλαγών. Το 6,7% χρησιμοποιούσε ηλεκτρονικές συναλλαγές μια με δυο φορές το χρόνο και μόλις το 1,1% δεν είχε χρησιμοποιήσει ηλεκτρονικές συναλλαγές ποτέ.

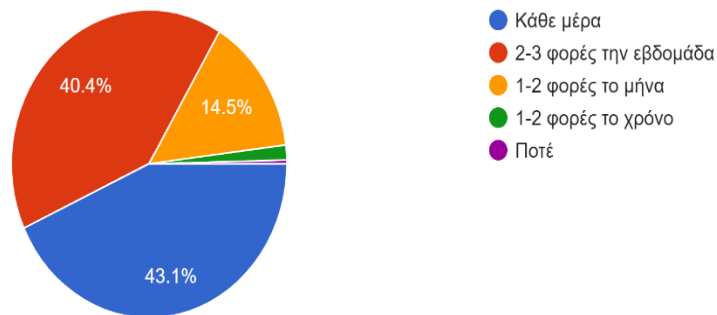
8. Πόσο συχνά πραγματοποιούσατε ηλεκτρονικές συναλλαγές πριν την έναρξη της πανδημίας;
255 responses

Διάγραμμα 6.8 Συχνότητα ηλεκτρονικών συναλλαγών προ πανδημίας

Στην ερώτηση σχετικά με το πόσο συχνά πραγματοποιούσαν ηλεκτρονικές συναλλαγές μετά την έναρξη της πανδημίας παρατηρούμε πως το ποσοστό όσων χρησιμοποιούν πλέον ηλεκτρονικές συναλλαγές καθημερινά όχι μόνο είναι πρώτο με 43,1% αλλά και ότι σχεδόν διπλασιάστηκε μετά την πανδημία. Το 40,4% κάνει χρήση 2-3 φορές την εβδομάδα, το ποσοστό που σημείωσε αρκετή μείωση είναι όσοι κάνουν χρήση 1-2 που έπεσε στο 14,5%. Το 1,6% χρησιμοποιεί ηλεκτρονικές συναλλαγές μια με δυο φορές το χρόνο και μόλις το 0,4% δεν έχει ακόμη χρησιμοποιήσει ηλεκτρονικές συναλλαγές.

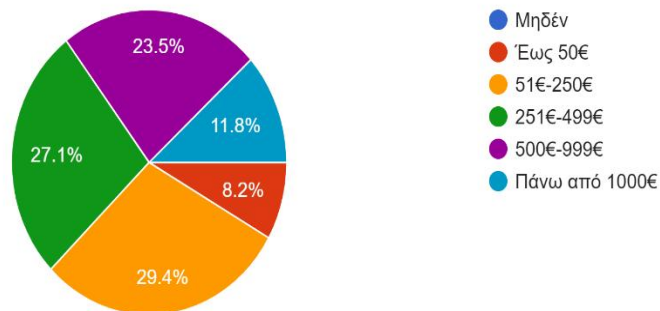
9. Πόσο συχνά πραγματοποιείτε ηλεκτρονικές συναλλαγές μετά το ξέσπασμα της πανδημίας;
255 responses

Διάγραμμα 6.9 Συχνότητα ηλεκτρονικών συναλλαγών κατόπιν έναρξης πανδημίας

Όταν ρωτήθηκαν οι συμμετέχοντες σε τι ποσό ανέρχονται οι ηλεκτρονικές συναλλαγές σε μηνιαία βάση απάντησαν το 29,4% ότι ξοδεύουν 51-250€, το 27,1% 251-499€, το 23,5% 500-999€, το 11,8% πάνω από 1000€ και το 8,2% έως 50€. Παρατηρούμε ότι τα ποσοστά των συναλλαγών αν και αυξήθηκαν σε συχνότητα τα ποσά που δαπανούνται από τους καταναλωτές μηνιαίως δεν αποτελούν πολύ μεγάλο ποσοστό του μηνιαίου εισοδήματός τους. Δεδομένου ότι ένας μέσος μισθός στην Ελλάδα είναι της τάξεως των 650 ευρώ το 23,5% του δείγματος ξοδεύει πάνω από 500 ευρώ και μόνο ένα 11,8% πάνω από 1000 ευρώ.

10. Σε μηνιαία βάση, σε τι ποσό ανέρχονται οι ηλεκτρονικές συναλλαγές;
255 responses

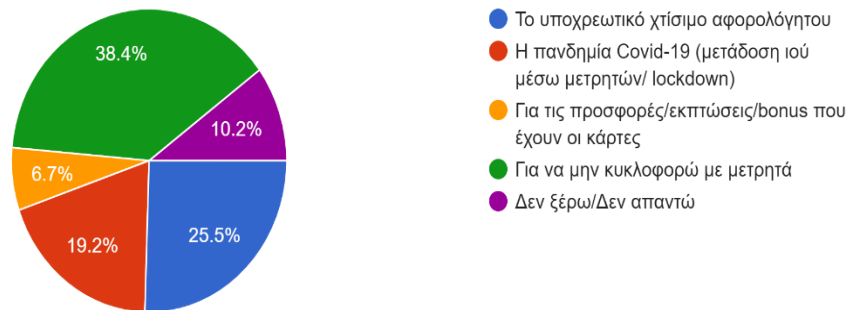

Διάγραμμα 6.10 Μηνιαίο ποσό σε ηλεκτρονικές συναλλαγές

Αναφορικά με το ποια ήταν η αιτία που τους οδήγησε να αυξήσουν το ποσοστό που χρησιμοποιούν ηλεκτρονικές συναλλαγές οι συμμετέχοντες απάντησαν πως ο πιο σημαντικός λόγος με 38,4% ήταν για να μην κυκλοφορούν με μετρητά. Το υποχρεωτικό χτίσιμο αφορολόγητου καταλαμβάνει το 25,5% των απαντήσεων, η πανδημία Covid-19 και ο φόβος μετάδοσης του ιού μέσω μετρητών/ lockdown έχει ποσοστό 19,2%. Για τις προσφορές/εκπτώσεις/bonus που έχουν οι κάρτες αύξησε τις αγορές του το 6,7% ενώ Δε ξέρω/ δεν απαντώ απαντησε το 10,2%.

11. Τι σας έκανε να αυξήσετε το ποσοστό που χρησιμοποιείτε ηλεκτρονικές συναλλαγές;

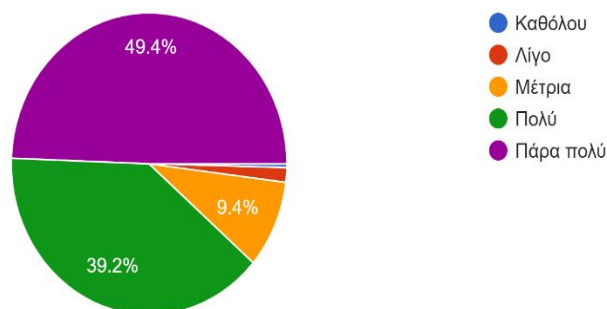
255 responses

Διάγραμμα 6.11 Λόγοι αύξησης ηλεκτρονικών συναλλαγών

Στην ερώτηση σχετικά με το ποσό εύκολη θεωρούν τη χρήση των ηλεκτρονικών συναλλαγών, καθώς μια ενδεχόμενη δυσκολία στη χρήση τους μπορεί να φέρει τις ηλεκτρονικές συναλλαγές σε μειονεκτική θέση απέναντι στα μετρητά, σχεδόν το μισό δείγμα με ποσοστό 49,4% απάντησε πως θεωρεί τη χρήση των ηλεκτρονικών συναλλαγών πάρα πολύ εύκολη. Το 39,2% πολύ εύκολη, το 9,4% μέτρια εύκολη ενώ εξαιρετικά μικρά ποσοστά συγκεντρώνουν οι επιλογές λίγο και καθόλου εύκολη με 1,6% και 0,4% αντίστοιχα.

12. Πόσο εύκολη θεωρείτε τη χρήση των ηλεκτρονικών συναλλαγών;
255 responses

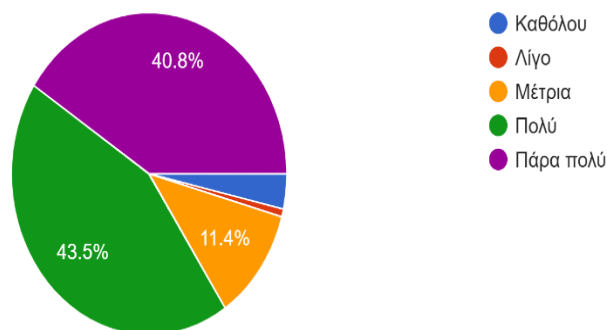

Διάγραμμα 6.12 Ευκολία χρήσης ηλεκτρονικών συναλλαγών

Αναφορικά με το πόσο σημαντική είναι για εκείνους η ταχύτητα διεκπεραίωσης των ηλεκτρονικών συναλλαγών οι συμμετέχοντες κατά 43,5% απάντησαν ότι την θεωρούν πολύ σημαντική. Το 40,8% πάρα πολύ σημαντική. Το 11,4% μέτρια σημαντική ενώ ελάχιστο ήταν το ποσοστό του δείγματος που θεωρούσε τη ταχύτητα διεκπεραίωσης των συναλλαγών λίγο ή καθόλου σημαντική με ποσοστά 0,8% και 3,5%.

13. Πόσο σημαντική θεωρείτε για εσάς η ταχύτητα με την οποία διεκπεραιώνονται οι ηλεκτρονικές συναλλαγές;

255 responses

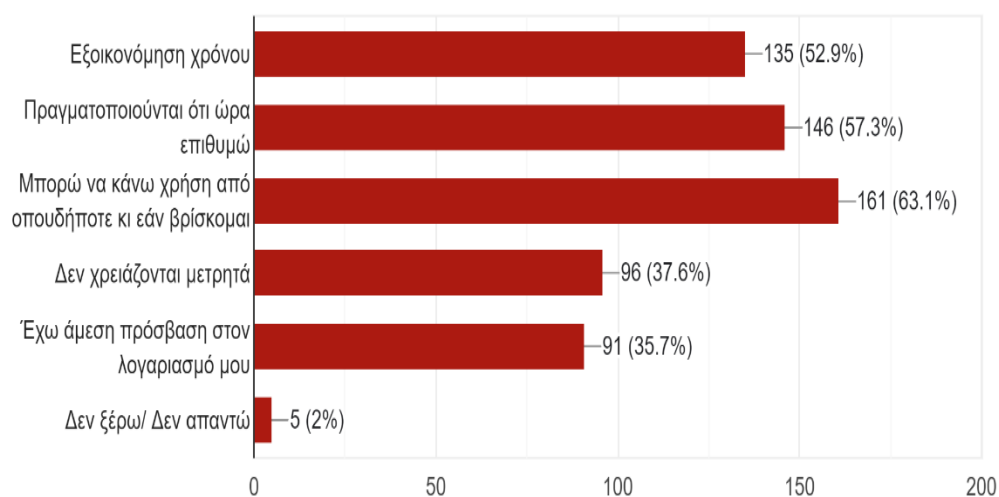

Διάγραμμα 6.13 Σπουδαιότητα ταχύτητας ηλεκτρονικών συναλλαγών

Στην ερώτηση 14, οι συμμετέχοντες κλήθηκαν να αναφερθούν στους λόγους που τους ωθούν να χρησιμοποιούν ηλεκτρονικές συναλλαγές, οι συμμετέχοντες εδώ είχαν τη δυνατότητα να επιλέξουν παραπάνω από έναν λόγους. Παρατηρούμε πως τις περισσότερες απαντήσεις, 161 στον αριθμό, συγκέντρωσε η επιλογή ότι η χρήση των ηλεκτρονικών συναλλαγών μπορεί να γίνει από οποιοδήποτε μέρος, να σημειωθεί πως η χρήση έξυπνων κινητών έχει συμβάλει στα μέγιστα για αυτό. Δεύτερη σε προτίμηση, με 146 ψήφους, ήρθε η επιλογή πως οι ηλεκτρονικές συναλλαγές πραγματοποιούνται ότι ώρα επιθυμεί ο καταναλωτής. Η εξοικονόμηση χρόνου μέσω των ηλεκτρονικών συναλλαγών συγκέντρωσε 135 απαντήσεις. Ένας ακόμη λόγος που οι καταναλωτές, με 96 ψήφους, θεωρούν σημαντική τη χρήση των ηλεκτρονικών συναλλαγών είναι ότι τους απαλλάσσουν από την ανάγκη να φέρουν επάνω τους μετρητά. Επιπροσθέτως, η δυνατότητα να έχουν άμεση πρόσβαση στο λογαριασμό τους κάνει επίσης ελκυστική τη χρήση των ηλεκτρονικών συναλλαγών και συγκέντρωσε 91 ψήφους. Τέλος, η επιλογή Δεν ξέρω/ Δεν απαντώ έλαβε 5 ψήφους.

14. Ποιόν από τους παρακάτω θεωρείτε σημαντικό λόγο για την χρήση των ηλεκτρονικών συναλλαγών; (Μπορείτε να επιλέξετε παραπάνω από μία επιλογές)

255 responses

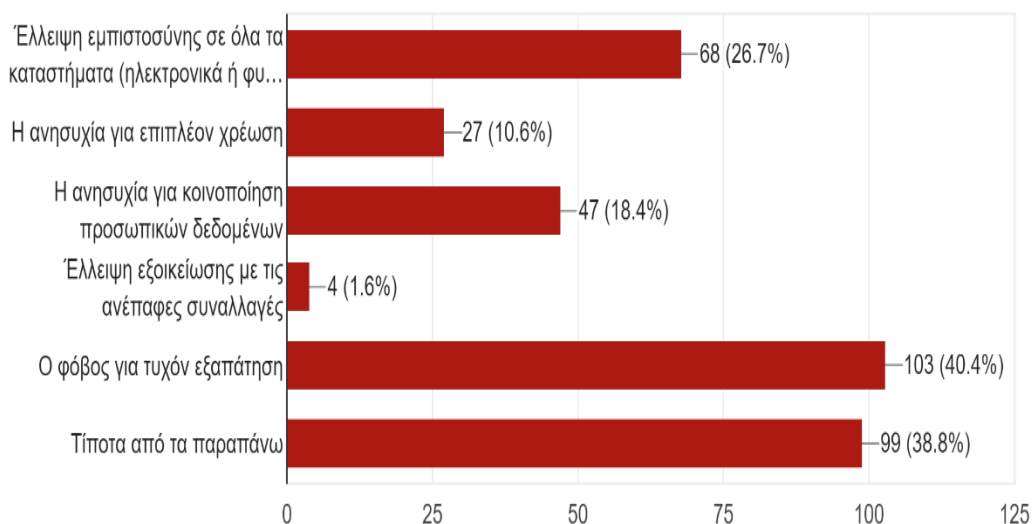

Διάγραμμα 6.14 Θετικοί παράγοντες χρήσης ηλεκτρονικών συναλλαγών

Στην ερώτηση 15, οι συμμετέχοντες κλήθηκαν να απαντήσουν σχετικά με τους ανασταλτικούς παράγοντες στη χρήση ηλεκτρονικών συναλλαγών. Ο φόβος για τυχόν εξαπάτηση έχει τις περισσότερες ψήφους συγκεντρώνοντας 103 στον αριθμό. Η επιλογή «Τίποτα από τα παραπάνω» συγκεντρώνει 99 ψήφους, πράγμα που επιδεικνύει ότι σταδιακά οι καταναλωτές έχουν αρχίσει να εμπιστεύονται τις ηλεκτρονικές συναλλαγές. Η έλλειψη εμπιστοσύνης σε όλα τα καταστήματα τόσο ηλεκτρονικά όσο και φυσικά δήλωσαν οι συμμετέχοντες με 68 ψήφους ότι τους αποτρέπει να χρησιμοποιήσουν ηλεκτρονικές συναλλαγές. Η ανησυχία για κοινοποίηση προσωπικών τους δεδομένων απασχολεί 47 από τους συμμετέχοντες, καθώς επίσης η ανησυχία για επιπλέον χρέωση πήρε συνολικά 27 απαντήσεις. Τέλος, η έλλειψη εξοικείωσης με τις ανέπαφες συναλλαγές συγκέντρωσε μόνο 4 ψήφους.

15. Τι σας απωθεί να πραγματοποιείτε ηλεκτρονικές συναλλαγές; (Μπορείτε να επιλέξετε παραπάνω από μία επιλογές)

255 responses

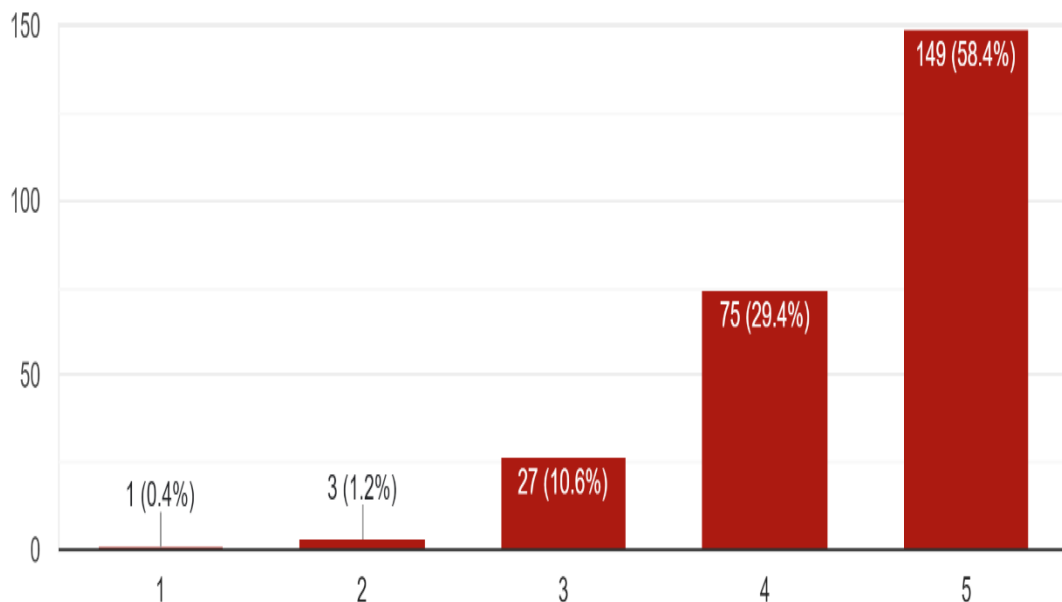
Διάγραμμα 6.15 Αρνητικοί παράγοντες χρήσης ηλεκτρονικών συναλλαγών

Στις επόμενες ερωτήσεις οι συμμετέχοντες κλήθηκαν να απαντήσουν χρησιμοποιώντας κλίμακα Likert 5 σημείων όπου το σημείο 1 αντικατοπτρίζει το «Διαφωνώ απόλυτα» ενώ το σημείο 5 το «Συμφωνώ απόλυτα». Οι απαντήσεις τους έχουν ως εξής:

Στην ερώτηση εάν βρίσκουν εύκολη τη διαδικασία της διεκπεραίωσης των ηλεκτρονικών συναλλαγών, από τους 255 συμμετέχοντες ένας διαφωνεί απόλυτα ότι η διαδικασία ηλεκτρονικών συναλλαγών είναι εύκολη, 3 διαφωνούν, 27 ούτε συμφωνούν ούτε διαφωνούν, 75 συμφωνούν και 149 συμφωνούν απόλυτα.

Βρίσκω εύκολη τη διαδικασία ηλεκτρονικών συναλλαγών.

255 responses

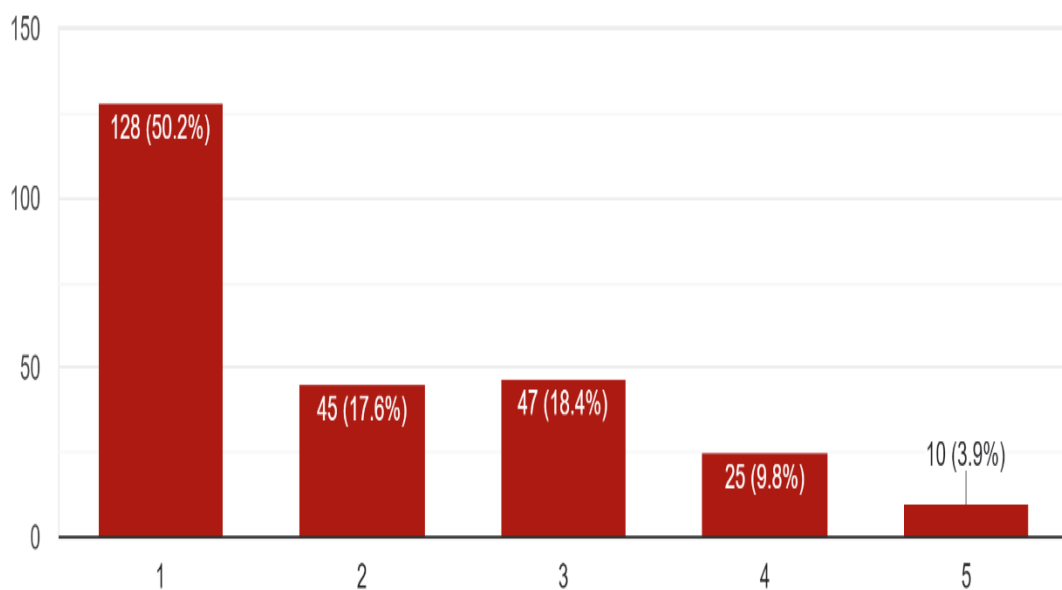

Διάγραμμα 6.16 Βαθμός ευκολίας διαδικασίας ηλεκτρονικών συναλλαγών

Στην ερώτηση σχετικά με το εάν φοβούνται να χρησιμοποιήσουν μετρητά λόγω μετάδοσης του Covid-19 το 50,2% απάντησε ότι διαφωνεί απόλυτα, 17,6% διαφωνεί, 18,4% ούτε συμφωνεί ούτε διαφωνεί, 9,8% συμφωνεί και 3,9 % ότι συμφωνεί απόλυτα.

Φοβάμαι να χρησιμοποιήσω μετρητά λόγω μετάδοσης του Covid-19

255 responses

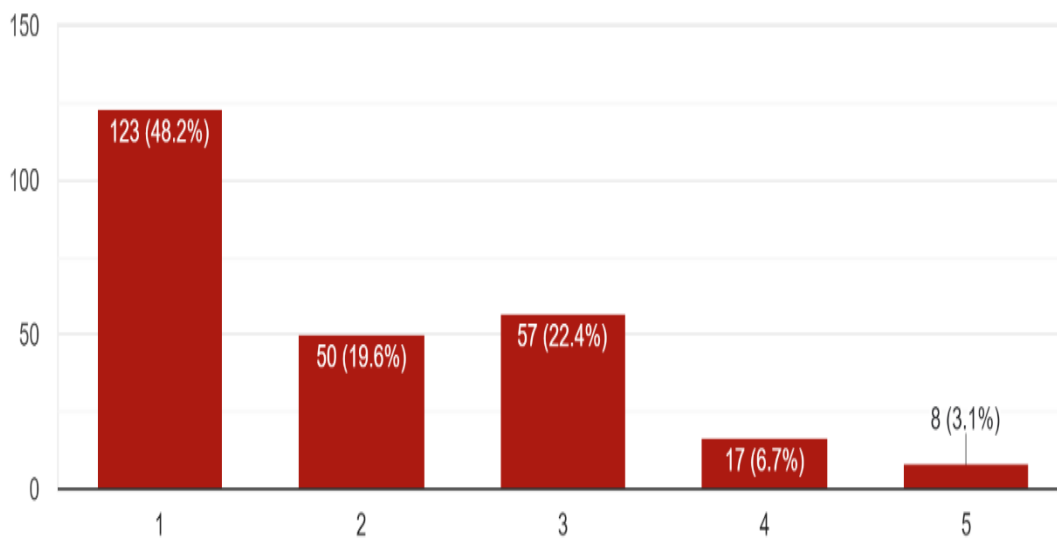

Διάγραμμα 6.17 Φοβος χρήσης μετρητών λόγω μετάδοσης Covid-19

Στην ερώτηση εάν φοβούνται να επισκεφτούν φυσικό κατάστημα λόγω της υγειονομικής κρίσης του Covid-19 το 48,2% απάντησε ότι διαφωνεί απόλυτα, 19,6% διαφωνεί, 22,4% ούτε συμφωνεί ούτε διαφωνεί, 6,7% συμφωνεί και 3,1% ότι συμφωνεί απόλυτα.

Φοβάμαι να επισκεφτώ φυσικό κατάστημα λόγω της υγειονομικής κρίσης του Covid-19

255 responses

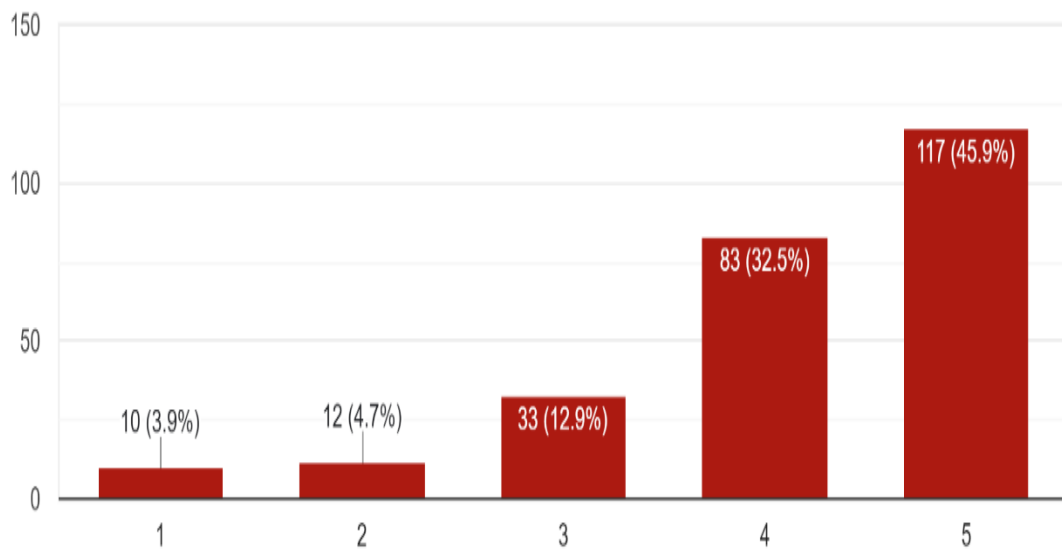

Διάγραμμα 6.18 Φόβος επίσκεψης φυσικού καταστήματος λόγω Covid-19

Στην ερώτηση εάν οι ηλεκτρονικές αγορές έχουν γίνει πιο διαδεδομένες λόγω της πανδημίας το 3,9% απάντησε ότι διαφωνεί απόλυτα, 4,7% διαφωνεί, 12,9% ούτε συμφωνεί ούτε διαφωνεί, 32,5% συμφωνεί και 45,9% ότι συμφωνεί απόλυτα.

Οι ηλεκτρονικές αγορές έχουν γίνει πιο διαδεδομένες λόγω της πανδημίας

255 responses

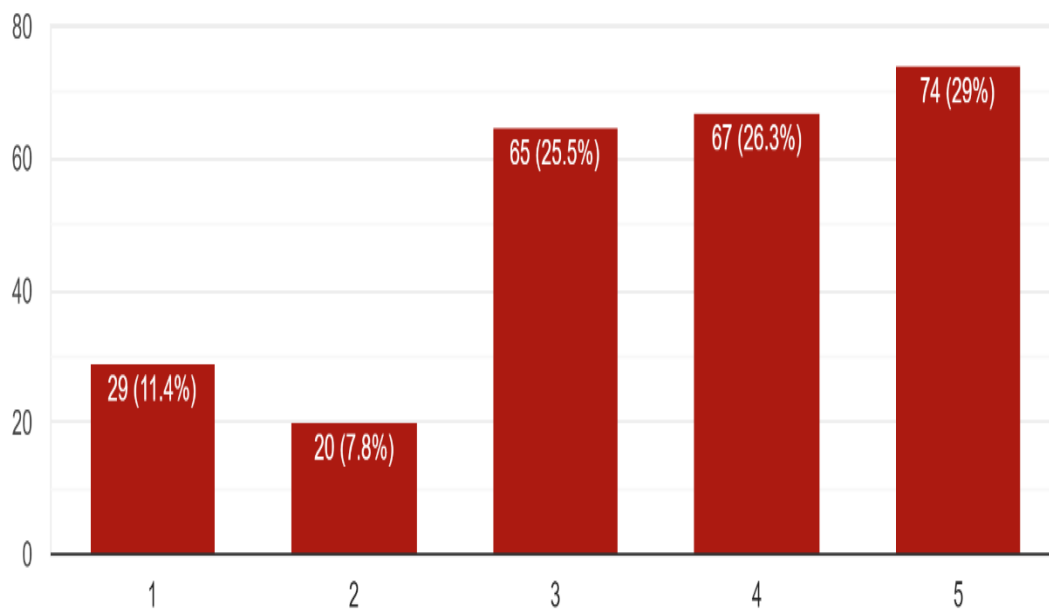

Διάγραμμα 6.19 Διάδοση ηλεκτρονικών συναλλαγών λόγω πανδημίας

Στην ερώτηση εάν ψωνίζουν συχνότερα online κατά την διάρκεια της πανδημίας το 11,4% απάντησε ότι διαφωνεί απόλυτα, 7,8% διαφωνεί, 25,5% ούτε συμφωνεί ούτε διαφωνεί, 26,3% συμφωνεί και 29% ότι συμφωνεί απόλυτα.

Ψωνίζω συχνότερα online κατά την διάρκεια της πανδημίας

255 responses

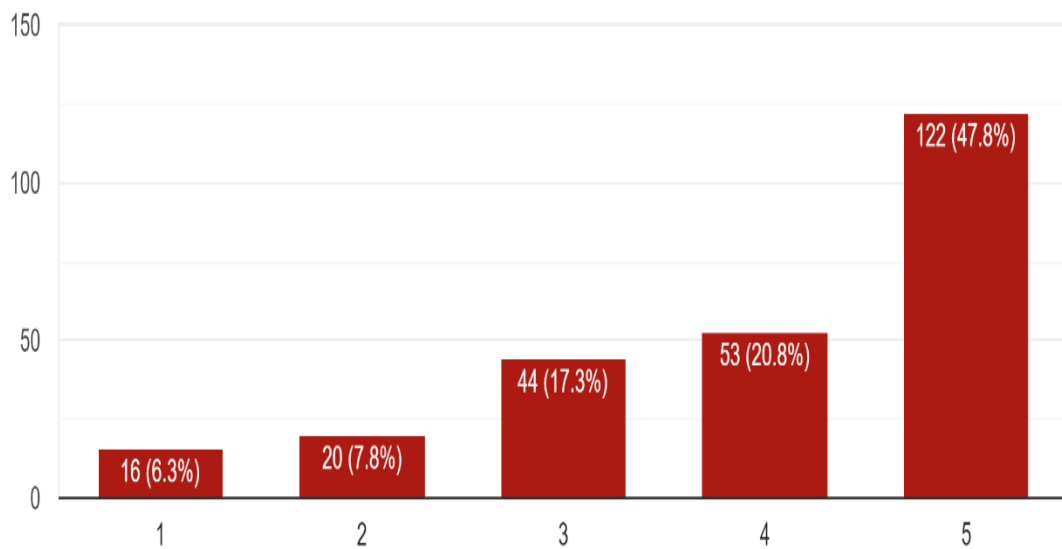

Διάγραμμα 6.20 Αύξηση online αγορών λόγω πανδημίας

Στην ερώτηση εάν θα συνεχίσουν να πραγματοποιούν ηλεκτρονικές αγορές με την ίδια συχνότητα και μετά το πέρας της πανδημίας το 6,3% απάντησε ότι διαφωνεί απόλυτα, 7,8% διαφωνεί, 17,3% ούτε συμφωνεί ούτε διαφωνεί, 20,8% συμφωνεί και 47,8% ότι συμφωνεί απόλυτα.

Θα συνεχίσω να κάνω ηλεκτρονικές αγορές με την ίδια συχνότητα και μετά το πέρας της πανδημίας.

255 responses

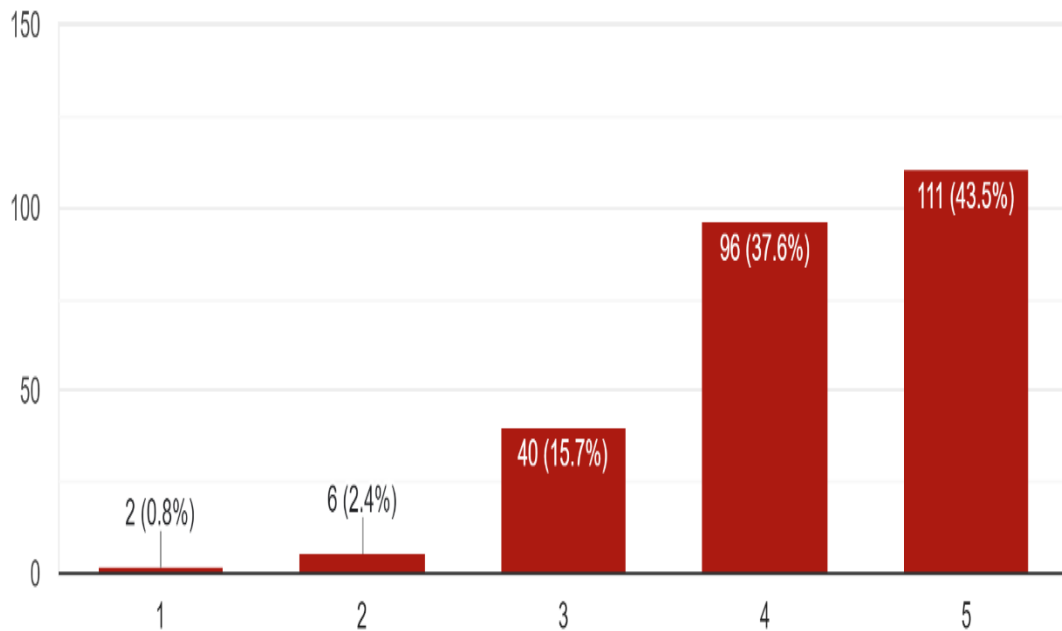

Διάγραμμα 6.21 Πιθανότητα χρήσης ηλεκτρονικών συναλλαγών με την ίδια συχνότητα μετά το τέλος της πανδημίας

Στην ερώτηση εάν θα συνεχίσουν είναι ικανοποιημένοι από τις ηλεκτρονικές συναλλαγές τους το 0,8% απάντησε ότι διαφωνεί απόλυτα, 2,4% διαφωνεί, 15,7% ούτε συμφωνεί ούτε διαφωνεί, 37,6% συμφωνεί και 43,5% ότι συμφωνεί απόλυτα. Σημαντικό επίσης είναι το γεγονός ότι οι συμμετέχοντες δηλώνουν κατά μεγάλο βαθμό ότι είναι ικανοποιημένοι από τη χρήση των ηλεκτρονικών συναλλαγών.

Είμαι ικανοποιημένος από τις ηλεκτρονικές συναλλαγές μου.

255 responses

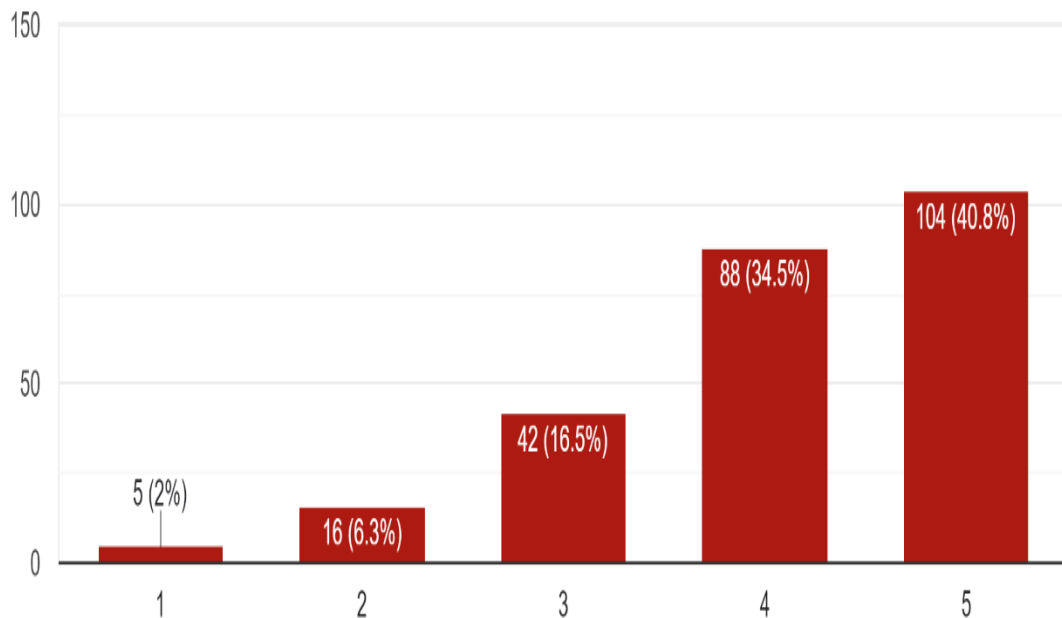

Διάγραμμα 6.22 Ικανοποίηση από τη χρήση ηλεκτρονικών συναλλαγών

Στην ερώτηση εάν είναι ενημερωμένοι σχετικά με την ασφαλή χρήση των ηλεκτρονικών συναλλαγών το 2% απάντησε ότι διαφωνεί απόλυτα, 6,3% διαφωνεί, 16,5% ούτε συμφωνεί ούτε διαφωνεί, 34,5% συμφωνεί και 40,8% ότι συμφωνεί απόλυτα. Παρατηρούμε πως ένα μεγάλο μέρος των συμμετεχόντων δηλώνει ενημερωμένο για την ασφαλή χρήση των ηλεκτρονικών συναλλαγών.

Είμαι ενημερωμένος σχετικά με την ασφαλή χρήση των ηλεκτρονικών συναλλαγών.

255 responses

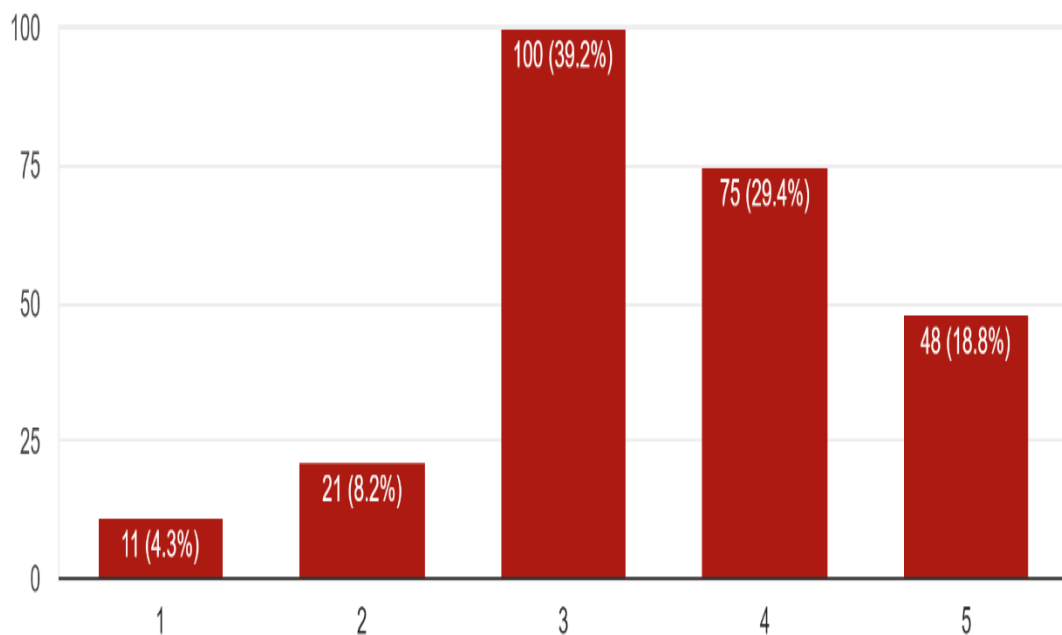

Διάγραμμα 6.23 Βαθμός ενημέρωσης ασφαλούς χρήσης ηλεκτρονικών συναλλαγών

Στην ερώτηση εάν θεωρούν πως τα προσωπικά τους δεδομένα είναι ασφαλή κατά τη διάρκεια των ηλεκτρονικών συναλλαγών το 4,3% απάντησε ότι διαφωνεί απόλυτα, το 8,2% διαφωνεί, το 39,2% ούτε συμφωνεί ούτε διαφωνεί, το 29,4% συμφωνεί και 18,8% ότι συμφωνεί απόλυτα. Σχετικά με την ασφάλεια των προσωπικών τους δεδομένων κατά τη διενέργεια ηλεκτρονικών συναλλαγών παρατηρούμε πως εάν και οι συμμετέχοντες δήλωσαν και ικανοποίηση από τις ηλεκτρονικές τους συναλλαγές αλλά και ότι είναι ενημερωμένοι για την ασφάλεια αυτών εξακολουθούν να διατηρούν επιφύλαξη σχετικά με το πόσο ασφαλείς είναι οι προσωπικές τους πληροφορίες στο διαδίκτυο.

Τα προσωπικά μου δεδομένα είναι ασφαλή κατά τη διάρκεια των ηλεκτρονικών συναλλαγών.

255 responses

Διάγραμμα 6.24 Ασφάλεια προσωπικών δεδομένων

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7

ΣΥΖΗΤΗΣΗ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ

Συνολικά 255 άτομα ανταποκρίθηκαν στην συμπλήρωση του ερωτηματολογίου στα πλαίσια της έρευνας «Covid-19 και χρήση φυσικού ή ηλεκτρονικού χρήματος», εκ των οποίων 128 ήταν άνδρες (ποσοστό 50,2%) και τα 127 ήταν γυναίκες (ποσοστό 49,80%). Το δείγμα μπορεί να χαρακτηριστεί λοιπόν αντιπροσωπευτικό και για τα δύο φύλα καθώς οι διαφορές στα ποσοστά είναι πολύ μικρή. Το δείγμα χωρίστηκε σε 4 ηλικιακές ομάδες, σημειώνεται ότι το ερωτηματολόγιο δεν προωθήθηκε σε ανηλίκους. Από το δείγμα της έρευνας, 21 άτομα ανήκαν στην ηλικιακή ομάδα 18-29, με ποσοστό 8,2%. Το μεγαλύτερο μέρος του δείγματος 122 άτομα, ανήκε στη δεύτερη ηλικιακή ομάδα 30-39 με ποσοστό 47,8%. Τα άτομα ηλικίας 40-49 με ποσοστό 30,2% ήταν 77 στον αριθμό, ενώ η τέταρτη ηλικιακή ομάδα των 50 και άνω αποτελείται από 35 άτομα που αντιστοιχούν στο 13,7% του δείγματος. Η διανομή του ερωτηματολογίου αποκλειστικά με ηλεκτρονικά μέσα έπαιξε ανασταλτικό παράγοντα για την απάντηση του από άτομα μεγαλύτερης ηλικίας που κατέχουν μικρότερη εξοικείωση με την τεχνολογία.

Ως προς το επάγγελμα των ερωτηθέντων ποσοστό 50,6% (129 άτομα), που αποτελεί την πλειοψηφία του δείγματος, εργάζονται στον ιδιωτικό τομέα. Το αμέσως μεγαλύτερο ποσοστό του δείγματος 25,9% , ήτοι 66 άτομα, αποτελούν οι ελεύθεροι επαγγελματίες. Ένα μικρότερο ποσοστό του δείγματος της τάξεως του 15,7% (40 άτομα) εργάζεται στον Δημόσιο τομέα. Τα τρία μικρότερα ποσοστά του δείγματος καταλαμβάνουν οι Άνεργοι, οι Φοιτητές και οι Συνταξιούχοι με ποσοστά 5,1%, 1,6% και 1,1% αντίστοιχα. Όπως αναφέρθηκε και πιο πάνω η διανομή του ερωτηματολογίου έγινε αποκλειστικά με ηλεκτρονικά μέσα πράγμα που έκανε την απάντηση του από τους συνταξιούχους λιγότερο πιθανή.

Αναφορικά με το επίπεδο μόρφωσης του δείγματος, οι 112 δηλαδή το 43,4% των ερωτηθέντων είναι απόφοιτοι ΑΕΙ/ΤΕΙ. Οι απόφοιτοι δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, καταλαμβάνουν το δεύτερο μεγαλύτερο ποσοστό 31,4% του δείγματος. Ακολουθούν οι κάτοχοι μεταπτυχιακού διπλώματος σε ποσοστό 23,5%. Ενώ τα χαμηλότερα ποσοστά αποτελούν οι κάτοχοι διδακτορικού και οι κάτοχοι Απολυτηρίου δημοτικού με 0,4%. Είναι γεγονός πως τις τελευταίες δεκαετίες το εκπαιδευτικό

επίπεδο των Ελλήνων έχει βελτιωθεί σημαντικά. Ενδεικτικό είναι το γεγονός ότι το μεγαλύτερο ποσοστό των ερωτηθέντων ανήκει στην πανεπιστημιακή βαθμίδα εκπαίδευσης. Πρέπει να σημειωθεί πως όσο υψηλότερο είναι το επίπεδο εκπαίδευσης κάποιου τόσο μεγαλύτερες οι πιθανότητες να είναι και τεχνολογικά καταρτισμένος.

Αναφορικά με τη χρήση ηλεκτρονικού/πλαστικού χρήματος στις συναλλαγές του, σχεδόν το σύνολο των ερωτηθέντων με ποσοστό 94,6% απάντησε θετικά. Μόλις 14 άτομα στο σύνολο του δείγματος απάντησαν ότι δεν χρησιμοποιούν καθόλου πλαστικό ή ηλεκτρονικό χρήμα. Το αποτέλεσμα είναι χαρακτηριστικό της ραγδαίας αύξησης των ηλεκτρονικών συναλλαγών στη χώρα μας ,η οποία στο παρελθόν ήταν από τις χώρες με κατεξοχήν προτίμηση στη χρήση μετρητών. Λόγω τόσο των νομοθετικών κανόνων για τη προώθηση χρήσης ηλεκτρονικών συναλλαγών που θέσπισε το κράτος τα τελευταία χρόνια αλλά κυρίως της πανδημίας ένα μεγάλο μέρος του ελληνικού πληθυσμού έχει υιοθετήσει τη χρήση του πλαστικού χρήματος στη καθημερινότητα του.

Στην ερώτηση σχετικά με το τί είδους συναλλαγές χρησιμοποιούν περισσότερο το 78% απάντησε πως πλέον οι συναλλαγές του γίνονται με ηλεκτρονικά μέσα , ενώ το 22% απάντησε πως εξακολουθεί να χρησιμοποιεί μετρητά. Όπως αναφέρθηκε και ανωτέρω οι Έλληνες πολίτες είχαν σταθερή προτίμηση μέχρι το πρόσφατο παρελθόν στα μετρητά πράγμα που καθιστά ακόμη πιο δύσκολη την μεταστροφή τους προς τη χρήση ηλεκτρονικών πληρωμών. Ωστόσο εξαιτίας των συνθηκών που δημιούργησε η πανδημία ένα μεγάλο ποσοστό των ερωτηθέντων απάντησε πως επιλέγει τη χρήση ηλεκτρονικών συναλλαγών έναντι αυτών με μετρητά.

Αναφορικά με το ποιο είναι το είδος των ηλεκτρονικών συναλλαγών που οι ερωτηθέντες προτιμούν πιο συχνά στις συναλλαγές τους το 62% του δείγματος απάντησε ότι κάνει χρήση πιστωτικής/ χρεωστικής κάρτας σε φυσικό κατάστημα. Το 25,9% ότι επιλέγει τη χρήση των εφαρμογών e-banking /mobile banking ενώ ένα μικρότερο ποσοστό του 12,2% ότι πιο συχνά κάνει χρήση των διαδικτυακών αγορών. Η χρήση χρεωστικών καρτών αυξήθηκε σημαντικά ως αποτέλεσμα της πανδημίας του COVID-19 ,κυρίως λόγω ανησυχίας σχετικά με την υγιεινή των μετρητών αλλά και της δημιουργίας των ανέπαφων συναλλαγών που έκανε ακόμη πιο γρήγορη τη διαδικασία τους. Οι συμμετέχοντες δεύτερη επιλογή προτίμησαν τη πληρωμή μέσω κινητού ή e-banking τα χαμηλά ή καθόλου τέλη, η ταχύτητα, η ευκολία στη χρήση αλλά και η δυσκολία πρόσβασης στα καταστήματα των τραπεζών διαδραμάτισαν

σημαντικό ρόλο για την επιλογή αυτή. Επίσης αν και τελευταίο στη προτίμηση του δείγματος .εξαιτίας της καραντίνας και το κλείσιμο των καταστημάτων υπήρξε αύξηση του ηλεκτρονικού εμπορίου, έτσι οι Έλληνες καταναλωτές εξοικειώθηκαν με τη χρήση των διαδικτυακών αγορών.

Στην ερώτηση σχετικά με το πόσο συχνά πραγματοποιούσαν ηλεκτρονικές συναλλαγές πριν την έναρξη της πανδημίας το 41,2% έκανε χρήση 2-3 φορές την εβδομάδα, το 27,1% έκανε χρήση 1-2 φορές το μήνα, και ένα ποσοστό της τάξεως του 23,9% έκανε καθημερινή χρήση ηλεκτρονικών συναλλαγών. Το 6,7% χρησιμοποιούσε ηλεκτρονικές συναλλαγές μια με δυο φορές το χρόνο και μόλις το 1,1% δεν είχε χρησιμοποιήσει ηλεκτρονικές συναλλαγές ποτέ. Η αύξηση των ηλεκτρονικών συναλλαγών στην Ελλάδα είχε ήδη ξεκινήσει νωρίτερα από την έναρξη της πανδημίας. Σημαντικό ρόλο προς την κατεύθυνση αυτή έπαιξαν η θέσπιση της υποχρέωσης των ηλεκτρονικών συναλλαγών για το χτίσιμο του αφορολόγητου αλλά και η επιβολή των κεφαλαιακών περιορισμών το 2015 με σκοπό την αποφυγή τότε ενός bank run όπου ένα μεγάλο μέρος του πληθυσμού εξέδωσε χρεωστικές κάρτες για να αντιμετωπίσει το φαινόμενο της έλλειψης μετρητών ώστε να καλύψει της καθημερινές του ανάγκες.

Στην ερώτηση σχετικά με το πόσο συχνά πραγματοποιούσαν ηλεκτρονικές συναλλαγές μετά την έναρξη της πανδημίας παρατηρούμε πως το ποσοστό όσων χρησιμοποιούν πλέον ηλεκτρονικές συναλλαγές καθημερινά όχι μόνο είναι πρώτο με 43,1% αλλά και ότι σχεδόν διπλασιάστηκε μετά την πανδημία. Το 40,4% κάνει χρήση 2-3 φορές την εβδομάδα, το ποσοστό που σημείωσε αρκετή μείωση είναι όσοι κάνουν χρήση 1-2 που έπεσε στο 14,5%. Το 1,6% χρησιμοποιεί ηλεκτρονικές συναλλαγές μια με δυο φορές το χρόνο και μόλις το 0,4% δεν έχει ακόμη χρησιμοποιήσει ηλεκτρονικές συναλλαγές. Η έναρξη της πανδημίας του νέου κορονοϊού είχε ως αποτέλεσμα το ηλεκτρονικό εμπόριο να αποκτήσει ρόλο ζωτικής σημασίας καθώς βελτίωσε τις συνθήκες κατά τη διάρκεια της καραντίνας που επιβλήθηκε από το κράτος και αποτέλεσε τον μοναδικό τρόπο αγοράς προϊόντων από καταστήματα που παρέμειναν κλειστά. Αυτό δικαιολογεί την μεγάλη αύξηση του ποσοστού των ατόμων που έκαναν συχνότερη πλέον χρήση των ηλεκτρονικών συναλλαγών.

Όταν ρωτήθηκαν οι συμμετέχοντες σε τι ποσό ανέρχονται οι ηλεκτρονικές συναλλαγές σε μηνιαία βάση απάντησαν το 29,4% ότι ξοδεύουν 51-250€, το 27,1% 251-499€, το 23,5% 500-999€, το 11,8% πάνω από 1000€ και το 8,2% έως 50€. Παρατηρούμε ότι τα ποσοστά των συναλλαγών αν και αυξήθηκαν σε συχνότητα τα

ποσά που δαπανούνται από τους καταναλωτές μηνιαίως δεν αποτελούν πολύ μεγάλο ποσοστό του μηνιαίου εισοδήματός τους. Δεδομένου ότι ένας μέσος μισθός στην Ελλάδα είναι της τάξεως των 650 ευρώ το 23,5% του δείγματος ξοδεύει πάνω από 500 ευρώ και μόνο ένα 11,8% πάνω από 1000 ευρώ. Συμπεραίνουμε λοιπόν πως ναι μεν η χρήση ηλεκτρονικών συναλλαγών έχει γίνει καθημερινότητα για μεγάλο ποσοστό των Ελλήνων ωστόσο οι συναλλαγές που κάνουν αφορούν μικρής αξίας ποσά για την κάλυψη των καθημερινών τους αναγκών.

Αναφορικά με το ποια ήταν η αιτία που τους οδήγησε να αυξήσουν το ποσοστό που χρησιμοποιούν ηλεκτρονικές συναλλαγές οι συμμετέχοντες απάντησαν πως ο πιο σημαντικός λόγος με 38,4% ήταν για να μην κυκλοφορούν με μετρητά. Το υποχρεωτικό χτίσιμο αφορολόγητου καταλαμβάνει το 25,5% των απαντήσεων, η πανδημία Covid-19 και ο φόβος μετάδοσης του ιού μέσω μετρητών/ lockdown έχει ποσοστό 19,2%. Για τις προσφορές/εκπτώσεις/bonus που έχουν οι κάρτες αύξησε τις αγορές του το 6,7% ενώ Δε ξέρω/ δεν απαντώ απάντησε το 10,2%. Παρατηρούμε πως αν και το χτίσιμο του αφορολόγητου έχει συνδράμει σημαντικά στη χρήση των ηλεκτρονικών συναλλαγών εντούτοις το να μη κυκλοφορούν με φυσικό πορτοφόλι και τους κινδύνους που αυτό ενέχει έπαιξε σημαντικότερο λόγο για την προτίμηση των ηλεκτρονικών συναλλαγών.

Στην ερώτηση σχετικά με το ποσό εύκολη θεωρούν τη χρήση των ηλεκτρονικών συναλλαγών, καθώς μια ενδεχόμενη δυσκολία στη χρήση τους μπορεί να φέρει τις ηλεκτρονικές συναλλαγές σε μειονεκτική θέση απέναντι στα μετρητά, σχεδόν το μισό δείγμα με ποσοστό 49,4% απάντησε πως θεωρεί τη χρήση των ηλεκτρονικών συναλλαγών πάρα πολύ εύκολη. Το 39,2% πολύ εύκολη, το 9,4% μέτρια εύκολη ενώ εξαιρετικά μικρά ποσοστά συγκεντρώνουν οι επιλογές λίγο και καθόλου εύκολη με 1,6% και 0,4% αντίστοιχα. Είναι γενικά αποδεκτό ότι η ευκολία στη χρήση των ηλεκτρονικών συναλλαγών είναι ένα από τα χαρακτηριστικά που τις καθιστούν ελκυστικές για το κοινό. Τα τελευταία χρόνια και ιδιαίτερα με την έλευση της πανδημίας τα τραπεζικά ιδρύματα κινήθηκαν προς την ταχύτερη τεχνολογική εξέλιξη ώστε να προσφέρουν πιο εύχρηστα και καινοτόμα προϊόντα στους πελάτες τους σε μια προσπάθεια απόκτησης όλο και μεγαλύτερης μερίδας από το καταναλωτικό κοινό και να εκμεταλλευτούν τις εξελίξεις.

Αναφορικά με το πόσο σημαντική είναι για εκείνους η ταχύτητα διεκπεραίωσης των ηλεκτρονικών συναλλαγών οι συμμετέχοντες κατά 43,5%

απάντησαν ότι την θεωρούν πολύ σημαντική. Το 40,8% πάρα πολύ σημαντική. Το 11,4% μέτρια σημαντική ενώ ελάχιστο ήταν το ποσοστό του δείγματος που θεωρούσε τη ταχύτητα διεκπεραίωσης των συναλλαγών λίγο ή καθόλου σημαντική με ποσοστά 0,8% και 3,5%. Η ταχύτητα των συναλλαγών, μαζί φυσικά με την ευκολία στη χρήση τους, αποτελούν ένα τα πιο βασικά ζητούμενα των καταναλωτών από μία ηλεκτρονική μέθοδο πληρωμής.

Στην ερώτηση 14, οι συμμετέχοντες κλήθηκαν να αναφερθούν στους λόγους που τους ωθούν να χρησιμοποιούν ηλεκτρονικές συναλλαγές, οι συμμετέχοντες εδώ είχαν τη δυνατότητα να επιλέξουν παραπάνω από έναν λόγους. Παρατηρούμε πως τις περισσότερες απαντήσεις, 161 στον αριθμό, συγκέντρωσε η επιλογή ότι η χρήση των ηλεκτρονικών συναλλαγών μπορεί να γίνει από οποιοδήποτε μέρος, να σημειωθεί πως η χρήση έξυπνων κινητών έχει συμβάλει στα μέγιστα για αυτό. Δεύτερη σε προτίμηση, με 146 ψήφους, ήρθε η επιλογή πως οι ηλεκτρονικές συναλλαγές πραγματοποιούνται ότι ώρα επιθυμεί ο καταναλωτής. Η εξοικονόμηση χρόνου μέσω των ηλεκτρονικών συναλλαγών συγκέντρωσε 135 απαντήσεις. Ένας ακόμη λόγος που οι καταναλωτές, με 96 ψήφους, θεωρούν σημαντική τη χρήση των ηλεκτρονικών συναλλαγών είναι ότι τους απαλλάσσουν από την ανάγκη να φέρουν επάνω τους μετρητά. Επιπροσθέτως, η δυνατότητα να έχουν άμεση πρόσβαση στο λογαριασμό τους κάνει επίσης ελκυστική τη χρήση των ηλεκτρονικών συναλλαγών και συγκέντρωσε 91 ψήφους. Τέλος, η επιλογή Δεν ξέρω/ Δεν απαντώ έλαβε 5 ψήφους.

Στην ερώτηση 15, οι συμμετέχοντες κλήθηκαν να απαντήσουν σχετικά με τους ανασταλτικούς παράγοντες στη χρήση ηλεκτρονικών συναλλαγών. Ο φόβος για τυχόν εξαπάτηση έχει τις περισσότερες ψήφους συγκεντρώνοντας 103 στον αριθμό. Η επιλογή «Τίποτα από τα παραπάνω» συγκεντρώνει 99 ψήφους, πράγμα που επιδεικνύει ότι σταδιακά οι καταναλωτές έχουν αρχίσει να εμπιστεύονται τις ηλεκτρονικές συναλλαγές. Η έλλειψη εμπιστοσύνης σε όλα τα καταστήματα τόσο ηλεκτρονικά όσο και φυσικά δήλωσαν οι συμμετέχοντες με 68 ψήφους ότι τους αποτρέπει να χρησιμοποιήσουν ηλεκτρονικές συναλλαγές. Η ανησυχία για κοινοποίηση προσωπικών τους δεδομένων απασχολεί 47 από τους συμμετέχοντες, καθώς επίσης η ανησυχία για επιπλέον χρέωση πήρε συνολικά 27 απαντήσεις. Τέλος, η έλλειψη εξοικείωσης με τις ανέπαφες συναλλαγές συγκέντρωσε μόνο 4 ψήφους.

Στην ερώτηση εάν βρίσκουν εύκολη τη διαδικασία της διεκπεραίωσης των ηλεκτρονικών συναλλαγών, από τους 255 συμμετέχοντες ένας διαφωνεί απόλυτα ότι η

διαδικασία ηλεκτρονικών συναλλαγών είναι εύκολη, 3 διαφωνούν, 27 ούτε συμφωνούν ούτε διαφωνούν, 75 συμφωνούν και 149 συμφωνούν απόλυτα. Η πανδημία αποτέλεσε σημαντικό παράγοντα για την εξοικείωση των Ελλήνων πολιτών με τη χρήση του διαδικτύου αλλά και των ηλεκτρονικών συναλλαγών. Επίσης η αυξανόμενη ζήτηση για ηλεκτρονικές συναλλαγές οδήγησε τις τράπεζες σε έναν μεταξύ τους αγώνα δρόμου για τη συνεχή βελτίωση των υπηρεσιών τους. Αυτό οδήγησε στην ολοένα και μεγαλύτερη βελτίωση του περιβάλλοντος των εφαρμογών ηλεκτρονικής πληρωμής καθιστώντας τες ολοένα και πιο φιλικές για τους χρήστες.

Στην ερώτηση σχετικά με το εάν φοβούνται να χρησιμοποιήσουν μετρητά λόγω μετάδοσης του Covid-19 το 50,2% απάντησε ότι διαφωνεί απόλυτα, 17,6% διαφωνεί, 18,4% ούτε συμφωνεί ούτε διαφωνεί, 9,8% συμφωνεί και 3,9 % ότι συμφωνεί απόλυτα. Φτάνοντας στο 2022 και διανύοντας πλέον το δεύτερο έτος της πανδημίας οι άνθρωποι έχουν ξεπεράσει σε μεγάλο βαθμό τη φοβία μετάδοσης του υιού μέσω των μετρητών.

Στην ερώτηση εάν φοβούνται να επισκεφτούν φυσικό κατάστημα λόγω της υγειονομικής κρίσης του Covid-19 το 48,2% απάντησε ότι διαφωνεί απόλυτα, 19,6% διαφωνεί, 22,4% ούτε συμφωνεί ούτε διαφωνεί, 6,7% συμφωνεί και 3,1% ότι συμφωνεί απόλυτα. Ο φόβος διασποράς του κορονοϊού από την επίσκεψη σε φυσικό κατάστημα έχει και αυτός μειωθεί αισθητά εν συγκρίσει με τους πρώτους μήνες της πανδημίας.

Στην ερώτηση εάν οι ηλεκτρονικές αγορές έχουν γίνει πιο διαδεδομένες λόγω της πανδημίας το 3,9% απάντησε ότι διαφωνεί απόλυτα, 4,7% διαφωνεί, 12,9% ούτε συμφωνεί ούτε διαφωνεί, 32,5% συμφωνεί και 45,9% ότι συμφωνεί απόλυτα. Είναι εμφανής ο ρόλος που διαδραμάτισε η πανδημία για την διάδοση της χρήσης ηλεκτρονικών συναλλαγών στην Ελλάδα καθώς το μεγαλύτερο μέρος των συμμετεχόντων δηλώνει πως συμφωνεί με αυτή την άποψη.

Στην ερώτηση εάν ψωνίζουν συχνότερα online κατά την διάρκεια της πανδημίας το 11,4% απάντησε ότι διαφωνεί απόλυτα, 7,8% διαφωνεί, 25,5% ούτε συμφωνεί ούτε διαφωνεί, 26,3% συμφωνεί και 29% ότι συμφωνεί απόλυτα. Αντίστοιχα το μεγαλύτερο μέρος των συμμετεχόντων δηλώνει πως συμφωνεί με αυτή την άποψη ότι η πανδημία τους ώθησε να κάνουν χρήση των ιντερνετικών αγορών. Όπως αναφέρθηκε εκτενώς και νωρίτερα οι online αγορές διαδραμάτισαν σημαντικό ρόλο κατά τη διάρκεια της καραντίνας.

Στην ερώτηση εάν θα συνεχίσουν να πραγματοποιούν ηλεκτρονικές αγορές με την ίδια συχνότητα και μετά το πέρας της πανδημίας το 6,3% απάντησε ότι διαφωνεί απόλυτα, 7,8% διαφωνεί, 17,3% ούτε συμφωνεί ούτε διαφωνεί, 20,8% συμφωνεί και 47,8% ότι συμφωνεί απόλυτα. Ένα από τα σημαντικότερα δεδομένα που αντλούμε από αυτή την έρευνα είναι η πρόθεση μεγάλης μερίδας του δείγματος να εξακολουθήσει να χρησιμοποιεί ηλεκτρονικές αγορές και μετά το πέρας της πανδημίας. Η τάση αυτή λοιπόν αυτή ήρθε για να μείνει στη ζωή των Ελλήνων καταναλωτών.

Στην ερώτηση εάν θα συνεχίσουν είναι ικανοποιημένοι από τις ηλεκτρονικές συναλλαγές τους το 0,8% απάντησε ότι διαφωνεί απόλυτα, 2,4% διαφωνεί, 15,7% ούτε συμφωνεί ούτε διαφωνεί, 37,6% συμφωνεί και 43,5% ότι συμφωνεί απόλυτα. Σημαντικό επίσης είναι το γεγονός ότι οι συμμετέχοντες δηλώνουν κατά μεγάλο βαθμό ότι είναι ικανοποιημένοι από τη χρήση των ηλεκτρονικών συναλλαγών. Αυτό ίσως δικαιολογεί και την πρόθεση τους για συνέχιση των ηλεκτρονικών συναλλαγών με την ίδια συχνότητα και μετά το τέλος της πανδημίας

Στην ερώτηση εάν είναι ενημερωμένοι σχετικά με την ασφαλή χρήση των ηλεκτρονικών συναλλαγών το 2% απάντησε ότι διαφωνεί απόλυτα, 6,3% διαφωνεί, 16,5% ούτε συμφωνεί ούτε διαφωνεί, 34,5% συμφωνεί και 40,8% ότι συμφωνεί απόλυτα. Παρατηρούμε πως ένα μεγάλο μέρος των συμμετεχόντων δηλώνει ενημερωμένο για την ασφαλή χρήση των ηλεκτρονικών συναλλαγών. Σε αυτό έχει συνδράμει και οι καμπάνιες ενημέρωσης που τρέχουν από την ελληνική κυβέρνηση και τις τράπεζες για την αποφυγή εξαπάτησης μέσω διαδικτύου καθώς επίσης και η επαφή ολοένα και περισσότερο των πολιτών με τις νέες τεχνολογίες.

Στην ερώτηση εάν θεωρούν πως τα προσωπικά τους δεδομένα είναι ασφαλή κατά τη διάρκεια των ηλεκτρονικών συναλλαγών το 4,3% απάντησε ότι διαφωνεί απόλυτα, το 8,2% διαφωνεί, το 39,2% ούτε συμφωνεί ούτε διαφωνεί, το 29,4% συμφωνεί και 18,8% ότι συμφωνεί απόλυτα. Σχετικά με την ασφάλεια των προσωπικών τους δεδομένων κατά τη διενέργεια ηλεκτρονικών συναλλαγών παρατηρούμε πως εάν και οι συμμετέχοντες δήλωσαν και ικανοποίηση από τις ηλεκτρονικές τους συναλλαγές αλλά και ότι είναι ενημερωμένοι για την ασφάλεια αυτών εξακολουθούν να διατηρούν επιφύλαξη σχετικά με το πόσο ασφαλείς είναι οι προσωπικές τους πληροφορίες στο διαδίκτυο.

Η παρούσα έρευνα εξετάζει τις συνήθειες των καταναλωτών αναφορικά με τις ηλεκτρονικές συναλλαγές και σε ποιόν βαθμό αυτές επηρεάστηκαν από την πανδημία καθώς επίσης εάν η έλευση του Covid-19 επηρέασε την προτίμησή τους για τη χρήση φυσικού ή ηλεκτρονικού χρήματος. Μέσα από την διεξαγωγή της έρευνας, έγινε σαφές ότι αυξάνονται συνέχεια οι συναλλαγές με πλαστικό χρήμα αλλά ένα μη αμελητέο ποσοστό της τάξεως του 22% χρησιμοποιεί ακόμα μετρητά. Η υπηρεσία που χρησιμοποιούν περισσότερο στις συναλλαγές τους, όπως ήταν αναμενόμενο, είναι η πλαστική κάρτα. Ένα αξιόλογο εύρημα της έρευνας είναι πως η συχνότητα χρήσης των ηλεκτρονικών συναλλαγών αυξήθηκε κατά πολύ μετά την έναρξη της πανδημίας, πιο συγκεκριμένα οι χρήστες που χρησιμοποιούν ηλεκτρονικές συναλλαγές καθημερινά αλλά και 2-3 φορές την εβδομάδα σχεδόν διπλασιάστηκαν μετά την έναρξη της πανδημίας. Οι λόγοι που οδήγησαν τους καταναλωτές να αυξήσουν τη χρήση ηλεκτρονικών συναλλαγών είναι η ευκολία του να μην φέρουν πάνω τους μετρητά ώστε να μη χρειάζεται να ανησυχούν για τυχόν απώλεια ή κλοπή τους. Επιπροσθέτως προς τη κατεύθυνση αυτή βλέπουμε ότι οδήγησαν τόσο τα μέτρα που θέσπισε η κυβέρνηση, για παράδειγμα το χτίσιμο του αφορολόγητου, αλλά και η έναρξη της πανδημίας. Τέλος, η πρόσβαση οποιαδήποτε ώρα και από οποιοδήποτε μέρος στις ηλεκτρονικές συναλλαγές αλλά και η εξοικονόμηση χρόνου που παρέχουν τις καθιστούν επίσης ελκυστικές στους καταναλωτές. Μια ακόμη παρατήρηση είναι ότι καταναλωτές σε μεγάλο ποσοστό θεωρούν πως πλέον οι ηλεκτρονικές συναλλαγές χαρακτηρίζονται από ευκολία και ταχύτητα με σημαντικό ρόλο σε αυτό να διαδραματίζει τόσο η τεχνολογική ανάπτυξη των τραπεζικών συστημάτων τα οποία γίνονται όλο και πιο φιλικά απέναντι στο χρήστη όσο και ο εκσυγχρονισμός των επιχειρήσεων που κατάφεραν να ανταπεξέλθουν στις νέες απαιτήσεις και εξέλιξαν ή ακόμα και δημιούργησαν τα ηλεκτρονικά τους καταστήματα. Όλα τα ανωτέρω έχουν δημιουργήσει ένα κλίμα εμπιστοσύνης απέναντι στις ηλεκτρονικές συναλλαγές με ένα μεγάλο ποσοστό των καταναλωτών να δηλώνει πως ενώ πλέον δεν τους φοβίζει η χρήση μετρητών ή η επίσκεψη σε φυσικό κατάστημα εμπιστεύονται αρκετά τις ηλεκτρονικές συναλλαγές είναι ικανοποιημένοι από αυτές και ενήμεροι για την ασφαλή χρήση τους που και αύξησαν τις online αγορές τους κατά τη διάρκεια της πανδημίας αλλά και θα συνεχίσουν να κάνουν χρήση τους το ίδιο συχνά και μετά το πέρας της αυτής. Υπάρχει όμως και ένα ποσοστό του καταναλωτικού κοινού που εκφράζει ακόμα ανησυχία για τυχόν εξαπάτηση, κοινοποίηση των προσωπικών τους

δεδομένων ή επιπλέον χρεώσεις κατά τη χρήση των ηλεκτρονικών συναλλαγών, η οποία ανησυχία όμως δεν φαίνεται ικανή να το αποτρέψει από τη χρήση ηλεκτρονικών συναλλαγών.

Εν κατακλείδι, η έναρξη της πανδημίας φέρεται να βοήθησε αρκετά στην διάδοση των ηλεκτρονικών συναλλαγών στην Ελλάδα και στην αύξηση της εμπιστοσύνης των καταναλωτών απέναντί τους. Ενώ όμως έγιναν αρκετά βήματα προς την προώθηση της χρήσης των ηλεκτρονικών συναλλαγών κατά τη διάρκεια της πανδημίας, και αυτή η τάση δείχνει ότι θα διατηρηθεί και μετά το πέρας αυτής, απέχουμε ακόμη παρασάγγας από μια οικονομία στην οποία θα έχουν εξαλειφθεί πλήρως τα μετρητά. Τα αποτελέσματα του ερωτηματολογίου μας έδειξαν τη διάθεση του Έλληνα καταναλωτή ως προς την αντικατάσταση των φυσικών συναλλαγών με χρήση μετρητών από τις ηλεκτρονικές συναλλαγές και κατά πόσο αυτή επηρεάστηκε από την πανδημία του Covid-19, έγινε εμφανές λοιπόν ότι οι Έλληνες καταναλωτές δεν είναι ακόμη έτοιμοι να θυσιάσουν τα προτερήματα των μετρητών όσο προσαρμοστικοί κι αν εμφανίστηκαν κατά τη διάρκεια της πανδημίας για μια οικονομία χωρίς μετρητά.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Η πανδημία του COVID 19 και επιβολή lockdown έπαιξαν ουσιαστικό ρόλο προς τη μεταστροφή των πολιτών τόσο παγκοσμίως όσο και στην Ελλάδα, μια χώρα που έδειχνε πάντα την προτίμησή της στις συναλλαγές με μετρητά, σε ταχεία υιοθέτηση της χρήσης χρεωστικών και πιστωτικών καρτών καθώς επίσης και των ανέπαφων πληρωμών. Σταδιακά, οι χρεωστικές κάρτες έγιναν πλέον το κύριο μέσο πληρωμής στα καταστήματα και στο διαδίκτυο. Δεν είναι όμως αυτοί οι παράγοντες αρκετοί ώστε να περάσουμε σε μια κοινωνία όπου τα μετρητά θα έχουν εξαλειφθεί εντελώς.

Ανεξάρτητα από τους ισχυρισμούς των αρχών επιβολής του νόμου και των κρατικών υπηρεσιών, η μόνη μορφή χρημάτων που είναι πραγματικά ανώνυμη είναι τα μετρητά. Παρότι οι καταναλωτές βρίσκουν βολική πλέον τη χρήση ηλεκτρονικών μέσων πληρωμής και μάλιστα δηλώνουν πως θα συνεχίσουν να τις χρησιμοποιούν το ίδιο συχνά και μετά το τέλος της πανδημίας δεν είναι διατιθέμενοι να θυσιάσουν το αγαθό στην ιδιωτική ζωή που προσφέρουν τα μετρητά. Τα μετρητά είναι πολύ σημαντικά για τους ανθρώπους ώστε να επιτρέψουν να εξαφανιστούν τόσο εύκολα. Άλλωστε το σημαντικότερο επιχείρημα τον υπέρμαχων της κατάργησης των μετρητών που αφορά την καταπολέμηση του εγκλήματος και της τρομοκρατίας μπορεί εύκολα να καταρριφθεί καθώς κανείς δε μπορεί να πει με βεβαιότητα ότι οι τρομοκράτες και οι δε θα κατορθώσουν να εντοπίσουν εναλλακτικούς τρόπους χρηματοδότησης των παράνομων δραστηριοτήτων τους όπως η αγορά όπλων ή να διακίνηση ναρκωτικών, εάν τα μετρητά καταργηθούν.

Μια κοινωνία χωρίς μετρητά μπορεί να φέρει τόσο πλεονεκτήματα όσο και μειονεκτήματα. Για παράδειγμα, το ηλεκτρονικό εμπόριο μπορεί να μειώσει ή να εξαλείψει το κόστος που σχετίζεται με τη διεξαγωγή επιχειρηματικών δραστηριοτήτων και τις ηλεκτρονικές αγορές. Η τρέχουσα πανδημία άλλωστε κατάφερε να αναδείξει την κρίσιμη πτυχή του ηλεκτρονικού εμπορίου και των πληρωμών χωρίς μετρητά. Αν δεν υπήρχαν ηλεκτρονικές συναλλαγές κατά τη διάρκεια του παγκόσμιου lockdown, οι άνθρωποι σε καραντίνα θα βρίσκονταν σε εξαιρετικά δυσμενή θέση καθώς δεν θα μπορούσαν να έχουν πρόσβαση σε φαγητό, φάρμακα και άλλα είδη πρώτης ανάγκης.

Στην πραγματικότητα όμως, σε έναν κόσμο όπου ήδη υπάρχει ανησυχία για τον όγκο των δεδομένων που μπορούν να υπάρχει αποθηκευμένα στο το διαδίκτυο, ουδείς ουσιαστικά επιθυμεί να παραδώσει το δικαίωμα ώστε οι τράπεζες και το κράτος να γνωρίζουν τα πάντα. Κανείς δεν θέλει να σταθεί εμπόδιο στην τεχνολογική καινοτομία αλλά θα το σκεφτεί αρκετά πριν παραδώσει άνευ όρων την ανωνυμία του συμφωνώντας με την κατάργηση των μετρητών.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Ερωτηματολόγιο Covid-19 και χρήση φυσικού ή ηλεκτρονικού χρήματος.

<https://forms.gle/3G9j6MiYrjLjcras6>

Ονομάζομαι Μαριάννα Λίτου και στα πλαίσια της διπλωματικής μου εργασίας στο μεταπτυχιακό πρόγραμμα Δημόσια Οικονομική και Πολιτική, θα σας παρακαλούσα να διαθέσετε λίγο από τον χρόνο σας για να απαντήσετε σε αυτό το ερωτηματολόγιο. Το ερωτηματολόγιο είναι ανώνυμο και οι πληροφορίες θα χρησιμοποιηθούν αποκλειστικά για την παρούσα εργασία. Η έρευνα αυτή αποσκοπεί στην σκιαγράφηση των συνηθειών των καταναλωτών σχετικά με την αντικατάσταση των μετρητών από τα ηλεκτρονικά μέσα πληρωμής και το πλαστικό χρήμα και εάν η πανδημία επηρέασε τις αποφάσεις και τις συνήθειες τους. Ο χρόνος που απαιτείται για τη συμπλήρωση του είναι περίπου δέκα λεπτά. Σας ευχαριστώ εκ των προτέρων.

(Απαντήστε βάζοντας ένα **X** στο αντίστοιχο κουτάκι)

Δημογραφικά στοιχεία

1.Φύλο

- Άνδρας
- Γυναίκα

2.Ηλικία

- 18-29
- 30-39
- 40-49
- 50 και άνω

3.Επάγγελμα

- Δημόσιος Υπάλληλος
- Ιδιωτικός Υπάλληλος
- Ελεύθερος επαγγελματίας
- Συνταξιούχος
- Φοιτητής
- Άνεργος

4.Επίπεδο μόρφωσης:

- Απολυτήριο δημοτικού
- Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση
- Πτυχίο ΑΕΙ/ΤΕΙ
- Μεταπτυχιακό δίπλωμα
- Διδακτορικό

Η καταναλωτική συμπεριφορά ως προς την χρήση των ηλεκτρονικών συναλλαγών.

5. Χρησιμοποιείτε το ηλεκτρονικό/ πλαστικό χρήμα στις συναλλαγές σας;

- ΝΑΙ
- ΟΧΙ

6. Τι είδους συναλλαγές χρησιμοποιείτε πιο πολύ;

- Ηλεκτρονικές (αγορές με κάρτα/e-banking κτλ.)
- Μετρητά

7.Ποια κάρτα υπηρεσία χρησιμοποιείτε πιο συχνά;

- Πιστωτική / Χρεωστική κάρτα σε φυσικό κατάστημα
- Διαδικτυακές αγορές
- E-banking / Mobile Banking

8. Πόσο συχνά πραγματοποιούσατε ηλεκτρονικές συναλλαγές πριν την έναρξη της πανδημίας;

- Κάθε μέρα
- 2-3 φορές την εβδομάδα
- 1-2 φορές το μήνα
- 1-2 φορές το χρόνο
- Ποτέ

9. Πόσο συχνά πραγματοποιείτε ηλεκτρονικές συναλλαγές μετά το ξέσπασμα της πανδημίας;

- Κάθε μέρα
- 2-3 φορές την εβδομάδα
- 1-2 φορές το μήνα
- 1-2 φορές το χρόνο
- Ποτέ

10. Σε μηνιαία βάση, σε τι ποσό ανέρχονται οι ηλεκτρονικές συναλλαγές;

- Μηδέν
- Έως 50€
- 51€-250€
- 251€-499€
- 500€-999€
- Πάνω από 1000€

11. Τι σας έκανε να αυξήσετε το ποσοστό που χρησιμοποιείτε ηλεκτρονικές συναλλαγές;

- Το υποχρεωτικό χτίσιμο αφορολόγητου
- Η πανδημία Covid-19 (μετάδοση ιού μέσω μετρητών/ lockdown)
- Για τις προσφορές/εκπτώσεις/bonus που έχουν οι κάρτες
- Για να μην κυκλοφορώ με μετρητά
- Δεν ξέρω/Δεν απαντώ

12. Πόσο εύκολη θεωρείτε τη χρήση των ηλεκτρονικών συναλλαγών;

- Καθόλου
- Λίγο
- Μέτρια
- Πολύ
- Πάρα πολύ

13. Πόσο σημαντική θεωρείτε για εσάς η ταχύτητα με την οποία διεκπεραιώνονται οι ηλεκτρονικές συναλλαγές;

- Καθόλου
- Λίγο
- Μέτρια
- Πολύ
- Πάρα πολύ

14. Ποιόν από τους παρακάτω θεωρείτε σημαντικό λόγο για την χρήση των ηλεκτρονικών συναλλαγών; (Μπορείτε να επιλέξετε παραπάνω από μία επιλογές)

- Εξοικονόμηση χρόνου
- Πραγματοποιούνται ό,τι ώρα επιθυμώ
- Μπορώ να κάνω χρήση από οπουδήποτε κι εάν βρίσκομαι
- Δεν χρειάζονται μετρητά
- Έχω άμεση πρόσβαση στον λογαριασμό μου
- Δεν ξέρω/ Δεν απαντώ

15. Τι σας απωθεί να πραγματοποιείτε ηλεκτρονικές συναλλαγές; (Μπορείτε να επιλέξετε παραπάνω από μία επιλογές)

- Έλλειψη εμπιστοσύνης σε όλα τα καταστήματα (ηλεκτρονικά ή φυσικά)
- Η ανησυχία για επιπλέον χρέωση
- Η ανησυχία για κοινοποίηση προσωπικών δεδομένων
- Έλλειψη εξοικείωσης με τις ανέπαφες συναλλαγές
- Ο φόβος για τυχόν εξαπάτηση
- Τίποτα από τα παραπάνω

	Διαφωνώ απόλυτα	Διαφωνώ	Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα
Βρίσκω εύκολη τη διαδικασία ηλεκτρονικών συναλλαγών.	1	2	3	4	5
Φοβάμαι να Χρησιμοποιήσω μετρητά λόγω μετάδοσης του Covid-19	1	2	3	4	5
Φοβάμαι να επισκεφτώ φυσικό κατάστημα λόγω της υγειονομικής κρίσης του Covid-19	1	2	3	4	5
Οι ηλεκτρονικές αγορές έχουν γίνει πιο διαδεδομένες λόγω της πανδημίας	1	2	3	4	5

Ψωνίζω συχνότερα online κατά την διάρκεια της πανδημίας	1	2	3	4	5
Θα συνεχίσω να κάνω ηλεκτρονικές αγορές με την ίδια συχνότητα και μετά το πέρας της πανδημίας.	1	2	3	4	5
Είμαι ικανοποιημένος από τις ηλεκτρονικές συναλλαγές μου.	1	2	3	4	5
Είμαι ενημερωμένος σχετικά με την ασφαλή χρήση των ηλεκτρονικών συναλλαγών.	1	2	3	4	5
Τα προσωπικά μου δεδομένα είναι ασφαλή κατά τη διάρκεια των ηλεκτρονικών συναλλαγών.	1	2	3	4	5

Βιβλιογραφία

Ελληνική

Βαρδασάνη, Μ., 2011. *Φοροδιαφυγή στην Ελλάδα μια γενική επισκόπηση*, Αθήνα: ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ.

Γενικό Λύκειο Ραφήνας,, 2012. *Απο τα αρχαία νομίματα στα σύγχρονα είδη νομίσματος*. [Ηλεκτρονικό]

Available at: <http://blogs.sch.gr/lykrafin/files/2012/05/nomisma.pdf>

[Πρόσβαση ΜΑΙΟΣ 2022].

Γεωργακόπουλος, Λ., 1999. *Έγχειρίδιο Εμπορικού Δικαίου*. Αθηνά: Σάκκουλας.

Γκίκας, Γ. , Χ. Α. & Μ. Σ., 2017. *Σύγχρονες αντιλήψεις για την εξέλιξη των μέσων πληρωμής. Η κατάργηση των μετρητών και οι συνέπειές της. Θλιμμένα τα μάτια της Ευρώπης..* ΑΘΗΝΑ, Τ.Ε.Ι. of Epirus.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΈΝΩΣΗ ΤΡΑΠΕΖΩΝ, 2021. *Ισχυρή Ταυτοποίηση Πελάτη για Συναλλαγές σε περιβάλλον Ηλεκτρονικού Εμπορίου*. [Ηλεκτρονικό]

Available at: <https://www.hba.gr/info/psd2ecom>

ΕΥΡΩΠΑΙΚΗ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ, 2020. *ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΔΕΛΤΙΟ ΤΕΥΧΟΣ 4*, s.l.: ΕΥΡΩΠΑΙΚΗ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ.

Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, 2021. *Ετήσια Έκθεση της ΕΚΤ 2020*, s.l.: Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα.

Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο & Συμβούλιο, 2015. *ΟΔΗΓΙΑ (ΕΕ) 2015/2366*,

Στρασβούργο:Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Εφημερίδα της Ελληνικής Κυβερνήσεως, 2018. Νόμος 4537/2018. *Εφημερίδα της Ελληνικής Κυβερνήσεως*, Issue Α'84.

Εφημερίδα Της Κυβερνήσεως, 2011. ΦΕΚ Α' 218/03-10-2011. *Εφημερίδα Της Κυβερνήσεως*, Issue 218.

Θεοδωρίδης, Λ., 2008. *Τεχνικά και νομικά θέματα του ηλεκτρονικού χρήματος..* Διπλωματική Εργασία επιμ. Θεσσαλονίκη: Πανεπιστήμιο Μακεδονίας.

ΙΔΡΥΜΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ & ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΕΡΕΥΝΩΝ,, 2018. *Οι ηλεκτρονικές πληρωμές μετά τους κεφαλαιακούς περιορισμούς*, Αθήνα: IOBE.

ΙΔΡΥΜΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ & ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΕΡΕΥΝΩΝ, 2015. *Τα ηλεκτρονικά μέσα πληρωμής και η φοροδιαφυγή*, Αθήνα: IOBE.

Ίδρυμα Οικονομικών & Βιομηχανικών Ερευνών, 2021. *Ηλεκτρονικές πληρωμές στην Ελλάδα: Πολιτικές και επιδράσεις στη χρήση καρτών, 2015-2020*, ΑΘΗΝΑ: IOBE.

Κουτρούλης, Α., 2022. Πρόσφατες εξελίξεις και προοπτικές της παγκόσμιας οικονομικής δραστηριότητας: Νέες πηγές αβεβαιότητας προβάλλουν την ανάγκη για αποτελεσματικότερο συντονισμό των επιμέρους εθνικών πολιτικών. *Οικονομικές Εξελίξεις*, pp. 40-47.

Κωνσταντίνου, Φ., 2018. *Ηλεκτρονικό και πλαστικό χρήμα στην εσωτερική αγορά..* Διπλωματική Εργασία επιμ. Αθήνα: Πάντειο Πανεπιστήμιο.

Λαμπρινίδης, Ι., 2021. *Ψηφιακές τράπεζες: η διεθνής εμπειρία και οι προοπτικές ανάπτυξής τους στην Ελλάδα.* Διπλωματική Εργασία επιμ. Αθήνα: ΕΑΠ.

Μάρκου, Κ. Θ., 2018. *Η Νομική Φύση Του Bitcoin.* Ψ επιμ. ΑΘΗΝΑ: ΕΚΠΑ.

Μαρούλης, Δ. , Σ. & Κ. Η., 2021. *Οι επιπτώσεις του Covid-19 και οι προοπτικές ανάπτυξης,* Αθήνα: Ινστιτούτο ΣΕΤΕ.

Ξενόγλωσση

De Best, R., 2022. *Apple Pay global user number 2016-2020.* [Ηλεκτρονικό]
Available at: <https://www.statista.com/statistics/911914/number-apple-pay-users/>

Engman, K., 2021. *Bye-bye cash. Why central banks are pushing digital currencies.* [Ηλεκτρονικό]
Available at: <https://www.tietoevry.com/en/blog/2021/08/why-central-banks-are-pushing-digital-currencies/>

European Central Bank, 2022. *Study on New Digital Payment Methods*, s.l.: Kantar Public.

Federal Deposit Insurance Corporation,, 2019. *How America Banks:Household Use of Banking and Financial Services*, s.l.: Federal Deposit Insurance Corporation.

Gikas, G. H. A. & T. P., 2018. Abolishing cash in Europe: the Benefits and Drawbacks of Electronic Transactions. *Central European Review of Economics & Finance vol.23 No.1*, pp. 59-68.

HAKSAR, V., 2020. *imf.org.* [Ηλεκτρονικό]
Available at: <https://www.imf.org/Publications/fandd/issues/2020/03/what-are-negative-interest-rates-basics>
[Πρόσβαση 2022].

HARING, N., 2016. *Η ΚΑΤΑΡΓΗΣΗ ΤΩΝ ΜΕΤΡΗΤΩΝ ΚΑΙ ΟΙ ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΤΗΣ ΟΛΕΥΟΝΤΑΣ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΟΛΟΚΛΗΡΩΤΙΚΟ ΕΛΕΓΧΟ.* Αθήνα: ΛΙΒΑΝΗΣ.

Jevons, W. S., 1875. *Money and the Mechanisms of Exchange*,. New York: D. Appleton and Company.

Korhonen, N., 2022. *Central Bank Digital Currency & Effects on Technological Efficiency*, Vaasa : UNIVERSITY OF VAASA.

Mellor, M., 2010. *The future of Money: From Financial Crisis to Public Resource*, s.l.:Pluto Press.

Rogoff, K. S., 2014. *Costs and Benefits to Phasing Out Paper Currency*, s.l.: National Bureau of Economic Research.

Sands, P., 2016. *Making it Harder for the Bad Guys: The Case for Eliminating High Denomination Notes*, s.l.: M-RCBG Associate Working Paper.

Span, P., 2020. *Just What Older People Didn't Need: More Isolation*. [Ηλεκτρονικό] Available at: <https://www.nytimes.com/2020/04/13/health/coronavirus-elderly-isolation-loneliness.html>

Διαδικτυακές πηγές

Taxheaven, 2021. *Επιδότηση για δημιουργία e-shop: Προϋποθέσεις - Τι χρηματοδοτείται. Προδημοσίευση της Δράσης «e-λιανικό»*. [Ηλεκτρονικό] Available at: <https://www.taxheaven.gr/news/52423/epidothsh-gia-dhmiourgia-e-shop-proypoeseis-ti-xrhmatodoteitai-prodhmosieysh-ths-drashs-e-lianiko>

Wallet, V., 2020. *Viva Wallet*. [Ηλεκτρονικό] Available at: https://www.vivawallet.com/gr_el/vivawallet-bank

WORLDPAY EDITORIAL TEAM,, 2019. *Cashless Society: Learning from Global Markets*. [Ηλεκτρονικό] Available at: <https://www.fisglobal.com/en-gb/insights/merchant-solutions-worldpay/article/cashless-society-learning-from-global-markets> [Πρόσβαση 2022].

Εθνική Τράπεζα, 2017. *i-bank Pay*. [Ηλεκτρονικό] Available at: <https://ibankpay.nbg.gr/iBankPay/el/>

IOBE <http://iobe.gr/>

Ελληνική Στατιστική Αρχή <https://www.statistics.gr/>

Ευρωπαϊκή-Κεντρική-Τράπεζα-(ΕΚΤ) <https://www.ecb.europa.eu/ecb/html/index.el.html>

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΕΥΡΩΠΑΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ,, 2022. *ecb.europa.eu*. [Ηλεκτρονικό] Available at: https://www.ecb.europa.eu/paym/digital_euro/html/index.el.html [Πρόσβαση 2022].

Τράπεζα ALPHA, 2018. *alpha.gr*. [Ηλεκτρονικό] Available at: <https://www.alpha.gr/el/idiotes/kartes/propliromenes->

[kartes/bleep?gclid=CjwKCAjwh-CVBhB8EiwAjFEPGalZYKnhL76n8dkKwNOrHRnfFCOvkqpmA7uzrim6oL1gVS1IBc6BchoCfxsQAvD_BwE](https://www.alpha.gr/el/idiotes/myalpha/mobile-apps/my-alpha-wallet-app)
[Πρόσβαση 2022].

Τράπεζα ALPHA, 2020. *alpha.gr*. [Ηλεκτρονικό]
Available at: <https://www.alpha.gr/el/idiotes/myalpha/mobile-apps/my-alpha-wallet-app>
[Πρόσβαση 2022].

Τράπεζα Eurobank, 2020. *Eurobank Wallet*. [Ηλεκτρονικό]
Available at: <https://www.eurobank.gr/el/omilos/grafeio-tupou/deltio-tupou-11-05-20>

ΤΡΑΠΕΖΑ ΠΕΙΡΑΙΩΣ, , 2020. *winbank.gr*. [Ηλεκτρονικό]
Available at: <https://www.winbank.gr/sites/idiwtes/el/Pages/News/winbank-pay.aspx>
[Πρόσβαση 2022].

Τράπεζας της Ελλάδος <https://www.bankofgreece.gr/>